

TALOUDELLISIA SELVITYKSIÄ

1952

Korjauksia

Sivu 6, sarake 1941, rivi	11: 18 165,	oikea luku 18 302
» 9, » 4, »	1940: +7 183,	» » +7 203
» 9, » 1, »	1941: -7 437,	» » -7 574
» 16, » 1946, »	1: 1 971,	» » 1 977
» 16, » 1947, Pääomatulot:	1 648,	» » 1 647
» 18, » 1938, rivi	20: 50,	» » 30
» 19, » 1950, »	21: 496,	» » 746
» 24, » 6, »	1946: 6 832,	» » 6 382
» 24, » 2, »	1950: 28 953,	» » 28 954

Sivulla 38 olevan kuvion 1 käyrät kuuiuvat sivulle 40 kuvioon 3 ja päinvastoin.

Sivu 54 kolmannen kappaleen lopussa: ... tukkukaupan portaassa
..., pitää olla: ... tuotantoportaassa ...

Sivu 65, taulukko 20, 1950:

OKO ja osuuskassat ... 620, oikea luku 6 200
Vakuutuslaitokset..... 309, » » 3 509

*Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja.
Sarja A: 13.*

SUOMEN PANKKI
Kirjasto

TALOUDELLISIA SELVITYKSIÄ

1952

ESIPUHE.

Täten saatetaan julkisuuteen uusi nide taloudellisia selvityksiä, joka numerona 13 liittyy Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisujen A-sarjaan. Tähän niteeseen sisältyy kolme katsausta talouselämän eri puoliin antaen siten yhdessä monipuolisen kuvan Suomen talouselämän uusimmasta kehityksestä. Nämä katsaukset, jotka kohdistuvat valtiontalouteen, hintoihin ja palkkoihin sekä luottovolyymiin jakaantumiseen luotonantajain ja elinkeinoryhmien kesken, ovat jatkoa vastaaville, selvitysten aikaisemmissa niteissä julkaistuille kirjoituksille. Lisäksi tähän niteeseen sisältyy selonteko Suomen Pankin uuden rakennuskustannusindeksin rakenteesta, sekä siihen liittyen taululiitteenä esitys rakennuskustannusindeksin kehityksestä vuodesta 1922 alkaen. Samoin kuin aikaisemmin julkaistaan sen ohella liitteenä hintojen kehitystä valaisevia indeksisarjoja vuodesta 1938 alkaen. Niteen kansilehden sisäisivuilla on tavanomainen luettelo tutkimuslaitoksen julkaisuista.

Helsinki, kesäkuun 10 päivänä 1952.

SUOMEN PANKIN
TALOUSTIETEELLINEN TUTKIMUSLAITOS

A. E. TUDEER

S I S Ä L L Y S.

	Sivu
Valtiontalous vuosina 1938—1951. Kirj. fil. maist. Heikki Valvanne	5
Hinta- ja palkkakehitys. Kirj. fil. maist. Kalevi Lagus	27
Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi. Kirj. fil. maist. Lea Honkanen	50
Luottovolyymien kasvu ja jakaantuminen elinkeinoryhmittäin vuonna 1951. Kirj. fil. maist. Veikko Halme	62

Liitteitä.

Liite 1. Hintojen kehitys vuosina 1938—1952	78
Liite 2. Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi vuosina 1951 ja 1952, 1951 = 100	80
Liite 3. Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi vuosina 1922—1951, 1935 = 100	84

VALTIONTALOUS VUOSINA 1938—1951.

Seuraavassa esityksessä luodaan katsaus valtiontalouden kehitykseen vuodesta 1938 lukien ja tarkastellaan valtion tulojen ja menojen rakenteessa tänä aikana tapahtuneita muutoksia. Esityksen pohjana ovat laskelmat valtion kassatuloista ja -menoista sekä valtionvelasta. Kuten tunnettua, sodan aikaiset ja sen jälkeiset budjetit ovat sellaisinaan antaneet varsin epätydyttävän ja monesti aivan erehdyttävänkin kuvan valtion tulojen ja menojen suuruudesta ja laadusta. Jotta valtiontalouden kehityksestä saataisiin riittävä selvyys, on budjettien »puhdistaminen» osoittautunut välttämättömäksi, ja Suomen Pankin taloustieteellisessä tutkimuslaitoksessa onkin jo monen vuoden ajan laadittu tällaisia »puhdistettuja» laskelmia. Nämä eivät toistaiseksi ole kuitenkaan olleet täysin yhtenäisiä eivätkä toisiinsa verrattavia, mikä puute on pyritty korjaamaan nyt esitettävissä laskelmissa, samalla kun ne on ulotettu käsittämään koko ajanjakson 1938—1951.

Laskelmat on pääosiltaan laadittu kirjoittajan aikaisemmin esittämien periaatteiden mukaisesti.¹ Ne on siten pyritty kohdistamaan koko valtiontalouteen, niin että myös budjetin ulkopuoliset suoritukset, kuten budjetin ulkopuolella olevien rahastojen tulot ja menot sekä tulo- ja menoennakot, ja Holding-yhteisön talous on otettu huomioon. Budjetin mukaisesta tulojen ja menojen ryhmittelystä on toisaalta poikettu monessa kohdin — kuten taulukkojen viitteistä ilmenee — tavoitteena parempi kansantaloudellinen ryhmitys.

Olenneisimmin on nykyisestä budjettikäytännöstä poikettu siinä, että laskelmissa ei ole esitetty varainhoitovuoteen »kuuluvia» tuloja ja menoja, vaan kunkin varainhoitovuoden aikana tosiasiallisesti kertyneet tulot ja suoritettut menot. Tällaisen menettelyn tarpeellisuus johtuu lähinnä siitä, että sotavuosina ja vielä nykyisinkin budjetissa esiintyy erittäin suuria nimellisiä tulo- ja menoeriä. Edelleen siirtomäärärahojen osalta budjetin menopuoli kuvastaa varsin huonosti todellista varainkäyttöä, koska määrärahat usein osittain tai kokonaankin käytetään vasta ao. budjettivuoden jälkeisinä vuosina. Samoin on laita rästiin jääneiden kiinteiden määrärahojen ja arviomäärärahojen. Vastaavasti budjetin tulopuolelle merkitään säännöllisesti melkoinen joukko saatavia, jotka peritään vasta budjettivuoden jälkeen.

¹ Heikki Valvanne, Valtion tulot ja menot sekä kassaliike. Ehdotus tutkimusmenetelmäksi ja tämän sovellutus vuosiin 1945—1947. Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, Sarja B: 10, Helsinki 1949.

Taulukko 1. Valtion kassatulot ja

	1938	1939	1940	1941	1942	
T U L O T						
1	Tulot (paitsi lainat).....	5 055	4 894	5 294	10 985	17 455
2	Varsinaiset tulot	4 858	4 545	5 041	10 728	17 134
3	Pääomatulot	197	349	253	257	321
4	Lainat	367	1 569	7 638	6 750	7 555
5	Ulkomaiset lainat	—	679	3 216	842	827
6	Kotimaiset lainat	367	890	4 422	5 908	6 728
7	Vieraat varat lisääntyneet (+) tai vähentyneet (—) ¹	+ 4	+ 21	+ 181	— 62	+ 57
8	Kassavajaus (+) tai kassaylijäämä (—) ²	—321	+1 056	+5 806	+4 298	+4 045
9	<i>Yhteensä</i>	5 105	7 540	18 919	21 971	29 112
M E N O T						
10	Menot (paitsi kuoletukset)	4 712	7 314	18 484	19 873	27 038
11	Varsinaiset menot	3 743	6 013	17 479	18 165	24 665
12	Pääomamenot	969	1 301	1 005	1 571	2 373
13	Kuoletukset	393	226	435	2 098	2 074
14	Ulkomaiset kuoletukset	302	146	27	30	187
15	Kotimaiset kuoletukset	91	80	408	2 068	1 887
16	<i>Yhteensä</i>	5 105	7 540	18 919	21 971	29 112
17	Tuloenemmyys (+) tai meno- enemmyys (—) ³	+343	—2 420	—13 190	—8 888	—9 583

1. Yleiskatsaus.

Yleiskatsauksen saamiseksi on taulukossa 1 esitetty yhteenvedo valtion kassatuloista ja -menoista v. 1938—1951. Siitä näkyy koko laajuudessaan inflaatiosta ja valtion toiminnan laajenemisesta johtunut valtiontalouden tavaton paisuminen. Markkamääräisesti valtion menot, mukaan luettuina kuoletukset, olivat v. 1951 tasan 37 kertaa niin suuret kuin v. 1938. Reaalisesti menot eivät tietenkään ole kasvaneet läheskään näin paljon, koska inflaation vuoksi hintataso on — tukkuhintaindeksillä mitattuna — noussut samana

¹ Vierailta varoilla tarkoitetaan virastojen hallussa olevia yksityisten varoja, joista merkittävimmät ovat postiosoitusvarat ja sanomalehtien tilausmaksut (postissa), siirtoväen tal-
letukset, eräät kuntien ja yksityisten rahastot sekä valtion haltuun joutuneet saksalaiset varat (v. 1944—1945).

² Sama kuin valtion kassavelan (netto) vuotuinen muutos (taulukko 8, sarake 8).

³ Tulot paitsi lainat (rivi 1) minus menot paitsi kuoletukset (rivi 10).

-menot v. 1938—1951, milj. mk.

1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	
21 628	21 742	35 143	58 406	69 154	98 964	108 999	135 381	192 296	1
20 886	20 947	34 619	57 759	67 507	98 308	105 822	131 363	190 507	2
742	795	524	647	1 647	656	3 177	4 018	1 789	3
10 185	14 634	7 401	14 118	8 058	8 945	6 822	4 486	8 883	4
478	729	1 303	7 714	6 644	6 761	2 589	1 351	5 014	5
9 707	13 905	6 098	6 404	1 414	2 184	4 233	3 135	3 869	6
+ 173	+ 212	+ 360	- 623	+ 373	+ 70	+ 180	+ 115	+ 505	7
+2 150	+1 015	+3 304	-4 290	+1 472	+913	+5 971	-5 230	-12 842	8
34 136	37 603	46 208	67 611	79 057	108 892	121 972	134 752	188 842	9
31 493	36 407	42 257	60 915	73 288	103 658	111 715	129 141	181 214	10
29 512	34 779	36 385	49 006	58 866	77 687	89 063	99 869	138 744	11
1 981	1 628	5 872	11 909	14 422	25 971	22 652	29 272	42 470	12
2 643	1 196	3 951	6 696	5 769	5 234	10 257	5 611	7 628	13
79	27	13	47	2 509	713	2 729	1 073	5 180	14
2 564	1 169	3 938	6 649	3 260	4 521	7 528	4 538	2 448	15
34 136	37 603	46 208	67 611	79 057	108 892	121 972	134 752	188 842	16
-9 865	-14 665	-7 114	-2 509	-4 134	-4 694	-2 716	+6 240	+11 082	17

aikana lähes 16-kertaiseksi. Valtion menojen reaalista kasvua valaisee summittaisesti seuraava asetelma, jossa menot, kuoletukset mukaan luettuina, on tukkuhintaindeksiä käyttäen muunnettu sekä vuoden 1938 rahanarvoon että — vertailun helpottamiseksi — myös vuoden 1951 rahanarvoon.

	Menot			Menot	
	vuoden 1938 rahassa	vuoden 1951 rahassa		vuoden 1938 rahassa	vuoden 1951 rahassa
	mrd mk			mrd mk	
1938	5.1	81.0	1945	12.0	190.8
1939	7.2	113.7	1946	11.2	178.3
1940	13.4	212.6	1947	11.4	173.4
1941	12.7	201.8	1948	10.0	180.7
1942	13.7	216.7	1949	12.7	201.0
1943	14.1	223.7	1950	12.2	192.7
1944	14.1	223.0	1951	11.9	188.8

Näin laskien valtion menot olivat v. 1951 siis vain runsaasti kaksinkertaiset vuoteen 1938 verrattuina. Menojen reaalinen paisuminen tapahtui sodan aikana, kuten suurten puolustusmenojen vuoksi oli selvääkin, ja sodan jälkeen menojen reaalinen taso — näin mitattuna — on todellisuudessa hieman alentunut. Syy siihen, ettei alentuminen ole ollut asetelman osoittamaa suurempi, on kasvaneissa tulonsiirtomenoissa, kuten edempänä tarkemmin osoitetaan.

Edellinen vertailu kuvaa lähinnä vain valtion menojen reaalista kehitystä eikä sinänsä osoita, miten valtion sektori koko kansantaloudessa on kehittynyt. Valtiontalouden paisumisesta saa tästä näkökulmasta paremman kuvan, jos tarkastellaan toisaalta valtion tulojen ja toisaalta valtion menojen suhdetta koko kansantuloon. Tällainen vertailu on tosin vielä summittaisempi kuin äskeinen, sillä osa valtion tuloista ja menoista ei ensinkään sisälly kansantuloon ja osa ilmenee siinä vain välillisesti. Ryhtymättä kuitenkaan tässä mielessä tarkemmin erittelemään valtion tuloja ja menoja esitetään seuraavassa asetelmassa toisaalta valtion veronluonteisten tulojen (ks. taulukko 6, rivi 36) ja toisaalta valtion menojen, poislueettuina kuoletukset, prosenttinen suhde bruttokansantuloon markkinahintaan.¹

	Veron- luonteiset tulot % bruttokansantulosta	Menot		Veron- luonteiset tulot % bruttokansantulosta	Menot
1938	10.6	13.0	1945	28.0	38.5
1939	10.0	20.0	1946	27.8	31.9
1940	9.5	45.4	1947	23.1	27.2
1941	18.7	38.6	1948	23.6	27.0
1942	22.8	41.7	1949	22.1	27.0
1943	21.6	38.2	1950	24.3	24.9
1944	20.6	41.0	1951	23.2 ²	23.5

Jos ensin verrataan menosarjaa aikaisemmin esitettyyn asetelmaan, käy ilmi, että tuotannon supistumisen ja reaalikansantulon pienuuden vuoksi valtiontalouden paisuminen — voisi ehkä sanoa valtiontalouden kansantaloudellinen rasitus — oli sotavuosina suhteellisesti suurempi kuin mitä edellisestä asetelmasta saattoi päätellä. Kuten odotettuakin, tuo rasitus näyttää olleen suurin v. 1940, talvisodan aikana. Toisaalta taas valtion sektorin pieneneminen sodan jälkeen näyttää melko suurelta, kun valtion menoja verrataan bruttokansantuloon. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että tuotannon ja tulojen kasvu kansantalouden yksityisessä sektorissa on — sekä markkamäärin että reaalisesti — ollut huomattavasti nopeampi kuin valtion menojen

¹ Vertailussa käytetyt vuosien 1939—1944 ja 1951 luvut bruttokansantulosta markkinahintaan ovat Tilastollisen päätoimiston arvioimat.

² Luku on 22.2 %, jos poikkeukselliset suhdannepidätykset jätetään huomiotta.

kasvu. Kiinnitettäköön vielä huomio siihen, että molempien asetelmien mukaan valtion menojen taso oli v. 1951 noin kaksinkertainen vuoteen 1938 verrattuna.

Tarkasteltaessa sitten valtion veronluonteisten tulojen kehitystä näkyy — ehkä hieman yllättävästi — että verotuksen »kansantaloudellinen rasitus» on sodan jälkeen ollut jatkuvasti suurempi kuin sota-aikana. Selitys löytyy siitä, että vaikkakin verotus yksityisten veronmaksajien kohdalla olikin sota-aikana ja nimenomaan sodan loppuvuosina erittäin raskas, verotuspohja oli tuona aikana varsin kapea, so. verotettavat tulot kokonaisuudessaan olivat pienet. Sodan päätyttyä yksityisten tulot kasvoivat olennaisesti sekä ansiotyön lisääntymisen että inflatorisen palkkojen nousun vuoksi, minkä ansiosta valtion verotulotkin nousivat. Kun lisäksi tuloveroasteikot olivat jyrkästi progressiiviset, niin että nimellistulojen kasvaessa tuloista meni entistä suurempi osa veroihin, onkin ymmärrettävää, että kokonaisverorasitus muodostui raskaimmaksi sotaa välittömästi seuranneina vuosina, 1945 ja 1946. Myöhemmin verorasitus keveni, kun veroasteikkoja jatkuvasti alennettiin samalla kun lukuisista ylimääräisistä tulo- ja omaisuusveroista luovuttiin. Mutta kuten asetelmasta näkyy, vielä viime vuonnakin verorasitus oli kaksinkertainen vuoteen 1938 verrattuna.

Tässä yhteydessä on aihetta tehdä muutama huomio myös valtion menojen rahoittamisesta vuosittain, mistä taulukko 2 antaa havainnollisen kuvan.

Taulukko 2. Tulojen ja menojen erotus vuosittain v. 1938—1951, milj. mk.

Vuosi	1	2	3	4	5	6
	Varsinaiset tulot minus varsinaiset menot	Pääomatulot minus pääomamenot	Tuloenemmys (+) tai menoenemmys (-) (1+2)	Lainat minus kuoletukset	Vieraiden varojen lisäys (+) tai vähennys (-)	Kassaylijäämä (+) tai -vajaumus (-) (3+4+5)
1938	+ 1 115	— 772	+ 343	— 26	+ 4	+ 321
1939	— 1 468	— 952	— 2 420	+ 1 343	+ 21	— 1 056
1940	—12 438	— 752	—13 190	+ 7 183	+181	— 5 806
1941	— 7 437	— 1 314	— 8 888	+ 4 652	— 62	— 4 298
1942	— 7 531	— 2 052	— 9 583	+ 5 481	+ 57	— 4 045
1943	— 8 626	— 1 239	— 9 865	+ 7 542	+173	— 2 150
1944	—13 832	— 833	—14 665	+13 438	+212	— 1 015
1945	— 1 766	— 5 348	— 7 114	+ 3 450	+360	— 3 304
1946	+ 8 753	—11 262	— 2 509	+ 7 422	—623	+ 4 290
1947	+ 8 641	—12 775	— 4 134	+ 2 289	+373	— 1 472
1948	+20 621	—25 315	— 4 694	+ 3 711	+ 70	— 913
1949	+16 759	—19 475	— 2 716	— 3 435	+180	— 5 971
1950	+31 494	—25 254	+ 6 240	— 1 125	+115	+ 5 230
1951	+51 763	—40 681	+11 082	+ 1 255	+505	+12 842

Kuten nähdään, vuodesta 1939 vuoteen 1949 asti valtion menot olivat tuloja suuremmat (sarake 3), ja sotavuosina tämä johtui valtaosaltaan varsinaisten menojen, sodan jälkeen taas pääomamenojen suhteellisesta suuruudesta. Mitä erityisesti tulee sotavuosiin, on todettava, että menojen enemmyydestä kyettiin loppujen lopuksi varsin suuri osa peittämään Suomen Pankin ulkopuolelta saaduista lainavaroin. Vuosien 1939—1944 yhteenlaskettu menoennemmyys nousi 58 611 milj. markkaan, josta varsinaisin lainoin rahoitettiin 39 659 milj. mk — tästä saatiin ulkomailta 6 275 milj. mk ja kotimaasta yksityisiltä rahoilaitoksilta ja yleisöltä 33 384 milj. mk. Kun valtion virastojen hallussa olevat vieraat varat sitä paitsi kasvoivat 582 milj. mk, jäi kassavajaukseksi enää 18 370 milj. mk. Tämä vajaus, mikä valtaosaltaan peitettiin luotoin Suomen Pankista (ks. edempänä taulukko 8), osoittaa juuri ns. setelirahoituksen määrän eli sen, missä määrin valtio sotavuosina lisäsi liikkeessä olevaa rahamäärää.

Menoennemmyyden suuruudesta ja merkityksestä ei taulukko 2 anna kuitenkaan täysin relevanttia kuvaa, koska rahan arvo on katsausaikana olennaisesti heikentynyt. Seuraavassa asetelmassa vuosittainen tulo- ja menoennemmyys onkin muunnettu tukkuhintaindeksiä käyttäen vuoden 1951 rahanarvoon.

	mrd mk		mrd mk
1938	+ 5.4	1945	-29.4
1939	- 36.5	1946	- 6.6
1940	-148.2	1947	- 9.1
1941	- 81.6	1948	- 7.8
1942	- 71.3	1949	- 4.5
1943	- 64.7	1950	+ 8.9
1944	- 87.0	1951	+11.1

Sotavuosien vajausten suuruus näkyy nyt oikeassa valaistuksessa. Koko katsausajan yhteenlaskettu menoennemmyys nykyrahassa laskettuna olisi 521.3 mrd mk, josta vuosien 1939—1944 osuus olisi 489.3 mrd mk! Jos oletettaisiin, että valtion ottamat lainat olisivat olleet sidotut tukkuhintaindeksiin, valtion velka olisi kasvanut juuri näillä määrillä. Koska valtion ottamat lainat, lukuun ottamatta ulkomaan rahan kurseista riippuvia ulkomaisia lainoja, kuitenkin ovat pysyneet entisessä markka-arvossaan, on valtionvelka kasvanut katsausaikana vain 100.7 mrd mk, josta vuosina 1939—1944 yhteensä 58.0 mrd mk (ks. taulukko 8, sarake 10).

Taulukossa 2 ansaitsee edelleen panna merkille varsinaisten tulojen suuri enemmisyys (sarake 1) sodan jälkeisenä kautena. Tämä on suurelta osalta inflaation ansiota. Kun tärkeimmät verot, kuten tulo- ja omaisuusverot, liikevaihtovero ja osa tulleista, on määrätty — ei markkamäärin, vaan — prosentteina tuloista, omaisuudesta tai hinnoista (tulo- ja omaisuusverot sitä paitsi ylenevien asteikkojen mukaan), niin varsinaiset tulot ovat kasvaneet varsin herkästi inflaation mukana. Sen sijaan varsinaisista menoista on suuri osa

sellaisia, joihin inflatorinen palkkojen ja hintojen nousu ei vaikuta välittömästi tai täydellä painollaan. Tällaisesta tulojen ja menojen rakenteesta on ollut seurauksena, että inflaatio on ollut omansa lisäämään valtion tuloja enemmän kuin menoja — mikä inflaation ehkäisemistä ajatellen on ollut valtion talouspolitiikan kannalta toivottavaakin.

Kiinnitettäköön vielä huomio siihen, että varsinaisten tulojen ja varsinaisten menojen erotus merkitsee kansantaloudelliselta kannalta valtion nettosäästämistä (positiivista tai negatiivista). Vaikka oheiset laskelmat eivät tässä mielessä olekaan täysin täsmälliset, on niiden nojalla kuitenkin ilmeistä, että valtion osuus kansantalouden kokonaissäästämisestä on viime vuosina ollut hyvin suuri. Toisaalta nähdään, että sodan jälkeinen pääomamenojen enemmyys (sarake 2) — joka ei johdu pelkästään inflaatiosta vaan myöskin valtion sijoitustoiminnan ja lainanannon reaalisesta kasvusta — on pääasiallisesti rahoitettu varsinaisten tulojen ylijäämin. Kun valtion verotuksella yleensä on lähinnä yksityisten kulutusmahdollisuuksia supistava vaikutus, voidaan siis sanoa, että valtio on sodan jälkeisinä vuosina hyvin merkittävässä määrässä välittömästi vaikuttanut kansantulon jakaantumiseen kulutuksen ja investoinnin kesken jälkimmäisen hyväksi.

Näiden yleisten huomioiden jälkeen siirrytään seuraavassa yksityiskohtaisemmin tarkastelemaan valtion menojen ja tulojen sekä valtionvelan kehitystä.

2. Menot.

Varsinaiset menot on eritelty taulukossa 3. Sen täydennykseksi on taulukossa 4 esitetty tärkeimpien menoryhmien prosenttiset osuudet v. 1938 ja 1945—1951 — väli vuosilta on tyydytty mainitsemaan vain puolustusmenojen osuus (ks. viite). Erittely ei pyri antamaan täydellistä kuvaa eri menojen kansantaloudellisesta laadusta, mutta siinä on kuitenkin esitetty ne merkityksellisimmät menoryhmät, jotka on suuremmitta vaikeuksista voitu selvittää.

Taulukoista näkee havainnollisesti sen hyvin tunnetun ja edelläkin jo mainitun tosiasian, että sotavuosina valtaosa menoista johtui välittömästi sodankäynnistä, kun taas sodan jälkeen monenlaiset siirtomenot ovat paisuttaneet varsinaisia menoja. Puolustusmenojen osuus varsinaisista menoista oli 29.9 % v. 1938, 74.2 % v. 1942, 7.5 % v. 1946 ja 5.4 % v. 1951. Jos siirtomenoihin luetaan taulukon 3 menoryhmät 1 ja 3—12, saadaan niiden osuudeksi vastavina vuosina 21.0 %, 10.8 %, 66.3 % ja 62.5 %.

Sodan jälkeisinä vuosina ovat Neuvostoliitolle suoritettut sotakorvaukset ymmärrettävästi olleet siirtomenoista suurimmat. Ne olivat raskaimmat v. 1946, jolloin niiden reaaliarvo — tukkuhintaindeksillä mitattuna — samoin kuin niiden osuus varsinaisista menoista olivat suurimmillaan. Myöhemmin ovat sotakorvausmenot reaalisesti jatkuvasti pienentyneet paitsi alunperin sovittu.

Taulukko 3. Varsinaiset menot

		1938	1939	1940	1941	1942
1	Valtionlainojen korot ¹	176	180	558	737	908
2	Liikeryitysten nettotappio	—	—	—	—	—
3	Lapsilisät	—	—	—	—	—
4	Kansaneläkemaksut KEL:lle	—	—	—	—	—
5	Invalidikorvaukset	—	4	47	172	408
6	Sotakorvaukset Neuvostoliitolle ²	—	—	4	131	4
7	Käteiskorvaukset siirtoväelle	—	—	—	81	447
8	Korvausobligaatioiden ja Holding- osuustodistusten korot, kuoletukset ja indeksikorotukset ³	—	—	—	1	16
9	Tukipalkkiot ⁴	153	146	2	—	—
10	Nettomeno rahastojen hinnantasaustoi- minnasta ⁵	—	—	—	104	289
11	Maatalouden tukeminen ja asutustoi- minta ⁶	88	194	113	215	148
12	Valtionapu kansa- ja oppikouluille ...	370	393	352	374	422
13	Puolustusmenot ⁷	1 119	3 196	13 411	13 568	18 300
14	Maanteiden kunnossapito	184	179	148	148	159
15	Eläkkeet	112	172	367	361	646
16	Yhteensä	2 202	4 464	15 002	15 892	21 747
17	Muut varsinaiset menot	1 541	1 549	2 477	2 273	2 918
18	Varsinaiset menot	3 743	6 013	17 479	18 165	24 665

¹ Lukuun ottamatta korvausobligaatioiden korkoja.

² Sotakorvauksiin on luettu v. 1940—1942 Neuvostoliitolle palautetun omaisuuden korvaaminen ja v. 1944—1950 sotakorvaussuoritukset ja niistä johtuneet hallintomenot (ottaen huomioon Sotevan ennakot), erinäiset rauhansopimuksesta aiheutuneet kustannukset sekä transferointisuoritukset ja niistä johtuneet hallintomenot.

³ Lukuun ottamatta Holding-yhteisön hallussa oleville korvausobligaatioille maksettuja korkoja, kuoletuksia ja indeksihyvityksiä.

⁴ Tukipalkkioiksi on katsottu v. 1938—1940 kotieläinhoidon tuotteiden hintojen vakiinnuttamispalkkiot sekä karjataloustuotteiden hintojen tukeminen. V. 1943—1951 niiksi on katsottu kotimaisten maataloustuotteiden hintojen vakauttaminen ja niiden kauppaan saannin edistäminen, palkkiot leipäviljan tuotannon tukemiseksi, maataloustuotteiden luovutusvelvollisuuden ylittämisestä myönnettyt palkkiot, erinäiset maataloustuotannon edistämiseksi, kohottamiseksi, turvaamiseksi tai tukemiseksi myönnettyt määrärahat ja väkilannoitteiden, kotimaisen villan, syömäviljan sekä voin ja muiden maitotaloustuotteiden hintojen alentaminen.

⁵ Rahastojen hinnantasausmenoiksi on luettu valtion viljavaraston rahaston ja kauppa- ja teollisuusrahaston tappiot, hinnantasausrahaston hinnantasauskorvaukset sekä budjettiin merkityt tuonti- tai tuotantokustannusten nousun aiheuttamien ylihintojen tasauskorvaukset (suoritettu valtaosaltaan viljavaraston välityksellä). Rahastojen hinnantasaustuloiksi on vastaavasti luettu niiden mahdolliset voitot sekä rahastoihin kertyneet tai niiden budjettiin

v. 1938—1951, milj. mk.

1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	
1 238	1 359	1 849	2 201	2 633	2 732	3 785	3 543	4 054	1
—	—	394	—	—	—	—	856	—	2
—	—	—	—	—	2 104	8 784	10 157	16 017	3
—	—	—	—	—	314	1 703	1 795	2 965	4
523	568	880	1 209	1 350	3 909	4 971	5 364	5 947	5
—	267	10 566	16 126	16 699	17 647	14 506	10 839	12 569	6
1 677	23	814	2 540	708	—	—	—	—	7
1 104	1 952	1 394	4 077	7 765	8 453	8 500	8 364	12 016	8
242	1 144	1 760	2 587	4 032	6 280	3 312	3 687	12 875	9
527	483	—	1 246	2 562	2 176	485	—	3 454	10
162	183	633	1 147	1 992	3 628	4 168	6 801	5 967	11
565	635	881	1 344	2 489	3 931	6 274	7 138	10 821	12
19 318	21 920	7 022	3 661	3 213	4 246	4 316	5 383	7 471	13
240	255	507	902	1 214	1 893	2 520	2 807	4 033	14
731	882	678	826	1 042	1 389	1 606	2 458	3 399	15
26 327	29 671	27 378	37 866	45 699	58 702	64 930	69 192	101 588	16
3 185	5 108	9 007	11 140	13 167	18 985	24 133	30 677	37 156	17
29 512	34 779	36 385	49 006	58 866	77 687	89 063	99 869	138 744	18

ohjelman mukaisesti myös Neuvostoliiton myöntämien lisähelpotusten vuoksi. Kuten taulukosta nähdään, v. 1944—1951 suoritettujen sotakorvaukset nousivat nimellismäärältään yhteensä 99 219 milj. markkaan. Jos kunkin vuoden menot muunnetaan tukkuhintaindeksin yleisindeksiä käyttäen vuoden 1951 rahanarvoon, saadaan tähänastisten sotakorvausten hinnaksi nykyrahassa 205.6 mrd mk. Mainittakoon, että muunnettuna dollareiksi nykyisen kurssin mukaan tämä summa olisi 890 milj. dollaria.

Lähinnä suurin siirtomenojen ryhmä ovat olleet siirtoväelle suoritettujen sotakorvaukset, jotka valtio on maksanut osittain käteiskorvauksina, mutta pääosaltaan siirtoväelle annettujen korvausobligatioiden ja Holding-osuustodistusten kor-

tulouttamat erilaiset hinnanerot ja hinnantasausmaksut. Menoista on vähennetty tulot ja nettomeno on luettu varsinaisiin menoihin, nettotulo varsinaisiin tuloihin (taulukko 6, rivi 33).

⁶ Menoryhmä käsittää vastaavat 11. Pl:n (maatalousministeriö) luvut, lukuun ottamatta niihin sisältyviä tukipalkkioita.

⁷ Puolustusmenoihin on luettu koko 9. Pl:n (puolustusministeriö) menot, ottaen huomioon myös menoennakot ja eräät budjetin ulkopuoliset suoritukset, sekä 20. Pl:aan merkityt puolustuslaitoksen kaluston ja tarvikkeiden perushankinnat ja korjaukset.

Taulukko 4. Tärkeimpien menoryhmien osuus varsinaisista menoista v. 1938 ja 1945—1951, %.

	1938	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Valtionlainojen korot	4.7	5.1	4.5	4.5	3.5	4.3	3.5	2.9
Liikeryitysten nettotappio	—	1.1	—	—	—	—	0.9	—
Lapsilisät	—	—	—	—	2.7	9.9	10.2	11.5
Kansaneläkemaksut KEL:lle ..	—	—	—	—	0.4	1.9	1.8	2.1
Invalidikorvaukset	—	2.4	2.5	2.3	5.0	5.6	5.4	4.3
Sotakorvaukset Neuvostoliitolle.	—	29.1	32.9	28.4	22.7	16.3	10.8	9.1
Käteiskorvaukset siirtoväelle ..	—	2.2	5.2	1.2	—	—	—	—
Korvausobligaatioiden ja Holding-osuustodistusten korot, kuoletukset ja indeksikorotukset	—	3.8	8.3	13.2	10.9	9.5	8.4	8.7
Tukipalkkiot	4.1	4.8	5.3	6.8	8.1	3.7	3.7	9.3
Nettomeno rahastojen hinnantasaustoiminnasta	—	—	2.6	4.3	2.8	0.5	—	2.5
Maatalouden tukeminen ja asutustoiminta	2.3	1.7	2.3	3.4	4.7	4.7	6.8	4.3
Valtionapu kansa- ja oppikouluille	9.9	2.4	2.7	4.2	5.1	7.0	7.1	7.8
Puolustusmenot ¹	29.9	19.3	7.5	5.5	5.5	4.9	5.4	5.4
Maanteiden kunnossapito	4.9	1.4	1.8	2.0	2.4	2.8	2.8	2.9
Eläkkeet	3.0	1.9	1.7	1.8	1.8	1.8	2.5	2.4
Muut varsinaiset menot	41.2	24.8	22.7	22.4	24.4	27.1	30.7	26.8
Varsinaiset menot	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

kojen, kuoletusten ja indeksikorotusten muodossa. Näiden velkasitoumusten hoitomenoista olivat nimelliskuoletukset aluksi suurimmat, mutta vuodesta 1948 lukien ovat indeksikorotukset ylittäneet nimelliskuoletukset — v. 1951 nousivat korvausobligaatioiden indeksikorotukset yksinään 8 246 milj. markkaan ja Holding-osuustodistusten vastaavat ns. pääomanlisät 1 108 milj. markkaan.

Budjettivaroin maksettujen tukipalkkioiden määrä on vuosittain olennaisesti vaihdellut. Varsin suuri se oli v. 1947 ja 1948, mikä johtui lähinnä silloisista maidon ja voim vakauttamispalkkioista. Viime vuonna nuo menot jälleen kasvoivat, kun maitotalustuotteiden kuluttajahintojen alentamiseen yksin käytettiin 7 698 milj. mk. Varsin suureksi menoeräksi ovat edelleen osoittautuneet vuoden 1948 syksyllä käytäntöön otetut lapsilisät, varsinkin kun niitä on useaan otteeseen korotettu. Niiden rahoittamiseksi valtio on työnantajilta perinyt veronluonteisiksi katsottavia lapsilisä- ja kansaneläkemaksuja, mutta

¹ V. 1939—1944 oli puolustusmenojen osuus varsinaista menoista vuosittain seuraava: 53.1 %, 76.7 %, 74.7 %, 74.2 %, 65.5 % ja 63.0 %.

näiden tuotto (ks. taulukko 6, rivi 34) ei ole täysin riittänyt lapsilisiin ja Kansaneläkelaitokselle suoritettuihin kansaneläkemaksuihin. — Ryhmä »muut varsinaiset menot» (taulukko 3, rivi 17) käsittää valtion tavanomaiset hallintomenot ja niiden lisäksi pienehkön joukon erittelemättömiä siirtomenoja. Otettaessa huomioon rahan arvon heikkeneminen voidaan todeta, että varsinaiset hallintomenot ovat viime vuosina olleet reaalisesti jonkin verran suuremmat kuin ennen sotaa. Tämä johtuu ilmeisesti valtion lukuisten uusien tehtävien takia tarpeelliseksi käyneestä hallintokoneiston laajentamisesta.

Taulukossa 5 on esitetty erittely valtion pääomamenoista ennen ja jälkeen sodan. Pääomamenoja tarkasteltaessa kiintyy huomio siihen, että reaalisisjoitusten kasvu vertailuaikana ei ole ollut sanottavasti nopeampi kuin hintojen nousu. Jos työttömyystyöt jätetään huomiotta, saadaan valtion varsinaisten reaalisisjoitusten määräksi taulukon 5 mukaan 604 milj. mk v. 1938, 8 731 milj. mk v. 1950 ja 11 398 milj. mk v. 1951. Niiden markkamääräinen kasvu vuodesta 1938 vuoteen 1950 on siis ollut vain 14 $\frac{1}{2}$ -kertainen ja vuoteen 1951 vajaan 19-kertainen, vaikka hintojen nousu vertailuvuosina on ollut vastaavasti 11- ja 16-kertainen. Näiden sijoitusten taso kahtena viimeksi kuluneena vuotena on siten ollut reaalisesti vain hieman korkeampi vuoden 1938 tasoa, ja kuitenkin niistä melkoinen osa on vielä katsottava sota-ajan sijoitusvajauksia täydentäviksi uusintasijoituksiksi. Suuri osa reaalisisjoituksesta on ymmärrettävästi johtunut rautatielaitoksen kohentamisesta, kuten uusien ratojen rakentamisesta, kiskoituksen uusimisesta sekä liikkuvan kaluston uusimisesta ja lisäämisestä. Tällaiset rautateiden investoinnit (lukuun ottaen työttömyysmäärärahoihin rahoitetut) nousivat 4 411 milj. markkaan v. 1950 ja 4 399 milj. markkaan v. 1951.

Valtion lainananto oli ennen sotaa aivan minimaalista, mutta sodan jälkeen se on jälleenrakentamisen lainoituksen vuoksi valtaisesti paisunut. Eniten on lainoja annettu asutusrahaston välityksellä siirtoväen ja rintamasotilaitten asuttamisen rahoittamiseen. Suurimmillaan tämä lainoitus oli v. 1949, jolloin asutusrahaston antamien lainojen kokonaismäärä nousi 7 316 milj. markkaan. Myöhemmin se on ollut vähenemässä, mutta oli viime vuonna silti vielä 5 226 milj. mk. Eniten varoja vaativaksi lainaustoiminnaksi on nyttemmin muodostumassa ARAVA-lainoitus. Näitä yleishyödylliseen rakennustuotantoon käytettäviä lainoja annettiin 1 174 milj. mk v. 1949, 4 465 milj. mk v. 1950 ja 4 771 milj. mk v. 1951.

Valtion sijoitukset omiin yhtiöihin ovat yleensä olleet suhteellisen pienet lukuun ottamatta vuotta 1948, jolloin Imatran Voima Oy:n osakepääomaa tuntuvasti korotettiin. Myös viime vuonna korotettiin eräiden yhtiöiden, mm. Typpi Oy:n, osakepääomaa. Sijoitukset valtion metallitehtaisiin (mikä laitos muutettiin vuoden 1951 alussa budjetin ulkopuolisesta rahastosta valtion osakeyhtiöksi) olivat kuitenkin varsin huomattavat v. 1946—1948, jolloin suoritettiin tehtaiden perustaminen ja laajentaminen sotakorvaustuotannon

Taulukko 5. Pääomamenot ja -tulot v. 1938 ja 1945—1951, milj. mk.

	1938	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Sijoitukset valtion liiketoimintaan	325	1 204	1 971	2 101	3 074	5 509	5 929	6 222
Kone- ja kalustohankinnat	27	48	200	389	832	830	888	1 170
Hallinto- ja asuinrakennukset ..	139	415	660	719	1 037	1 364	2 179	3 184
Tie- ja vesirakennukset	151	813	619	338	506	2 614	4 835	3 095
Yhteensä	642	2 480	3 456	3 547	5 449	10 317	13 831	13 671
<i>Tästä työttömyysmäärärahain</i>	<i>38</i>	<i>200</i>	<i>706</i>	<i>20</i>	<i>187</i>	<i>2 615</i>	<i>5 100</i>	<i>2 273</i>
Pika-asutus- ja maanhankintavelkasihtoumusten kuoletus ..	—	57	111	151	284	363	317	308
Valtion antamat lainat	133	836	3 634	5 229	8 359	11 821	14 284	14 410
Osuudet kansainvälisiin rahalaitoksiin	—	—	—	—	1 034	—	—	908
Valtion ostamat osakkeet	43	20	303	297	2 876	25	405	1 675
Sijoitukset valtion metallitehtaisiin ¹	—	—	1 770	1 475	2 469	—	—	97
Valtion viljavarastoon, kauppa- ja teollisuusrahastoon sekä asutusrahastoon sidotut varat (netto) ²	24	969	736	1 799	2 581	—	—	6 950
Valtion liikeyritysten ja virastojen varastoihin sidotut varat ³	123	1 510	1 899	1 855	2 748	40	287	4 429
Muut sidotut pääomavarat	4	—	—	69	171	86	148	22
Pääomamenot	969	5 872	11 909	14 422	25 971	22 652	29 272	42 470
Liikeyritysten poistot	106	224	179	194	131	261	313	427
Valtion omaisuuden myynnit ..	43	80	112	1 196	99	168	199	298
Takaisin maksetut lainat	48	166	194	257	426	718	1 092	1 064
Valtion metallitehtaisiin sijoitet- tuja varoja vapautunut ¹	—	—	—	—	—	191	334	—
Valtion viljavarastoon, kauppa- ja teollisuusrahastoon sekä asutusrahastoon sidottuja va- roja vapautunut ²	—	—	—	—	—	1 839	2 080	—
Muut vapautuneet pääomavarat	—	54	162	—	—	—	—	—
Pääomatulot	197	524	647	1 648	656	3 177	4 018	1 789

¹ Valtion metallitehtaitten kiinteään pääomaan sijoitettujen sekä varastoihin ja muihin hankintoihin sidottujen varojen nettolisäys on luettu pääomamenoksi ja nettovähennys pääomatuloksi.

² Valtion viljavarastoon sijoitettujen sekä sen ja kauppa- ja teollisuusrahaston sekä asutusrahaston varastoihin ja hankintoihin sidottujen varojen nettolisäys on luettu pääoma- menoksi ja nettovähennys pääomatuloksi.

³ Mukaan luettuina valtion rautateiden tilaamista tavaroista suoritettut ennakot.

tarpeita vastaavaksi. Valtion viljavaraston viljanostoihin sekä eräisiin kauppa- ja teollisuusrahaston hankintoihin, kuten voin- ja sokerinostoihin sekä ostoihin Amerikan armeijan ylijäämavarastoista, jouduttiin sotaa lähinnä seuranneina vuosina sitomaan melkoisia määriä valtion varoja, jotka kuitenkin suurelta osalta on nyttemmin saatu takaisin rahastojen myytyä niille kertyneet varastot. Viime vuonna näiden rahastojen hankinnat uudelleen kasvoivat, aina 6 950 milj. markkaan, mikä johtui lähinnä ulkomaisista polttoaine-, voi- ja viljaostoista, mutta osaksi myös ns. varmuusvarastojen hankinnasta. Mitä lopuksi tulee valtion liikeyritysten ja virastojen varastohankintoihin, on niiden jatkuva kasvu pääasiallisesti johtunut rautateiden varastoon hankkimien polttoaineiden hintojen noususta ja varastojen täydentämisestä.

3. Tulot.

Valtion varsinaisia tuloja valaisee taulukko 6, joka verojen osalta on eritelty yksityiskohtaisesti. Sen täydennykseksi on taulukossa 7 esitetty eri veroryhmien prosenttinen osuus kaikista verotuloista.

Ennen sotaa tuontitullit olivat valtion tärkein tulolähde ja tuottivat yksinään pyöreästi puolet kaikista verotuloista. Verotuksen pääpaino olikin vahvasti välillisessä verotuksessa — v. 1938 tulo- ja omaisuusverojen osuus verotuloista oli 23.0 % ja välillisten verojen (muut verot lukuun ottamatta leimaveroa) 70.1 %. Tuonnin tyrehtyessä sotavuosina tullien tuotto painui kuitenkin mitättömiin, ja kun puolustusmenot samanaikaisesti valtavasti kasvoivat, valtion oli turvauduttava yhä raskaampaan välittömään verotukseen. Kokonaisverotulot alkoivat kuitenkin kasvaa vasta v. 1941, jolloin tulo- ja omaisuusverojen osuus verotuloista nousi — omaisuudenluovutusveron ansiosta — huippuarvoonsa, 48.2 %:iin. Jälkisodankin aikana ja aina vuoteen 1946 asti tulo- ja omaisuusverojen osuus pysytteli 40 %:n yläpuolella osaksi lukuisten ylimääräisten verojen ja jyrkästi progressiivisten veroasteikkojen vuoksi, osaksi sen ansiosta, että säännöllisen tulo- ja omaisuusveron kannossa siirryttiin ennakoperintään. Samaan aikaan tapahtui välillisten verojen rakenteessa huomattava muutos, kun välirauhan aikana käytäntöön otetun likeyaihtoveron tuotto sekä Alkoholiliikkeen tulot jatkuvasti kasvoivat kompensoiden vähitellen tullitulojen vähenemisen. Valmisteverotustakin korotettiin ja laajennettiin, mutta tällä ei tullut olemaan suurtakaan merkitystä verotuloille.

Sodan päätyttyä jäivät entiset ylimääräiset tulo- ja omaisuusverot vähitellen pois käytännöstä. Siirtoväen korvausten suorittamista varten säädettiin v. 1945 uusi omaisuudenluovutusvero, mutta sekin kannettiin loppuun v. 1950 — viime vuonna kertyi enää joitakin sen rästejä. Kun säännöllisen tulo- ja omaisuusveron asteikkoa on samanaikaisesti jatkuvasti alennettu, on

Taulukko 6. Varsinaiset tulot

	1938	1939	1940	1941	1942
1 Tulo- ja omaisuusverot ¹	873	804	1 356	4 621	6 116
2 Tulo- ja omaisuusvero	872	803	1 347	1 383	3 196
3 Ylimääräiset tuloverot	—	—	—	—	—
4 Suhdannevero	—	—	4	84	446
5 Ylimääräiset varallisuusverot	—	—	—	—	—
6 Omaisuudenluovutusverot ²	—	—	—	3 088	2 038
7 Erinäiset ylimääräiset verot ³	—	—	—	—	334
8 Perintö- ja lahjaverot ⁴	—	—	4	64	100
9 Apteekkimaksut	1	1	1	2	2
10 Liikevaihtovero	—	—	—	1 074	3 020
11 Alkoholiliikkeen tulot	363	411	405	917	1 988
12 Alkon ylijäämä	216	245	236	473	539
13 Alkon ylijäämän ennakot ⁵	—	—	—	100	824
14 Alkon tulo- ja omaisuusverot	147	166	169	344	625
15 Tullit	1 828	1 560	934	1 368	1 646
16 Tuontitulli	1 827	1 560	933	1 367	1 645
17 Vientitulli	1	0	1	1	1
18 Muut kulutusverot	476	595	936	1 371	1 631
19 Tupakkavalmistevero	275	341	548	918	1 134
20 Makeisvalmistevero	50	33	51	105	116
21 Mallasjuomavero	70	72	122	141	88
22 Väkiiviina- ja marjaviinivero	53	83	66	85	97
23 Autokumirenkaiden valmistevero	—	9	7	4	3
24 Rehutavara- ja margariinin valmistusvero	48	45	15	1	0
25 Tulitikkuvero	0	—	52	82	121
26 Sokerin valmistevero	—	9	8	6	10
27 Virvoitusjuomavero	—	—	11	29	62
28 Kahvi- ja suklaaverot	—	3	56	0	—
29 Kullanvalmistevero	—	—	—	—	—
30 Hopeanvalmistevero	—	—	—	—	—
31 Leimaverot	264	262	210	238	271
32 Verot yhteensä	3 804	3 632	3 841	9 589	14 672
33 Nettotulo rahastojen hinnantasaustoi-	—	—	—	—	—
minnasta ⁶	—	—	—	—	—
34 Lapsilisä- ja kansaneläkemaksut	—	—	—	—	—
35 Muut veronluonteiset tulot ⁷	42	41	35	51	76
36 Veronluonteiset tulot yhteensä	3 846	3 673	3 876	9 640	14 748
37 Korot, osingot ja osuudet	222	210	165	250	243
38 Liiketoimintayritysten nettovoitto	550	435	185	453	1 216
39 Muut varsinaiset tulot	240	227	815	385	927
40 Varsinaiset tulot	4 858	4 545	5 041	10 728	17 134

¹ Lukuun ottamatta Alkoholiliikkeen maksamia tulo- ja omaisuusveroja, jotka on luettu Alkoholiliikkeen tuloihin (rivi 14).

² Lukuun ottamatta osakkeilla maksettua II omaisuudenluovutusveroa.

³ Sisältää v. 1942—1944 lähinnä ylimääräiset metsäverot sekä säästöpankkien suorittamat tilapäiset verot ja vuodesta 1945 lukien jälkikäteen perittyjä ylimääräisiä tuloveroja.

⁴ Veron tuotto vuosilta 1938—1939 ja pääosaltaan vuodelta 1940 sisältyy leimaveron tuottoon (rivi 31).

⁵ Sisältää Alkoholiliikkeen erityiselle tilille valtiokonttoriin tallettamien varojen kasvun tai vähennyksen (—).

v. 1938—1951, milj. mk.

1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	
7 430	7 395	13 308	22 262	22 093	28 738	24 916	35 500	40 986	1
3 666	3 985	8 765	14 029	17 131	22 624	18 295	30 931	39 926	2
256	76	1 178	569	581	1 208	19	—	—	3
807	580	793	683	3	—	—	—	—	4
1 017	1 179	1 297	1 802	5	—	—	—	—	5
1 483	1 179	1 072	4 830	4 057	4 475	5 900	3 982	522	6
91	268	42	163	46	64	273	141	88	7
108	118	151	176	230	305	321	320	293	8
2	10	10	10	40	62	108	126	157	9
3 850	4 017	5 154	12 228	16 869	25 871	30 530	35 117	60 099	10
3 241	3 884	7 400	10 030	11 345	12 884	9 628	11 525	15 034	11
1 337	2 476	2 381	5 596	6 168	7 597	8 501	5 510	6 002	12
671	— 142	2 247	300	1 150	449	— 3 599	1 000	3 000	13
1 233	1 550	2 772	4 134	4 027	4 838	4 726	5 015	6 032	14
1 046	666	392	2 218	4 472	8 711	12 072	13 655	16 199	15
1 044	664	392	2 218	4 472	8 711	12 071	13 654	16 198	16
2	2	0	0	0	0	1	1	1	17
1 827	1 794	2 272	4 540	5 031	9 656	10 985	12 089	14 841	18
1 376	1 398	1 598	3 585	4 021	6 805	7 238	7 505	9 340	19
69	1	35	0	2	246	894	1 135	1 273	20
72	75	150	236	239	273	496	496	931	21
126	106	169	195	188	185	124	146	145	22
4	7	1	17	23	26	17	24	209	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
110	137	205	245	241	289	249	301	264	25
12	7	13	11	15	31	18	—	—	26
58	63	101	146	142	185	206	239	340	27
—	—	—	—	—	1 499	1 742	1 993	2 339	28
—	—	—	105	125	82	—	—	—	29
—	—	—	—	35	35	1	—	—	30
305	365	858	1 372	1 775	2 949	3 101	3 687	5 089	31
17 699	18 121	29 384	52 650	61 585	88 809	91 232	111 573	152 248	32
—	—	689	—	—	—	—	1 364	—	33
—	—	—	—	—	885	8 330	11 311	16 181	34
143	157	658	405	615	891	1 768	1 917	10 431	35
17 842	18 278	30 731	53 055	62 200	90 585	101 330	126 165	178 860	36
328	354	320	273	309	716	1 232	1 392	2 194	37
1 408	1 013	—	1 108	2 242	3 582	554	—	4 335	38
1 308	1 302	3 568	3 323	2 756	3 425	2 706	3 806	5 118	39
20 886	20 947	34 619	57 759	67 507	98 308	105 822	131 363	190 507	40

⁶ Ks. viite 5 s. 12.

⁷ Sisältää mm. virastojen toimitusmaksut, sakot, valtion osuuden raha-arpajais-, totali-saattori- ja veikkausvaroihin sekä veronmaksun laiminlyömisestä johtuneet veronlisäykset. V. 1949—1950 on mukaan luettu myös kauppa- ja teollisuusrahastolle USA:n armeijan ylijäämävarastoista ostettujen tavaroiden myynnistä kertyneet, tullin ja liikevaihtoveron nimellä valtiolle tuloutetut voittovarot, edellisenä vuotena 616 milj. mk ja jälkimmäisenä 500 milj. mk. V. 1951 on mukaan luettu hinnantasausrahastoon kertynyt osa ns. suhdannepidätyksistä, 8 136 milj. mk.

Taulukko 7. Eri veroryhmien osuus kokonaisverotuloista v. 1938—1951, %.

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Tulo- ja omaisuusverot	23.0	22.1	35.3	48.2	41.7	42.0	40.8
Liikevaihtovero	—	—	—	11.2	20.6	21.8	22.2
Alkoholiliikkeen tulot	9.5	11.3	10.5	9.5	13.5	18.3	21.4
Tullit	48.1	43.0	24.3	14.3	11.2	5.9	3.7
Muut kulutusverot	12.5	16.4	24.4	14.3	11.1	10.3	9.9
Leimaverot	6.9	7.2	5.5	2.5	1.9	1.7	2.0
Verot	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Tulo- ja omaisuusverot	45.3	42.3	35.9	32.4	27.3	31.8	26.9
Liikevaihtovero	17.6	23.2	27.4	29.1	33.5	31.5	39.5
Alkoholiliikkeen tulot	25.2	19.1	18.4	14.5	10.6	10.3	9.9
Tullit	1.3	4.2	7.2	9.8	13.2	12.2	10.6
Muut kulutusverot	7.7	8.6	8.2	10.9	12.0	10.9	9.8
Leimaverot	2.9	2.6	2.9	3.3	3.4	3.3	3.3
Verot	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

— tulojen noususta ja progressiivisesta veroasteikosta huolimatta — seurauksena ollut välittömien verojen merkityksen jatkuva pieneneminen.

Liikevaihtoverosta on sen sijaan muodostunut valtiolle ylivoimaisesti tärkein tulolähde, kun sen tuotto on välittömästi seurannut hintojen nousua ja — ulkomaisten tavarain osalta — tuonnin kasvua. Vuodesta 1948 lukien sen tuotto onkin ollut suurempi kuin säännöllisen tulo- ja omaisuusveron (Alkon maksama vero poisluettuna). Alkoholiliikkeen tulojen aikaisemmin niin nopea kasvu on viime vuosina taantunut, koska väkijuomien hintoja on pidättäytytty korottamasta inflaatiota vastaavasti. Sodan päätyttyä alkanut ja yhä jatkunut tuonnin volyymin sekä arvon kasvu kuvastuu tullien tuoton nousussa. Tullejakaan ei kuitenkaan ole korotettu hintojen nousua vastaavasti, niin että niiden tuotto viime vuonna oli vain 9-kertainen vuoteen 1938 verrattuna. Muiden kulutusverojen suhteen ansaitsee huomata, että tupakka-valmistevero jatkuvasti on melkoinen tulolähde. Viime vuosina on runsaasti tuloa saatu edelleen kahvista, pääasiallisesti »verokahvin» ja »hyväntekeväisyyskahvin» myynnin vuoksi. Kaiken kaikkiaan lähinnä liikevaihtoveron ansiota on, että verotuksen painopiste on viimeksi kuluneina vuosina siirtynyt vahvasti välillisiin veroihin. Niiden merkitys onkin nykyisin sama kuin ennen sotaa — v. 1951 oli välillisten verojen osuus kokonaisverotuloista 69.8 % ja tulo- ja omaisuusverojen vain 26.9 %.

Varsinaisten verojen lisäksi valtiolle kertyy joukko veronluonteisia tuloja, joiden merkitys on aikaisemmin ollut vähäinen. Syksyllä 1948 käytäntöön

otetut työnantajain lapsilisä- ja kansaneläkemaksut (vrt. edellä s. 14) ovat kuitenkin osoittautuneet huomattavaksi tulonsiirroksi. Kun maksut on määrätty prosentteissa (5 %) työntekijäin palkoista, ne ovat tietysti seuranneet välittömästi palkkojen nousua. Veronluonteiseksi tuloksi on edelleen katsottava v. 1951 hinnantasausrahastoon peritty osa ns. suhdannepidätyksistä, joka poikkeuksellinen tuloerä nousi 8 136 milj. markkaan.

Veronluonteisten tulojen osalta ansaitsee lopuksi tehdä se huomio, että vuodesta 1946 lukien ne ovat riittäneet peittämään valtion varsinaiset menot ja kahtena viimeksi kuluneena vuotena ne ovat nousseet miltei kokonaismenojen (kuoletukset poisluettuina) tasalle.

Muilla varsinaisilla tuloilla ei yleensä ole ollut suurtakaan merkitystä. Korkoja osinkotuloista on tärkein yleensä ollut valtion osuus Suomen Pankin voittoon, joskin valtion viimeaikaisen suuren lainanannon johdosta korkotulot ovat nyttemmin alkaneet tuntuvasti kasvaa. Valtion liiketoiminnan osalta kannattaa panna merkille, että se on kahta poikkeusvuotta lukuun ottamatta tuottanut voittoa. Ryhmässä »muut varsinaiset tulot» (taulukko 6, rivi 39) ovat sodan jälkeen olleet tärkeimpinä tuloerinä valtion irtaimen omaisuuden (mm. puolustuslaitoksen materiaalin) myynnistä kertyneet varat sekä Holdingyhteisölle sen hallussa olevien osakkeiden lunastuksista ja myynneistä kertyneet varat.

Valtion p ä ä o m a t u l o t ovat säännöllisesti olleet varsin merkityksettömät, ja niistä taulukossa 5 esitetty erittely ei kaivanne paljon selityksiä. Valtion liikeyritysten poistojen vähäinen kasvu johtuu siitä, että yritysten omaisuusarvoja ei ole korotettu inflaatiota vastaavasti. Valtion omaisuuden myynnit ovat yleensä olleet varsin vähäiset lukuun ottamatta vuotta 1947, jolloin valtio sai Neuvostoliitolta korvauksen Jäniskosken alueesta ja panssarilaiva Väinämöisestä. Mitä lopuksi tulee valtiolle takaisin maksettuihin lainoihin, on niiden kasvu viime vuosina luonnollisesti johtunut valtion lainanannon lisääntymisestä.

4. Lainanotto ja kassatoimet.

Kuten yleiskatsauksessa jo todettiin, valtion tulot olivat sodan puhkeamisesta alkaen aina vuoteen 1949 asti pienemmät kuin menot. Koko tänä aikana valtion menojen rahoitus oli siis suuremmassa tai pienemmässä määrässä hoidettava lainavaroin.

Sota-aikana oli ulkomaisia lainoja ymmärrettävästi vaikeata saada. Niiden määrä jäikin hyvin vähäiseksi lukuun ottamatta vuotta 1940, jolloin valtio sai luotolla suurehkon määrän sotatarvikkeita. Valtion mahdollisuudet sijoittaa obligaatioitaan kotimaahan olivat sen sijaan paremmat, sillä sekä kulutusmahdollisuuksien supistumisen että sopivien sijoituskohteiden puutteen vuoksi liikkeellä oli tavallista enemmän joutilasta rahaa. Valtio saikin lainapaperei-

taan sijoitetuiksi yksityisiin luottolaitoksiin ja yleisölle niin paljon, että v. 1939—1942, jolloin menojen enemmyyks oli 34 081 milj. mk, syntyi sittenkin vain 15 205 milj. markan kassavajaus, joka oli peitettävä luotolla Suomen Pankista (ks. taulukkoja 1 ja 2). Sodan loppuvuosina mahdollisuudet markkinoida valtion obligaatiolainoja vapaaehtoista tietä heikkenivät. Mutta tehos- tamalla tätä vapaaehtoista lainaustaan sekä turvautumalla lisäksi pakollisiin sotalainoihin valtion onnistui kuitenkin päästä niin hyviin tuloksiin, että v. 1943—1944, jolloin menojen enemmyyks oli 24 530 milj. mk, lyhytaikaisin luotoin Suomen Pankista ja Postisäästöpankista rahoitettu kassavajaus ei ollut 3 165 milj. markkaa suurempi.

Sodan päätyttyä tarjoutui Suomelle tilaisuus saada ulkomaisia lainoja jälle- enrakennuksen rahoittamiseksi, ja kun valtio myi nämä lainavaluutat yksityisille, sai se huomattavan määrän varoja menojensa rahoittamiseksi, esim. v. 1946—1948 yhteensä 21 119 milj. mk. Tämä olikin hyvin tarpeellista, sillä valtion menot ylittivät edelleenkin tulot. Kotimaisilta rahamarkkinoilta ei sitä paitsi — osaksi valtion lainapaperien heikon tuoton, osaksi yksityisten voimistuneen luotonkysynnän vuoksi — saatu lainaa edes niin paljon, että se olisi riittänyt sodan aikana otettujen kotimaisten lainojen nyt alkaneisiin takaisinmaksuihin. Osa näistä takaisinmaksuista olikin rahoitettava lyhyt- aikaisella kassaluotolla.

Kahtena viimeksi kuluneena vuotena valtion saamien uusien lainojen määrä on ollut suurin piirtein samaa suuruusluokkaa kuin lainain kuoletusten. Ulkomaisia lainoja saatiin viime vuonna tavallista enemmän, mutta miltei samalla määrällä lyhennettiin aikaisempaa velkaa. Kotimaiset lainatulot ovat lähinnä sen ansiota, että Postisäästöpankki on sijoittanut varojaan valtion pitkäaikaisiin lainapapereihin. Kun kumpanakin vuotena tulot ovat runsaasti ylittäneet menot, on näin syntynyt ylijäämä voitu siten käyttää lyhytaikai- sen kassaluoton lyhentämiseen.

5. Valtionvelka.

Valtion lainatoimia voidaan toisaalta valaista tarkastelemalla valtionvelan kehitystä. Kun budjettiin liittyvä selostus valtionvelasta ei anna riittävän tyydyttävää kuvaa valtionvelan suuruudesta ja kehityksestä, on taulukossa 8 esitetty »puhdistettu» laskelma valtionvelasta katsausaikana. Laskelma on pyritty saamaan mahdollisimman tarkoin taulukossa 1 esitettyjä lainatietoja vastaavaksi.

Ulkomainen velka, joka on laskettu kunkin vuoden päätteessä vallinneiden ulkomaan rahan kurssien mukaan, on kasvanut vuodesta 1937 vuoteen 1951 markkamäärin noin 46-kertaiseksi. Näin suuri kasvu on tietenkin johtunut suurelta osalta ulkomaan kurssien noususta, kuten taulukon viitteistä ilmenee.

Eräässä mielessä paremman kuvan saa ulkomaisen velan kehityksestä, jos vuoden 1951 päätteessä olevan ulkomaisen velan markka-arvo lasketaan vuoden 1937 päätteessä vallinneiden ulkomaisten kurssien mukaan. Täksi arvoksi saadaan 14 884 milj. mk, mikä on 10 ½ kertaa niin suuri kuin vuoden 1937 velan markka-arvo.

Kuten jo edellä kävi ilmi, kotimaiset varsinaiset lainat lisääntyivät aina vuoteen 1945 asti, jolloin niiden maksamaton pääoma saavutti huippunsa, 38 188 milj. mk. Siitä velka on tähän mennessä pienentynyt noin neljänneksen, kuten sanottu lähinnä sen takia, että valtiolla ei ole ollut sanottavasti mahdollisuuksia saada luottoa kotimaisilta rahamarkkinoilta.

Kassavelan kehityksessä kiintyy huomio siihen, että valtion kassavarat ovat kasvaneet suurin piirtein samalla vauhdilla kuin lyhytaikainen velka Postisäästöpankille. Tämä johtuu toisaalta siitä teknillisestä seikasta, että kassavaroista on suuri osa postisiirtotilivaroja, jotka — koska ne edustavat myös Postisäästöpankin saatavaa valtiolta — samalla sisältyvät velkaan Postisäästöpankille. Toisaalta kassavaroihin sisältyvien rahavarojen kasvu johtuu pääasiallisesti postin rahavarojen kasvusta, ja tämä taas aiheutuu postin hoitaman Postisäästöpankin maksuliikkeen paisumisesta.

Valtion kassavelan kehitys osoittaa juuri sen, missä määrin valtio on rahoittanut menonsa — niinkuin sanotaan — uutta rahaa luomalla. On aihetta panna merkille, että tällainen setelirahoitus päättyi varsinaisesti v. 1945. Tosin v. 1949 kassavelka tilapäisesti kasvoi melko runsaastikin, mutta tämän on enemmän kuin kompensoinut kahtena viimeksi kuluneena vuotena tapahtunut kassavelan väheneminen.

Koko kotimainen (netto)velka (sarake 9) saavutti niinkään huippunsa v. 1945 ja on sen jälkeen, vuoden 1949 piikkiä lukuun ottamatta, jatkuvasti laskenut. Koko valtionvelka (sarake 10) sen sijaan kasvoi vielä vuoden 1945 jälkeenkin kurssien noususta johtuneen ulkomaisen velan lisääntymisen vuoksi. Mutta kahtena viimeksi kuluneena vuonna sekin on olennaisesti vähentynyt valtion tulojen suuren enemmyyden ansiosta.

Koko valtionvelkaan (sarake 10) ei tässä ole luettu niitä velkasitoumuksia, joita valtio viime vuosina on eri yhteyksissä luovuttanut vastikkeetta tai omaisuudenluovutusten korvaukseksi. Tällaisia velkasitoumuksia ovat mm. korvausobligatiot, Holding-osuustodistukset sekä pika-asutuslain ja maanhankintalain mukaiset velkasitoumukset. Näiden velkasitoumusten lukeminen sellaisinaan valtionvelkaan olisi omansa antamaan tämän kehityksestä harhauttavan käsityksen, koska esim. korvausobligatioiden määrän kasvu eri vuosina on riippunut lähinnä siitä, millä nopeudella korvaukset on selvitelty ja obligatiot jaettu — asiallisesti korvausvelan taas voidaan katsoa syntyneen kokonaisuudessaan silloin, kun korvauslaki säädettiin. Velkasitoumusten liikkeellä oleva määrä onkin merkitty taulukkoon 8 erikseen (sarakeeseen 11). Mainittakoon vain lyhyesti, että II korvausobligatioita ja maanhankinta-

Taulukko 8. Valtionvelka v. 1937—1951, milj. mk.

Vuosi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Vuosi
	Ulko- mainen velka ¹	Kotimainen velka								Valtion- velka yhteensä (1+9)	Valtion velka- sitoumukset ⁶		
		Varsinaiset lainat			Kassavelka (netto)						Nimellis- arvo	Lunastus- arvo ⁷	
		Obligaa- tio- ym. lainat ²	Vekseli- velka liikepan- keille ja KEL:ille	Yhteensä ² (2+3)	Netto- velka Suomen Pankille ³	Lyhyt- aik. velka Posti- säästö- pankille ⁴	Valtion kassa- varat ⁵	Yhteensä (5+6+7)	Yhteensä (4+8)				
1937	1 425	1 942	—	1 942	— 130	176	— 579	— 533	1 409	2 834	—	—	1937
1938	1 063	2 231	—	2 231	— 238	57	— 673	— 854	1 377	2 440	—	—	1938
1939	1 605	3 225	115	3 340	620	42	— 461	201	3 541	5 146	—	—	1939
1940	4 781	4 776	2 623	7 399	6 255	570	— 818	6 007	13 406	18 187	141	141	1940
1941	5 602	10 038	1 215	11 253	11 099	909	— 1 702	10 306	21 559	27 161	601	601	1941
1942	6 229	14 344	1 850	16 194	14 645	1 728	— 2 022	14 351	30 545	36 774	957	957	1942
1943	6 592	20 161	3 100	23 261	16 887	3 220	— 3 606	16 501	39 762	46 354	4 818	4 818	1943
1944	7 289	31 741	4 266	36 007	17 679	4 627	— 4 790	17 516	53 523	60 812	6 875	6 875	1944
1945	22 873	34 003	4 185	38 188	18 693	8 347	— 6 170	20 870	59 058	81 931	6 264	6 345	1945
1946	33 459	37 400	530	37 930	17 748	6 832	— 7 551	16 579	54 509	87 968	15 835	26 043	1946
1947	38 125	36 054	—	36 054	19 040	10 951	—11 940	18 051	54 105	92 230	20 999	49 257	1947
1948	43 985	33 714	—	33 714	19 750	11 175	—11 961	18 964	52 678	96 663	19 605	49 835	1948
1949	63 152	30 493	—	30 493	22 994	12 642	—10 701	24 935	55 428	118 580	17 864	44 138	1949
1950	65 841	28 953	150 ⁸	29 104	20 549	15 050	—15 895	19 704	48 808	114 649	16 634	48 275	1950
1951	66 143 ⁹	30 528	—	30 528	8 740	18 959	—20 837	6 862	37 390	103 533	14 937	52 591	1951

Viitteet viereisellä sivulla.

lain mukaisia velkasitoumuksia on vielä viime vuosina jatkuvasti jaettu suurrehossa mitassa, minkä vuoksi velkasitoumusten kokonaismäärä ei ole vuoden 1946 jälkeen vähentynyt esitettyä enempää.

Velkasitoumusten nimellisarvo ei kuitenkaan osoita niistä aiheutuvan velan todellista suuruutta, koska eräisiin sitoumuksiin liittyy indeksiehto. II korvausobligaatioiden kuoletuksethan on sidottu kotimaisten tavarain tukkuhintaindeksiin. Edelleen Holding-osuustodistuksille suoritetaan ns. pääomallisää, jonka suuruus riippuu välillisesti omaisuudenluovutusverotuksessa saatujen osakkeiden kurssista. Jotta velkasitoumuksista aiheutuvan velan suuruudesta saataisiin todellisempi kuva, on taulukossa 8 (sarake 12) esitetty niiden lunastusarvo, jolloin liikkeellä olevien II korvausobligaatioiden nimellisarvo on korotettu mainitun tukkuhintaindeksin mukaisesti ja muiden määrä (myös Holding-osuustodistusten määrä, koska niiden lunastusarvoa ei voi

¹ Ulkomaisten velan markkamäärä on muuttunut ulkomaan rahan kurssien vaihtelujen johdosta seuraavasti (velan lisäys +, vähennys —):

1945	+14 307	milj.mk
1946	+ 2 928	»
1948	— 234	»
1949	+19 332	»
1950	+ 182	»
1951	+ 470	»

Velan markkamäärä kasvoi edelleen 484 milj.mk v. 1947 ja 2 257 milj.mk v. 1950 sen johdosta, että eräät maksamatta jääneet korot liitettiin velkapääomaan.

Nämä seikat selittävät pääosaltaan sen, miksi taulukossa I esitettyjen ulkomaisten lainojen ja niiden kuoletusten erotus ei ole sama kuin ulkomaisten velan vastaava vuotuinen muutos. Jäljelle jäävät pienehköt eroavuudet johtuvat kirjanpidollisista syistä.

² Velan kasvusta johtui 371 milj.mk v. 1939 ja 89 milj.mk v. 1942 siitä, että eräistä valtion rahastoista poisluovutetut obligaatiot lisättiin valtionvelkaan. — Syy siihen, että varsinainen lainojen ulkona olevan määrän vuotuinen muutos, em. korjauksin, ei ole aivan sama kuin taulukossa I esitettyjen kotimaisten lainojen ja niiden kuoletusten erotus, on lainatoimien ja velan erilaisessa kirjanpidossa.

³ Vekseliluotto Suomen Pankilta plus velka (minus varat) valtion pano- ja ottotilillä plus virastojen pano- ja ottotililtä maksettaviksi asettamat, lunastamattomat shekit.

⁴ Postisäästöpankin saatavat valtiokonttorilta ja postilta.

⁵ Virastoissa olevat ja virastosta toiseen matkalla olevat kassavarat, postisiirtotilivarat sekä yksityispankeissa talletus- ja shekkitileillä olevat varat.

⁶ I ja II korvausobligaatiot, Holding-osuustodistukset, pika-asutuslain ja maanhankintalain mukaiset velkasitoumukset, puolustuslaitoksen velkasitoumukset, pommitusvelkasitoumukset sekä korvauksista aiheutuneet velkasitoumukset.

⁷ Poikkeaa sarakkeesta 11 sikäli, että II korvauslainan obligaatioiden nimellisarvo on korotettu siinä suhteessa, missä kotimaisten tavarain tukkuhintaindeksi on noussut vuoden 1944 päätteestä ao. vuoden päätteeseen.

⁸ Vekselivelka Kansaneläkelaitokselle.

⁹ Kansainväliselle Valuuttarahastolle annettuja velkasitoumuksia, yhteismäärältään 8 475 milj. mk, ei ole otettu lukuun, koska ne asiallisesti merkitsevät vain valtion sitoumusta sijoittaa vaadittaessa ao. määrä varoja Valuuttarahastoon.

tarkoin määrätä) esitetty nimellisarvoisena. Tällöin voidaan nähdä, että velkasitoumuksista aiheutuva velka oli viime vuoden päätteessä niin suuri kuin puolet koko varsinaisesta valtionvelasta. Toisaalta ansaitsee panna merkille, että valtionvelka laajemmassa mielessä, so. velkasitoumukset mukaan luettuina, pieneni viime vuonna, mikä tapahtui ensimmäisen kerran sodan puhkeamisesta lähtien.

HINTA- JA PALKKAKEHITYS.

Tämän kirjoitussarjan edellisessä numerossa selviteltiin hinta- ja palkka-kehitystä vuoden 1950 alusta maaliskuun loppuun 1951. Katsauksessa todettiin Korean sodan aiheuttaman kilpavarustelun ja sen mukana maailman markkinoilla alkaneen noususuhdanteen ulottaneen selvän vaikutuksensa meidän talouselämäämme. Niinpä vuoden 1950 alkupuolella jossain määrin hiljentynyt taloudellinen aktiviteetti alkoi jälleen vilkastua, työllisyystilanne parantua, ulkomaankauppa kasvaa voimakkaasti ja vuoden 1950 reaalin kansantulo muodostui suurista lakoista huolimatta noin 6 % edellisen vuoden tulosta suuremmaksi. Vaikka reaalitaloudelliset edellytykset olivat suotuisat, ei rahataloudellista tasapainoa onnistuttu saavuttamaan, vaan inflaatio jatkui koko vuoden kiihtyvällä vauhdilla. Tähän olivat pääsyynä sovitamattomat eturistiriidat, jotka pitivät hinta- ja palkkamarkkinoilla yllä levotonta tilaa. Loppuvuodesta Korean sodan aiheuttama tuontihintojen nousu alkoi myös lisätä inflaatiopainetta. Näissä oloissa kohosi tukkuhintaindeksi v. 1950 noin 27 % ja elinkustannusindeksi pisteostoista huolimatta noin 20 %. Palkat sen sijaan kohosivat etenkin ns. F-sopimuksen johdosta kaksinverroin, joten niidenkin aiheuttama kustannusten nousu periytti vuodelle 1951 hintojennousupainetta. Tammikuussa 1951 toimeensa astunut uusi hallitus julisti jälleen rahanarvon vakauttamisen ja talouselämän tasapainon palauttamisen päätehtäväkseen. Harvinaisen edulliset vientisuhdanteet loivatkin vähitellen sekä aineellista että psykologista pohjaa vakauttamisen aikaansaamiselle, niin että talouselämän tasapaino todella parantuikin vuoden 1951 aikana.

Vakauttaminen ja hintapolitiikka.

Kuten edellisissä Selvityksissä esitettiin, hallitus joutui vuonna 1950 jarruttamaan inflaatiota etupäässä pisteostoilla ja hinta- sekä palkkasuluilla, joilla riittävän poliittisen tuen puutteessa ei ollut menestymismahdollisuuksia. Niinpä jouduttiinkin mm. palkkasulku kumoamaan vuoden 1951 alusta ja myöntämään ns. A-korotuksen lisäksi kaksi rästiin jäänyttä 5 %:n indeksikorotusta. Hallituksen laajentaminen leveämmälle parlamentaariselle pohjalle antoi vakauttamispyrkimyksille lisämahdollisuuksia. Uusikin hallitus omaksui aluksi ns. pisteostolinjan, mutta alkoi samalla neuvotella eri työmarkkinajärjestöjen kanssa ns. linnarauhasta, jonka aikana pysyvämpää vakauttamis-

ohjelmaa voitaisiin valmistella. Ilmeisesti haluttiin myös lykätä tärkeitä ratkaisut eduskuntavaalien jälkeiseen aikaan, jolloin poliittiset voimasuhteet olivat selvinneet. Tässä tarkoituksessa mm. laajennettiin 30. 3. eduskunnassa hyväksytyllä valtalain muutoksella hallituksen oikeutta säännöstellä talouselämää, pantiin 23. 4. toimeen täydellinen hinnanvahvistuspakko spekulatiivisten hinnannousujen estämiseksi, solmittiin 11. 4. ns. vientipidätys sopimus, korotettiin lapsilisää maaliskuun alusta 100 markkaa eli 1 000 markkaan, alennettiin tukipalkkioilla maitotaloustuotteiden kuluttajahintaa 1. 4. lukien elinkustannusindeksin nousun jarruttamiseksi ja lykättiin huhtikuun alusta määrätty 10 %:n vuokrankorotus kesäkuun 1 päivään. Tehostetusta hintavalvonnasta ja pisteostoista huolimatta ei elinkustannusindeksin nousua voitu estää, vaan indeksi kohosi joulukuun 1950 tasosta, 998 pisteestä, maaliskuussa 1 037 pisteeseen eli noin 4 % ja tukkuhintaindeksi samanaikaisesti 1 273:sta 1 498 pisteeseen eli kokonaista 18 %. Kun elinkustannusindeksin pisteluku 1 032 jo edellytti uutta 5 %:n palkankorotusta ja kun aikaisemmat suuret palkankorotukset ja tuontihintojen nousu merkitsivät patoutunutta hinnannousupainetta, näytti vakauttamistilanne kriittiseltä. Maataloustyönantajat kieltäytyivät maksamasta, riittämättömän hintakompensaation takia, säädettyjä 8+15 %:n palkankorotuksia, minkä johdosta maataloustyöntekijät uhkasivat lakolla 5. 5. alkaen, ja pienempiä lakkoja syntyi palkkaerimielisyyksien takia mm. rannikkolaivaliikenteessä, rautateillä, putkialalla ym. Hallitus teki jo 21. 4. esityksen työmarkkinajärjestöille ja maataloustuottajille taloudellisen linnarauhan aikaansaamisesta viiden kuukauden ajaksi, mutta vasta 2. 5. saatiin aikaan kompromissisopimus, jossa eri osapuolet jonkin verran tinkivät vaatimuksistaan lähinnä kaiketi maailmanpoliittisen tilanteen muodostuttua epävarmaksi. Sopimuksen syntyyn vaikutti olennaisesti myös se, että maataloustuottajat allekirjoittivat uuden työehtosopimuksen saatuaan hallitukselta vakuutuksen, että tulevaan vakauttamisohjelmaan otetaan määräys, »jonka mukaan maatalouden luovutushinnat määrätään kulloinkin vallitsevan kustannustason mukaisiksi ja että teollisuustuotteiden hinnannousut linnarauhan aikana estetään». Muilta osiltaan linnarauhasopimus sisälsi mm., että palkankorotuksia ei suoriteta, hintojennousut estetään, talouspoliittinen suunnittelu-neuvosto asetetaan valmistelemaan toimenpiteitä talouselämän vakauttamiseksi, verotaakkaa kevennetään, viljan tuottajahintojen korotusten vaikutus elinkustannuksiin estetään ja linnarauhan aikana mahdollisesti tapahtuvasta elinkustannusten noususta annetaan linnarauhan päättyessä keskimääräinen hyvitys laskettuna elinkustannusindeksin pisteluvun 1 031 tasosta.

Vaikka »suuri yleisö», jolla oli tuoreessa muistissa kaikki aikaisemmat epäonnistuneet vakauttamisyrietykset, suhtautuikin uuteen kokeeseen tietyllä epäluulolla, oli eri intressijärjestöjen mukanaolo osoituksena siitä, että jatkuvaan inflatioon oltiin kyllästyneitä kaikilla tahoilla. Ilmeisesti myös SAK, jolla oli ollut johtava asema edellisen vuoden palkkaliikkeissä, alkoi vakuuttua siitä,

että jatkuva hintojen ja palkkojen kilpajuoksu koituu enemmän pysyväksi hyödyksi reaaliomaisuuksien omistajille ja liikemiehille kuin palkannauttijoille. Psykologisesti tilanne siis oli kypsynyt vakauttamisen aikaansaamiselle. Toisaalta oli asiallisiakin edellytyksiä olemassa. Valtion talouden asema oli parantunut ja kassavelka pienentynyt ja kansantalouden reaalin kehitys oli suotuisa. Tuotanto oli jo alkuvuodesta 1951 10—15 % suurempi kuin edellisenä vuonna ja viennin volyymi noin 25 % suurempi. Sitä paitsi kehittyivät ulkomaankaupan vaihtosuhteet meille edulliseen suuntaan. Korean sodan kohottamat tuontihinnat alkoivat näet laskea kevätkesästä 1951 alkaen, mutta tärkeimpien vientitavaroittemme hinnat kohosivat jatkuvasti, ja kun vientipidätys sopimuksen mukaan oli uusia varoja käytettävissä kulutustavarain hintojen alentamiseen, voitiin taittaa kärki suuriin vientivoittoihin vetoavilta yleisiltä palkankorotusvaatimuksilta.

Vakauttamisohjelma luovutettiin tri Kekkonen kolmannelle, eduskuntavalioiden jälkeen toimeensa astuneelle, hallitukselle syyskuun lopussa. Syyskuun 29 päivän linnarauhan solmineet järjestöt hyväksyivät mietinnön tulevien vakauttamistoimenpiteiden pohjaksi, otettuaan jossain määrin huomioon myös SAK:n esittämiä eräviä näkökohtia.

Vakauttamisohjelmaa, joka on ilmestynyt Komiteamietintönä N:o 13/1951, ei ole syytä tässä yhteydessä enemmän selostaa. Todettakoon, että se oli pyritty laatimaan kokonaiskysynnän ja kokonaistarjonnan reaalisten muutosten arvioihin (lähinnä eräissä maissa vuosittain laadittavien »kansanbudjettien» tapaan) ja sen johtolauseena oli perustava, mutta usein unohdettu totuus, »ainoastaan mikäli kaikki etupiirit tyytyvät tuotannon ja ulkomaankaupan reaalisten muutosten perusteella tapahtuviin ratkaisuihin, on mahdollista johdattaa talouselämää ilman inflatorisia vaikutuksia vakaantumiseen ja elintason nousuun.» Komitea arvioi liikakysynnän johdosta kulutustavariin kohdistuvan hinnannousupaineen 3—8 %:ksi ja piti liikainvestointia pahimpana inflaationtekijänä sillä hetkellä. (Kansantulolaskelmien mukaan oli bruttoinvestointimme noin 30 % bruttokansantuotteesta, kun normaalimääränä pidettiin noin 20—25 %). Investointien suuruuteen vaikutti, paitsi voimakkaan noususuhdanteen luonnollista taipumusta yritysten laajentamiseen, ennen kaikkea se, että suuret vientitulot ja metsätulot pyrittiin inflaation pelossa kiinnittämään mahdollisimman nopeasti reaaliomaisuuteen, etenkin rakentamiseen. Vakaantumisen edistämiseksi komitea ehdotti investointien supistusta n. 1/7:lla, vientitulojen inflatoristen vaikutusten lieventämistä korotetuilla suhdannepidätyksillä ja pyöreän puun vientimaksuilla sekä kulutustavarain tarjonnan lisäämisestä. Investointien rajoituksen tuli kohdistua ennen muuta julkiseen rakentamiseen ja valtion investointeihin. Ehdotuksista toteutettiin syksyn 1951 kuluessa mm. uusi vientipidätys sopimus, uusi elinkustannusindeksi ja palkkojen indeksisidonnaisuus, kulutustavarain pikatuontiohjelma sekä subventioiden poisto. Ehkä kaikkein merkittävimpana seikkana on pi-

dettävä, että linnarauhan solmineet järjestöt 29. 9. 1951 hyväksyivät uuden palkkapäätöksen, joten linnarauhasta päästiin irtautumaan ilman repiviä palkkataisteluita ja inflatorisia palkankorotuksia.

Investointien rajoittaminen ei rakennuslupatoimikunnan asettamisesta huolimatta ehtinyt vaikuttaa vielä vuoden 1951 kuluessa. Sen sijaan vientipidätykset jossain määrin ja etenkin Suomen Pankin kesällä entisestään kiristämä luottopolitiikka vaikuttivat investointeja rajoittavasti. Rajoittamalla yksityispankkien rediskonttaukset pankkien omien varojen määrään sai Suomen Pankki aikaan luottovolyymien supistumista. Tämä oli tosin mahdollista vain paisu- neiden vientitulojen ansiosta. Vuoden 1952 alusta toimeenpantu 2 %:n koron- alennus ei ollut sopusoinnussa Suomen Pankin ankaran luottopolitiikan kanssa. Suunnitteluneuvosto piti koron alentamisen perusteena, paitsi alenevaa hinta- indeksiä, pyrkimystä helpottaa asuntoyhtiöitten ja asuntotuotannon asemaa, kun vuokrien korotukseen ei katsottu olevan mahdollisuuksia SAK:n vastus- tuksen takia.

Kun maailmanmarkkinoilla vuoden 1951 loppupuolella alkanut suhdanne- käänne automaattisesti vähentää taluselämämme aktiiviteettia, eivät inves- tointirajoitukset enää tätä kirjoitettaessa liene tarpeen komitean ehdottamassa määrässä. Ilmeisesti valmisteilla olevassa pitkän tähtäimen ohjelmassa on suo- ritettava investointirajoitusten uudelleen arviointi.

Vaikka vakauttamisohjelman yhtenä pyrkimyksenä oli edistää vapaan taluselämän, hintakilpailun ja normaalin hintarakenteen palautumista, on valtiovalta vuonna 1951 valtalain suomin valtuuksin monin tavoin puuttu- nut kehityksen kulkuun, ja 20. 12. 1951 hyväksyi eduskunta valtalain pidē- nyksen kuluva vuoden ajaksi. Tällöin vuokrien säännöstely jälleen liitettiin valtalain piiriin ja pyöreä puu pantiin vientisäännöstelyyn.

Jakelusäännöstelyssä ei vuonna 1951 runsaan tavarantarjonnan takia pi- detty kuin sokeri, kahvi, eräät siirtomaatavarat ja lisäksi voi lokakuussa 1951, mutta hintasäännöstelyä kiristettiin kesällä 1951 SAK:n vaatimuksesta ja mar- raskuusta 1951 lähtien uudelleen ns. Laakson toimikunnan ehdottamalla ta- valla hintakiskonnan ja tiskinaluskaupan estämiseksi. Kun etenkin eräistä tekstiileistä esiintyi puutetta, käytettiin 1.4 mrd markkaa tekstiilien pika- tuontiin tarkoituksena lisätä hintakilpailua ja pakottaa salatut varastot esille. Kun eräitten tuontitavarain hinnat kevästä 1951 olivat laskeneet noin 20 %, ryhtyi sosiaaliministeriön hintaosasto vielä meidän oloissamme erikoiseen toi- menpiteeseen. 1. 10. 1951 nimittäin määrättiin asetusteitse eräitten kulutus- tavaroiden hintoja alennettavaksi, mm. saippua halpeni tällöin 5—7 %, tee 10 %, huonekalut 7 %, lihajalosteet 5 %, kahvileipä 10 %, kotimaiset villa- teollisuustuotteet 20 % jne. Samalla alennettiin lihan vähittäismyyntipalkkio 15—20 %:sta 9—12 prosenttiin. Vuoden vaihteessa 1951/52 vapautettiin vielä 1.3 mrd:n markan arvosta valuuttaa puuvillatuotteiden tuontiin. Kaikkiaan käytettiin ylimääräistuontiin 3.5 mrd markkaa. Tällä shokkituonnilla oli

aivan selvästi suotuisa vaikutus, sillä yleisön luottamus rahaan vahvistui, kun halpoja tavaroita ilmestyi kauppaan runsaasti. Kun maataloustuotteiden subventioiden poistaminen olisi johtanut elinkustannusindeksin nousuun, poistettiin korvaukseksi 20 %:n liikevaihtovero 5. 11. 1951 eräiltä tavaroilta, mm. kengiltä, sukilta, eräiltä tekstiileiltä ja vaatevalmisteilta, maatalouskoneilta ja salaojaputkilta. Kuluvan vuoden aikana on liikevaihtoverovapautta vielä laajennettu. Hintatason alenemista yritettiin edistää vielä ottamalla tuontilisenssien jakelussa ohjeeksi ns. halvimman tarjouksen periaate, entisen »kvoottijärjestelmän» tilalle. Kaikilla näillä toimenpiteillä pystyttiinkin elinkustannusindeksin nousua jarruttamaan. Eräänä todisteena siitä, että kaupassa on vähitellen siirrytty »ostajan markkinoihin», voidaan pitää alennusmyyntejä, jotka olivat ensimmäiset yli kymmeneen vuoteen. Etenkin lisätuontiohjelman kokemukset eivät kuitenkaan ole yksin positiivisia, sillä esim. tekstiilien äkillinen suuri tuonti on aiheuttanut tiettyjä vaikeuksia kotimaiselle tuotannolle ja voin liikatuonti kohdannut varastoimisvaikeuksia.

Lisätuontiohjelman, vapaamman tuontipolitiikan ja suuren tuonnin yli-päänsä teki mahdolliseksi puunjalostustuotteiden rajaton menekki ja korkeat hinnat. Vapaa vienti saavuttikin vuonna 1951 ennätysmäärän 186 mrd (1950 se oli 86 mrd) ja tuonti niinikään huipun, 155 mrd, mikä oli volyymiltaan noin 60 % suurempi kuin esim. vuonna 1935. Kun kuitenkin pelättiin, että suuret vientivoitot vapaasti virratessaan markkinoille olisivat omiaan lisäämään inflaatiopainetta, ryhdyttiin vientivoittojen sterilisoimiseen. Huhtikuussa 1951 solmittiin puunjalostusteollisuuden ja valtiovallan välillä sopimus, jonka mukaan vientiyhtymät suorittivat vuonna 1951 suhdannepidätystä yhteensä 6.6 mrd markkaa. Tästä määrästä valtio pidätti hinnantasausrahastolle 20 %, 1.3 mrd markkaa, ja loput 80 % eli 5.3 mrd palautetaan viejille vuosina 1958—1960. Vuoden 1951 aikana perittävän suhdannepidätyksen suuruus oli 600 mk kultakin maasta viedyn selluloosan, puuhiokkeen, paperin, pahvin ja kartongin valmistukseen käytetyltä pinokuutiometriltä paperipuuta. Tämän peruspikätyksen laskettiin tekevän 4 500 markkaa selluloosatonnilta. Perushintatasona oli vuoden 1951 II neljänneksen vientihintataso, ja pidätyksen oli määrä nousta tai laskea prosentuaalisesti viennin hintatason muutosten mukaan. Seuraavasta taulukosta ilmenee viennin hintatason muutokset pidätyksiä laskettaessa vuonna 1951 ja tammi—huhtikuussa 1952.

Keskimäärin olivat Suomen vuoden 1951 vientipikätykset 7—10 % vientihinnoista. Syyskuussa 1951 vuodelle 1952 solmitun vientipikätyssopimuksen peruspikätyks on 900 mk pinokuutiometriltä eli noin 6 300 mk selluloosatonnilta ja hintatason noustessa 2½ % perustasosta maksua korotetaan 10 %. Jos hintataso alenee yli 10 %, lakkaavat pidätykset. Vuonna 1952 pidätyssopimuksen mukaan maksetaan pidätyksistä 49½ % suhdannerahastolle, 49½ % hinnantasausrahastolle ja 1 % metsätalouden tutkimustöiden edistämisrahastoon.

Viennin keskihinnat ja suhdannepidätykset vuosina 1951—1952, mk/ton.

1951	Kartonki		Sanomalehti-paperi		Muu paperi		Puuhioke		Selluloosa			
	Hinta	Pidätys	Hinta	Pidätys	Hinta	Pidätys	Hinta	Pidätys	Hinta	Pidätys		
Perushinta II neljännes												
huhti—kesäkuu	54 078	1 140—4 500 ¹	33 065	2 410	77 420	2 610—4 500 ¹	20 887	1 980	50 863	4 500		
Heinäkuu	54 983	2 833	36 535	2 400	81 679	3 735	23 916	2 257	63 191	5 580		
Elokuu	57 304	2 994	37 943	2 712	87 461	4 378	25 763	2 435	71 473	6 300		
Syyskuu	57 555	2 953	43 520	3 096	90 929	4 434	26 992	2 554	72 062	6 345		
Lokakuu	57 863	2 966	38 175	2 736	90 164	4 452	27 075	2 554	75 308	6 660		
Marraskuu	55 467	2 854	53 302	3 816	92 364	4 632	27 755	2 614	73 995	6 525		
Joulukuu	58 232	2 953	50 559	3 648	91 991	4 524	27 287	2 574	74 042	6 525		
1952									Silkkiselluloosa		Muu selluloosa	
									Hinta	Pidätys	Hinta	Pidätys
Perushinta	56 957	1 440—6 750 ¹	35 465	3 600	81 320	3 915—6 750 ¹	22 867	2 970	79 950	7 200	51 875	6 300
Tammikuu	53 860	1 939	35 398	3 600	90 939	8 422	28 352	5 643	94 769	12 240	70 096	15 120
Helmikuu	52 648	1 973	42 909	6 480	91 080	8 851	28 398	5 643	93 439	11 520	68 649	13 860
Maaliskuu	50 820	—	42 163	6 120	89 281	7 694	27 609	5 346	89 475	10 080	68 647	13 860
Huhtikuu	42 646	—	38 836	4 680	86 636	7 026	20 971	1 485	68 733	—	51 089	6 300

¹ Peruspidätykset vaihtelevat sen mukaan, kuinka paljon paperipuuta kunkin laadun valmistukseen tarvitaan. Kuukausittaiset keskihinnat on laskettu jakamalla netto-fob-hinta viedyllä määrällä.

Suhdannerahastolle maksettu erä palautetaan korkoineen viejille vuosina 1959—1961.

Suhdannepidätysten kotimaisia vaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea ryhtyä arvioimaan. Perusajatuksena oli pyrkimys tasoittaa metsä- ja puutalouden jyrkkää suhdannevaihtelua. Pakottaessaan yrittäjät laskelmissa ahtaampiin rajoihin ne ovat ilmeisesti jossain määrin jarruttaneet kustannusten nousua. Vakauttamisen kannalta lienee »ylivoittojen» leikkaamisella siten ollut suotuisa, mielialoja rauhoittava vaikutus. Koska suhdannepidätykset kuitenkin aloitettiin verraten myöhäisessä vaiheessa, ei pidätyksillä liene ollut aivan tarkoitettua merkitystä noususuhdanteen hillitsemisessä. Ilmeisesti eivät vientipidätykset ainakaan vuonna 1951 vielä vaikuttaneet maaseutuväestön pelkäämässä määrässä kantohintojen alenemiseen. Kantohinnat nousivat nimittäin pidätyksistä huolimatta aina marraskuuhun 1951 saakka (vuonna 1951 noin 150 %), josta lähtien ostajamaiden tuontirajoitukset saivat aikaan myös metsänostojen ja kantohintojen nousun pysähtymisen. Seuraava taulukko osoittaa sahapuiden kantohintojen muodostumista vuosina 1936—1951, Metsähallituksen antamien tietojen mukaan.

Sahapuiden kantohinnat koko maassa, pystymyynnit.

Myyntivuosi	Kantohinta- indeksi 1936/39 = 100	Tukkuhinta- indeksi 1936/39 = 100	Reaalihinta 1936/39 = 100
1940	138	140	99
1941	127	171	74
1942	130	211	62
1943	145	240	60
1944	165	265	62
1945	171	381	45
1946	219	597	37
1947	265	717	37
1948	359	948	38
1949	356	955	37
1950	821	1 100	75
1951	2 129	1 573	135

Taulukosta havaitaan, että reaalihinnat, jotka useita vuosia olivat olleet huomattavan alhaiset, vuonna 1951 ylittivät vuosien 1936—1939 korkeasuhdanteen tason. Silti ne vielä ovat noin 15 % alhaisemmat kuin 1937, jolloin sahapuun hinnat olivat huipussaan. Metsän hinnat riippuvat ratkaisevasti kuljetusmatkan pituudesta. Vielä vuonna 1950 arvioitiin noin 17 % maan metsävaroista olevan »nollarajan» takana, mutta vuonna 1951 etenkin paperipuun vilkas kysyntä ja korkeat hinnat saattoivat syrjäisetkin metsät hakkuiden piiriin parantaen siten toimeentuloa juuri heikoimmilla talousalueilla.

Kuten jo aikaisemmin mainittiin, laajennettiin vuonna 1951 sekä hintasäännöstelyn että hinnantasausten piiriä huomattavasti ja 22 päivänä joulukuuta 1951 annetulla lailla jatkettiin hinnantasausrahaston toimintaa vielä vuoden 1952 loppuun. Tärkeimmät hinnantasausten kohteet olivat nestemäiset polttoaineet, raaka puuvilla, ulkomainen sokeri, joista suoritettiin tasauskorvauksia, ja siirtomaatavarat eli kahvi ja hedelmät, joista perittiin tasausmaksuja. Lisäksi on päätetty rahaston varoilla alentaa fossilisten polttoainesten hintoja 1. 6. 1952 saakka. (Polttoaineksi käytettävä hiili myydään kuluttajille hintaan 7 000 mk/ton, kun ostohinta on ollut jopa 11 000—13 000 mk/ton.) Maailmanmarkkinahintojen noususta ja hintatason vakaana pysyttämisestä johtuen tasaustoiminta kulutti kaikki rahaston omat varat ja ilman rahastoon tilitettyjä suhdannepidätyksiä olisi rahaston toiminta joutunut vaikeuksiin. Suhdannepidätysvaroja oli käytettävissä yhteensä 8.3 miljardia markkaa, joista 7 miljardia oli vuoden 1952 ennakkoa ja 1.3 miljardia vuoden 1951 suhdannepidätysten osuutta. Rahasto käytti vuoden 1951 hinnantasauksiin 4.4 mrd markkaa eli noin kaksi kertaa niin paljon kuin vuonna 1950, ja rahaston varat olivat vuoden 1951 lopussa 8.2 mrd markkaa. Kun suhdannepidätykset puunjalostustuotteiden maailmanmarkkinahintojen alenemisen takia ilmeisesti pian loppuvat, ei hinnantasausrahastolla liene mahdollisuuksia tänä vuonna lisätä tasauskorvauksiaan. Maaliskuun lopussa vuonna 1952 olivat rahaston vapaat varat vain 3.5 mrd markkaa.

Maailmanmarkkinahintojen aleneminen tehnee toisalta hinnantasaukset osittain tarpeettomiksi.

Työmarkkinoilla jatkui vuonna 1951 se suhteellisen rauhallinen kehitys, joka alkoi jo syksyllä 1950 päättyneiden, A-sopimukseen johtaneiden lakkojen jälkeen. Linnarauhasopimuksen mukaisesti palkat jäädettiin touko-syyskuun ajaksi, ja linnarauhan päättymisen jälkeen oli luvattu palkat tarkistaa elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Kun työmarkkinajärjestöt kuitenkin tasapaino-ohjelman merkeissä sopivat palkkojen sitomisesta uudistettuun elinkustannusindeksiin, ei linnarauhan päättymisen johtanut virallisiin indeksikorotuksiin.

Elinkustannusindeksin uudistus oli ollut ajankohtainen jo kauan, sillä kansainvälisesti hyväksytty tapa on uusia laskentaperusteet aina kymmenvuotiskauden jälkeen, ja meillä oli indeksireformista kulunut jo 14 vuotta. Kun entiseen indeksiin sisältyi palkkasäännöstelyn kannalta vielä sellainen muodottomuus, että palkkojen ja verojen nousu johti automaattisesti myös indeksin ja siis palkkojen nousuun, kiirehti suunnitteluneuvosto indeksin uudistusta. Indeksibudjetti uudistettiin Sosiaalisen tutkimustoimiston helmik. 1950—tammik. 1951 suorittaman kulutustutkimuksen osoittamalla tavalla.

Ruokaryhmän väheneminen uudessa budjetissa ja »muitten» menojen kasvu osoittavat tutkimuksen kohteena olleiden indeksiperheitten elintason nousseen 1920—1930 luvulta. Kun uuden indeksibudjetin tarvikeluetteloon sisältyy

250 eri tarviketta ja entiseen vain 150, antaa uusi laskelma täydellisemmän kuvan vähittäishintatason kehityksestä.

Uuden palkkasäännöstelyn mukaan palkkojen tarkistukset tapahtuvat neljännesvuosittain aikaisemman kuukausittaisen tarkistuksen sijasta. Perustasona käytetään lokakuuta 1951, joka merkitään = 100. Jos loka-, marras- ja joulukuun 1951 indeksien keskiarvo uuden indeksin mukaisesti laskettuna ylittää 105 pistettä, nostetaan palkkoja 5 %, jos keskiarvo ylittää 110 pistettä, nostetaan palkkoja 10 % jne. Palkkojen tarkistukset tapahtuvat vain kunkin vuoden tammi-, huhti-, heinä- ja lokakuussa, ja tarkistettut palkat suoritetaan aina tarkistuskuukauden 15 päivän jälkeisen palkanmaksukauden alusta. Palkkojen alentaminen tulee sopimuksen mukaan kysymykseen vasta, jos indeksi alenee enemmän kuin 10 pistettä.

Uusi elinkustannusindeksi pysyi loka-joulukuussa muuttumattomana, nousi tammikuussa 102 pisteeseen, mutta laski jo helmikuussa 101:een, joten mitään palkkojen tarkistuksia ei toistaiseksi ole tarvinnut suorittaa. Palkkatason kiinteystestä taas johtuu, että työkustannusten aiheuttama hinnannousupaine on helpottumassa.

Maataloustuotteiden hintakysymys.

Kuten jo aikaisemmin esitettiin, on maataloustuotteiden hintakysymys kuuluneenakin vuonna näytellyt suurta osaa hinta- ja palkkamarkkinoilla. Ristiriita kuluttaja- ja tuottajanäkökohtien välillä on jatkunut, eikä maatalouden tuotantosuunnasta ja hintapolitiikasta ole päästy yksimielisyyteen. Kun maataloutemme asutustoiminnan takia viime vuosina on siinä määrin muuttunut pienviljelysvaltaiseksi, että 87 % kaikista tiloista on varsinaisia pienviljelys-tiloja (2—15 ha peltoa), on maatalouden tuotantosuunta- ja kustannuskysymyksestä muodostunut myös ensi luokan sosiaalinen ongelma.

Linnarauhasopimusta solmittaessa esittivät maataloustuottajat vaatimuksen, että maataloudelle on taattava hintataso, joka likimain peittää tuotantokustannukset. Talouspoliittinen suunnitteluneuvosto asetti asiantuntijatoimikunnan selvittämään maatilatalouden tuotantokustannuksia ja maatalouden tukijärjestelmän tarpeellisuutta. Tutkimus suoritettiin samojen periaatteiden mukaan, jotka laki määrää noudatettavaksi teollisuuden kustannustutkimuksissa, ja päättyi tulokseen, että maaliskuussa 1951 tuottajahinnat peittivät keskimäärin 75 % tuotantokustannuksista. Kun laskelmien mukaan hinnat vuosina 1934—1938 peittivät keskimäärin 93 % tuotantokustannuksista, oli maatalouden kannattavuus siten sodan edellistä 19 % huonompi tapahtuneesta rationalisoinnista ja koneellistamisesta huolimatta, joiden vaikutusta mm. tilojen pienuus ja avo-ojitus rajoittavat. Sitä, että hinnat toimikunnan laskelmien mukaan peittivät vain 75 % tuotantokustannuksista, ei kuitenkaan ole käsitettävä niin, että maatalous kokonaisuudessaan tuottaisi vastaavasti tappiota.

Kun toimikunta laskelmissaan käytti tärkeimmän kustannuserän, nimittäin työ kustannusten laskemisessa virallista normipalkkaa, osoittanevat tutkimuksen tulokset toisaalta, että viljelijäväestö ei aina saa omasta työstään virallisen palkkatason osoittamaa palkkaa, vaan viljelijäperhe saa tyytyä siihen, mihin tilan tulo riittää. Kun itsenäinen maanviljelys kuitenkin on myös elämänmuoto, johon liittyviä arvoja ei voi yksin rahassa laskea, on ymmärrettävää, että viljelijä tarpeellista bruttotuloa tavoitellessaan suostuu tekemään normaalia pitempiäkin työpäiviä.

Vierasta työvoimaa käyttävät tilat korvannevat maatalouden kannattamattomuutta etupäässä metsätuloilla tai niiden puuttuessa lykkäämällä vuotuisia uudistuksia. Viime vuosina on ollut havaittavissa myös siirtymistä karjattomaan viljelykseen, jossa työnmenekki on pienempi ja koneitten käyttömahdollisuudet suuremmat. Palkattuja työntekijöitä on nykyisin enää vain noin 10—15 % maatalouden piirissä työskentelevästä määrästä.

Tätä kirjoitettaessa ei maatalouden pitkän tähtäimen tuki- ja hintapolitiikasta vielä ole sovittu. Maatalouden hintapolitiikkaan kiinteästi liittyvänä seikkana mainittakoon, että eduskunta myönsi vuonna 1951 2 mrd markan määrärahan maatalouden tuotantokustannusten tasoittamiseksi ja tuotannon voimaperäistämiseksi pientiloilla. Määrärahasta myönnettiin avustuksia väkilannoitteiden ja maatalouskalkin ostoon viljelijöille, joiden viljelty peltoala oli $\frac{1}{2}$ —15 ha, mutta maatalouskiinteistön tuottama verotettava tulo ei ylittänyt 90 000 markkaa. Kuluvana vuonna määräraha on korotettu 2.5 miljardiksi markaksi. Sen lisäksi on myönnetty avustuksia mm. kivenraivaukseen, kuljetuksiin, koneiden ostoon ym.

Seuraavassa taulukossa on esitetty luovutushinnat ja hintaindeksit maaliskuusta 1951 maaliskuuhun 1952. Vertailun vuoksi on taulukkoon merkitty myös maatalouden tarvikkeiden ja palkkojen hintaindeksit sekä tukkuhintaindeksi:

Taulukosta käy ilmi, että maataloustuotteiden hinnat ovat nousseet katsauskautena jonkin verran enemmän kuin tukkuhinnat. Maatalouden käyttämien tarvikkeiden hinnat sen sijaan ovat katsauskautena alentuneet. Kun kaikkien maataloustuotteiden luovutushintaindeksi maaliskuussa 1951 oli 1 446 ja tukkuhintaindeksi 1 422, niin vastaavat luvut maaliskuussa 1952 olivat 1 581 ja 1 554. Kotieläintuotteiden ja peltoviljelystuotteiden hintaindeksien välinen suhde ei ole sanottavasti muuttunut, vaan kotieläintuotteiden hintaindeksi on jatkuvasti noin 20 % korkeampi kuin peltoviljelystuotteiden, vaikka viljan hinta 1. 1. 1952 lukien korotettiinkin 4 mk/kg eli 30—31 markkaan kilolta. Viljavarasto on tosin maksanut sanottua hintaa jo 1. 7. 1951 lukien varastokustannuksilla vähennettynä.

Taulukosta ilmenneet kananmunien ja sianlihan hinnanvaihtelut johtuvat lähinnä tuotannon luonnollisista kausivaihteluista. Kuten edellisissä »Selviyksissä» esitettiin, annettiin v. 1950 sianlihalle ja kananmunille vientihinta-

Maataloustuotteiden luovutushinnat ja luovutushintaindeksit.
1937—39 = 100
(Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitoksen mukaan)

	1937—39	1951 maaliskuu	1951 heinäkuu	1952 maaliskuu
Maito	1: 24	19: 20	20: 29	20: 10
Kananmunat	14: 20	159: 75	164: 95	197: 16
Sianliha	11: 75	179: 50	243: 90	223: 30
Naudanliha	7: 25	159: 70	156: 70	157: 70
Lampaanliha	9: 11	164: 70	166: 50	185: 20
Vehnä	2: 62	27: 72	28: 62	31: 57
Ruis	2: 25	25: 52	27: 58	29: 87
Ohra	2: 07	24: 50	26: 13	29: 50
Kaura	1: 62	26: 91	28: 23	26: 53
Herne	3: 20	37: 91	37: 21	42: 79
Peruna	—: 62	9: 69	10: —	11: 28
Luovutushintaindeksit:				
Kotieläintuotteet	100	1 558	1 657	1 676
Peltoviljelystuotteet	100	1 251	1 322	1 416
Kaikki maataloustuotteet	100	1 446	1 545	1 581
Maataloustarvikkeet.....	100	1 210	1 253	1 166
Koneet ja kalusto	100	1 493	1 596	1 384
Väkirehut	100	1 044	1 065	949
Väkilannoitteet	100	707	615	698
Rakennustarvikkeet	100	1 495	1 600	1 656
Maatalouspalkat.....	100	2 455	2 455	2 455
Tukkuhintaindeksi	100	1 422	1 555	1 554

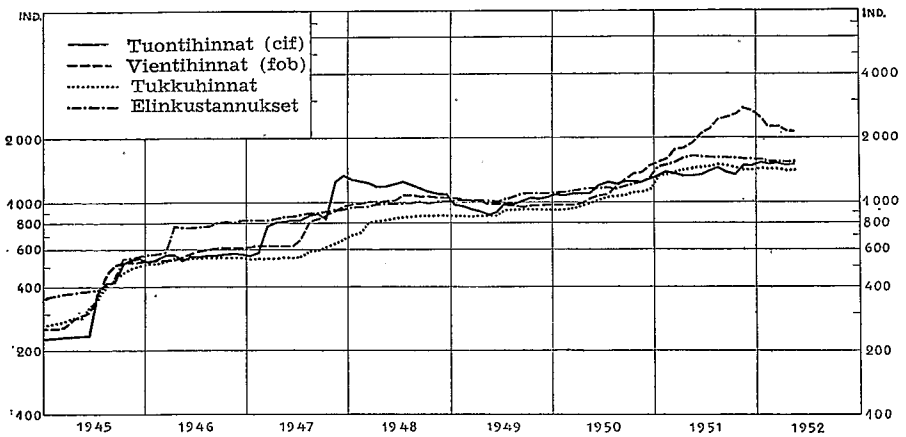
takuu. Tämän lain puitteissa onkin ylijäämää vuonna 1951 viety ulkomaille valtion maksaessa vientitappiot.

Vaikka kotieläintuotteidemme tuotanto jo tyydyttääkin kotimaisen tarpeen, jouduttiin vuonna 1951 tuomaan etenkin voita huomattavia määriä ulkomailta. Kun nimittäin voin kuluttajahinta maaliskuun alusta alennettiin elinkustannusindeksin jarruttamiseksi 300 markkaan eli noin 150 mk/kg, kasvoi voin kulutus niin, etteivät normaalit varastot riittäneet, vaan voi oli pantava lokakuun ajaksi jakelusäännöstelyyn. Tukipalkkioiden poistaminen ja voin vähittäishinnan korottaminen 446 markkaan 1. 11. 1951 supisti kulutusta ehkä liiaksikin. Voimarkkinoilla syntynyt sekasorto oli joka tapauksessa havainnollinen esimerkki siitä, että maataloustuotteiden hintajärjestelyissä on syytä kiinnittää huomiota kysynnän joustavuuslaskelmiin. Mahdollisesti leipäviljaomavaraisuuden vahvistaminen edellyttää myös hintajärjestelyjä. Ennen sotia oli viljakilon ja maitoliträn hintasuhde noin 1.8—1.9, nykyisin vain 1.5.

Kuvio 1. Hintojen kehitys.

1938 = 100

Log. ast.

Hintakehitys.

Kun Suomen osuus koko maailmankaupasta on vain noin 0.6 % ja puunjalostustuotteidenkin osalta vain 15–20 %, ei maallamme ole sanottavia mahdollisuuksia vaikuttaa maailman hintakehitykseen. Kun toisaalta maamme on niin suuressa määrin ulkomaankauppaan kytkeytynyt, että vientimme käsittää noin 20–25 % ja tuotimme (kotimarkkinateollisuutemme voimakkaasta kehittymisestä huolimatta) yhä noin 20 % bruttokansantuotteestamme, on maailmanmarkkinahinnoilla suoranainen vaikutus hintakehityksemme. Näin on ollut laita etenkin vuosina 1950–1951, jolloin Korean sodan aiheuttama kilpavarustelu sai aikaan harvinaisen suuret hintaliikkeet raaka- ja puolivalmistemarkkinoilla, jotka ovat kansainvälisen kaupan suurin kohde.

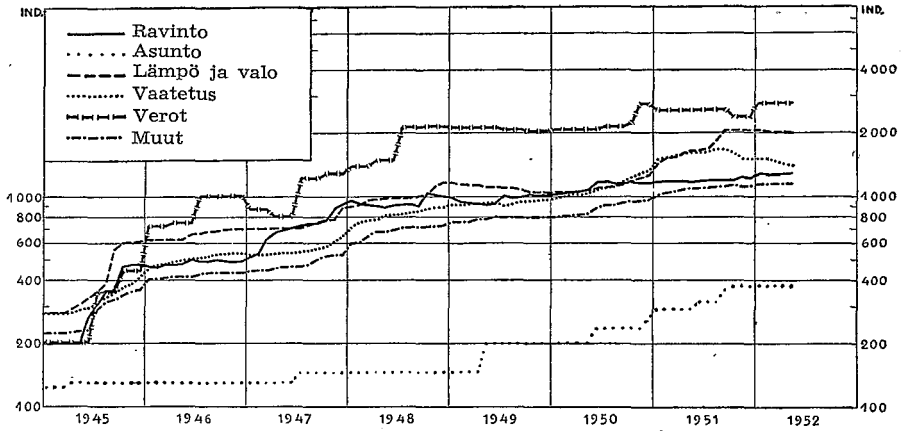
Kuvio N:o 4 esittää maailmanmarkkinain hintakehitystä. Kuviosta nähdään mm., että amerikkalainen Moodyn indeksi kohosi kesäkuusta 1950 helmimaaliskuuhun 1951 34 % ja englantilainen Reuterin indeksi 26 %.¹ Tästä lähtien tapahtui muutos alaspäin, jota pienin poikkeuksin on jatkunut näihin asti. Hintojen alenemisen sai aikaan mm. varasto-ostojen ja kilpavarustelun hiljeneminen. Amerikan ostopolitiikan muutos, hintasäännöstelyn aikaansaaminen ja raaka-aineiden jakelujärjestelmä niinkään rauhoittivat ostokiihkoa ja vakauttivat hintoja. Kaikesta päättäen on maailmanmarkkinoilla jatkuvasti odotettavissa hiljaisempi kausi. Koska Moody ja Reuter eivät kumpikaan

¹ Moodyn ja Reuterin indeksejä pidetään yleisesti käyttökelpoisina kansainvälisten raaka-ainemarkkinoiden kuvastajina ja suhdannekehityksen osoittajina. Molemmat lasketaan päivittäin. Edellisen perusajankohta on 31. 12. 1931, jälkimmäisen 18. 9. 1931. Moodyn laskentaperusteena on 15, Reuterin 21 maailmanmarkkinatavaraa.

Kuvio 2. Elinkustannusindeksin ryhmät.

1938 = 100

Log. ast.

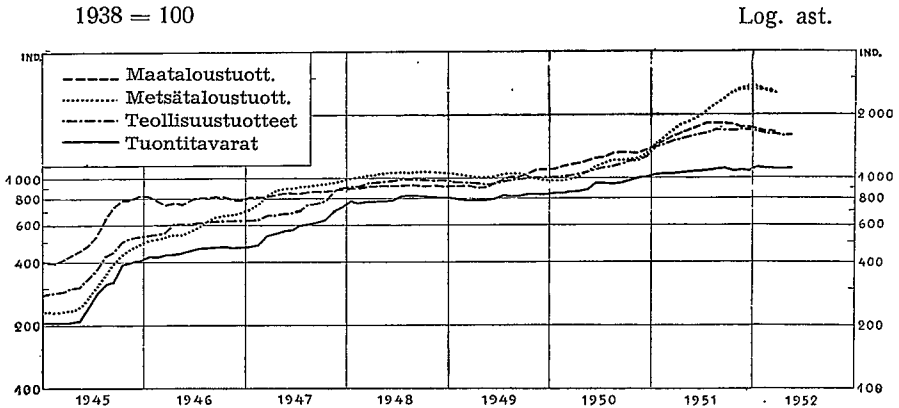
sisällä lainkaan puutavaraa, on kuvioon piirretty Suomen vientihintaindeksi kuvastamaan puunjalostustuotteiden hintakehitystä. Kun maailmanmarkkinoilla puunjalostustuotteiden vientihinnat yleensä sovitaan useita kuukausia etukäteen, ei vienti-indeksistä tosin vielä kuvastu vuoden 1952 alusta maailmanmarkkinoilla tapahtunut hintojen romahdus.

Seuraava taulukko esittää eräiden maailmanmarkkinatavarain yksikköhintoja ennen Korean sota, hintahuippuja v. 1951 ja hintoja huhtikuussa 1952.

Tavara	Kesäkuu 1950	Hintahuiput 1951	Huhtikuu 1952	Suhdeluku, kun kesäk. 1950 = 100
Vehnä cent/bushel	212 $\frac{1}{4}$	267 $\frac{1}{4}$	241	114
Maissi » »	147 $\frac{1}{8}$	192 $\frac{1}{8}$	176 $\frac{1}{4}$	119
Kupari » lb	22.50	27.50	27.50	122
Tina » »	76.38	185	121.50	160
Lyijy » »	11.50	19	18	157
Sinkki » »	15	19.50	19.50	136
Kaakao » »	32.25	44.38	36.55	113
Puuvilla » »	34.58	44.65	39.15	113
Villa d »	146	317	119	82
Kahvi cent »	43.35	57.20	52.45	121
Sokeri » »	4.18	8.08	4.28	102
Laardi » »	9.37	18.25	9.25	99
Kumi » »	23	73	31.14	136
Raaka-öljy cent/barrel	257	257	257	100
Vuodat cent/lb	17.5	40	14	80

Taulukosta havaitaan, että villan, kumin ja vuotien hinnoissa on tapahtunut suurimmat muutokset. Metallien ja viljan hinnat ovat jatkuvasti melko

Kuvio 3. Tukkuhintaindeksin ryhmät.

korkealla tasolla, mutta niidenkin hintasuunta on selvästi aleneva. Kun raaka- ja nautintoaineiden osuus tuonnistamme on noin 80 %, eivät tuontihinnat siten enää tätä kirjoitettaessa aiheuta hinnannousupainetta kotimaiseen hintatasoomme.

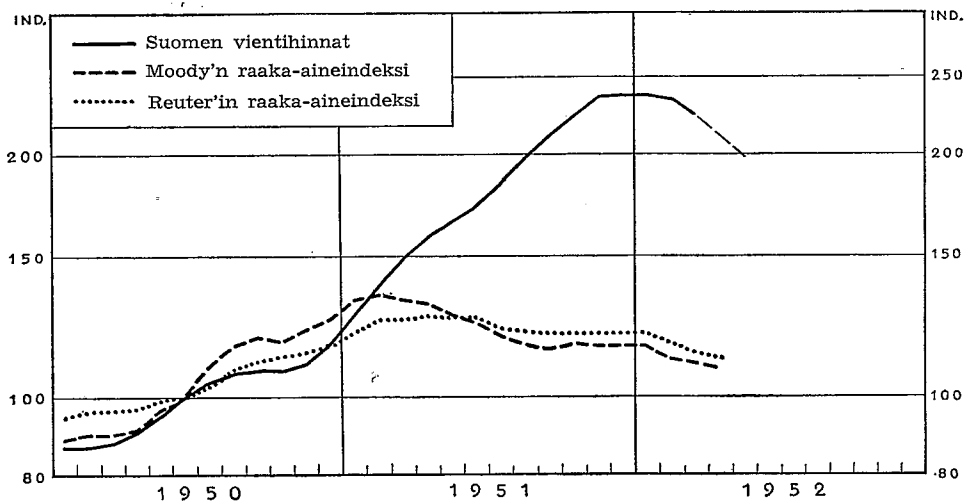
Kotimaisten hintaindeksien kehitystä osoittavat kuviot 1—3. Tämän niteen lopussa oleva taululiite sisältää täydellisinä indeksisarjat, joiden mukaan kuviot on piirretty.

Kuvioista havaitsee selvästi, miten eri lailla hinnat ovat kehittyneet. Kun tukkuhinnat vuonna 1951 kohosivat 40 %, oli elinkustannusindeksin nousu vain noin 7 %. Edellisenä vuonna eli vuonna 1950 oli tukkuhintojen nousu 26 % ja elinkustannusten noin 20 %. Pisteostojen ja hinnantasausten avulla on elinkustannusten nousua kuluneena vuonna jarrutettu entistä enemmän, arviolta ainakin 100 pisteellä. Pisteostoista sekä metsätaloustuotteiden suuresta painosta tukkuhintaindeksissä johtuu, että tukku- ja elinkustannusindeksin välinen jännitys kasvoi, niin että se vuoden vaihteessa oli yli 500 pistettä.

Tukkuhintaindeksin kehitystä tarkasteltaessa havaitaan, että tuontitavarat, joita on kolmannes koko tavaravalikoimasta, ovat kallistuneet v. 1951 vain 20 %, mutta kotimaiset tavarat kokonaista 40 %. Kotimaisten tavaroiden kallistumiseen taas on eniten vaikuttanut metsätaloustuotteiden hintojen nousu. Metsätaloustuotteiden indeksi kohosi näet yli 90 %, teollisuustuotteiden 33 % maataloustuotteiden vain 20 % ja kulutustavaroiden yli 25 %. Metsätaloustuotteiden indeksin jyrkkä nousu on luonnollinen seuraus erinomaisten vientimarkkinoiden aiheuttamasta kantohintojen ja palkkojen noususta. Metsätaloustuotteiden indeksi olikin vuoden vaihteessa ryhmäindekseistä korkein eli 26-kertainen, maalaistuotteiden ja teollisuustuotteiden vain 14—15-kertainen vuoteen 1938 verrattuna. Yksityisten tuontitavarain epätasainen kehitys on riippunut paitsi maailmanmarkkinahintojen heilahteluista myös hinnantasausten määrästä. Tukkuhintaindeksiä korotti v. 1951 vielä

Kuvio 4. Maailmanmarkkinahinnat.
Kesäk. 1950 = 100

Log. ast.

liikevaihtoveron korotus ja siirto tuotantoportaaseen vuoden 1951 alussa. Indeksi aleni ensi kerran syyskuussa 1951 2 pistettä oltuaan yhtämittaisessa nousussa vuoden 1949 toukokuusta lähtien, saavutti huippunsa marraskuussa, mutta on siitä lähtien jatkuvasti alentunut. Huhtikuuhun 1952 mennessä se oli alentunut jo 6 %, mihin on vaikuttanut etenkin tuontitavarain ja metsätaloustuotteiden halpeneminen sekä liikevaihtoveron poisto eräiltä tarvikkeilta.

Elinkustannusindeksi nousi vuoden 1951 syyskuuhun mennessä noin 10 % eli 998:sta 1 102 pisteeseen, mutta aleni joulukuuhun mennessä jälleen noin 3 % eli 1 071 pisteeseen, joten muutos vuoden aikana oli vain 7 %. Alenemisen sai aikaan ennen muuta lapsilisien korotus 1 200 markkaan lokakuun alussa. Suurin osa muista pisteostoista kohdistui ravinto- ja vaatusmenojen tasaamiseen. Ravintomenot kohosivat vuonna 1951 vain 5 %, vaatusmenot 13 %, mutta valo- ja lämpömenot 63 % ja asuntonenot 43 %. Lämpömenojen nousu johtui ennen muuta polttopuiden kallistumisesta. Asuntonenojen nousu taas aiheutui vanhojen talojen vuokrien korotuksesta. Korotuksesta huolimatta on vuokraindexi vain 4-kertainen, kun verotusindexi yhä on yli 27-kertainen vuoteen 1938 verrattuna.

Tuonti- ja vientihintojen kehitystä on Taloudellisissa Selvityksissä seurattu Tullihallituksen laskemista cif- ja fob-indekseistä. Kuten sivulla 42 olevasta taulukosta näkyy, sekä vienti- että tuontihinnat ovat voimakkaasti nousseet v. 1951. Ns. tasolukujen mukaan kohosivat tuontihinnat v. 1951 yli 30 %, mutta vientihinnat kokonaista 104 %, joten taloudellisen hyvinvointimme kannalta tärkeä ulkomainen vaihtosuhte, »terms of trade» jatkuvasti parani.

Vaihtosuhte			
1935 = 100			
Vuosi	Tuontihinta- indeksi	Vientihinta- indeksi	Vaihto- suhde
1935	100	100	100
1938	113	131	116
1939	115	128	111
1940	182	161	88
1941	247	190	77
1942	333	244	73
1943	420	304	72
1944	457	323	71
1945	709	452	64
1946	896	799	89
1947	950	1 175	124
1948	1 036	1 383	133
1949	1 105	1 336	121
1950	1 403	1 500	107
1951	1 946	2 801	144

Vaihtosuhdetta esittävän taulukon perusteella voidaan päätellä, ettei maamme vuodesta 1938 lähtien ole koskaan harjoittanut hintasuhteiden kannalta yhtä edullista ulkomaankauppaa kuin vuonna 1951. Korean sodan aiheuttaman varustelusuhdanteen ja yleismaailmallisen raaka-aineniukkuuden takia muodostuivatkin ulkomaankaupan vaihtosuhteet vuonna 1951 harvinaisen edullisiksi kaikille raaka-aineita tuottaville maille. Tänä vuonna kehitys ilmeisesti muuttuu epäedullisemmaksi.

Voimakkaimmin kohosivat vuonna 1951 paperituotteiden hinnat, noin 140 %, puutavaran sen sijaan vain noin 55 %. Vuoden 1950 alkupuolen hintatasoon verrattuna selluloosan hinnat kohosivat kokonaista 260 %, mutta muiden puunjalostustuotteiden vain 90—100 %. Tapahtui tiettävästi ensi kerran, että raaka-aineen, nimittäin selluloosan, hinnat ajoittain ylittivät valmiin tuotteen, paperin, hinnat. Selluloosan huippuhinnoista johtui myös, että metsänmyynneissä syksyllä 1951 maksettiin paperipuusta lähes yhtä korkeita kuutiohintoja kuin sahapuusta.

Jo kesällä 1951 alkoi kuitenkin näkyä merkkejä, että selluloosan vientihinnat olivat nousseet huippuunsa. USA asetti heinäkuussa 1951 selluloosalle rajahinnat, \$ 210—225 tonnilta, ja vuoden vaihteessa 1951/52 suuriin maksutasevaikeuksiin joutunut Englanti määräsi selluloosan ylimmäksi tuontihinnaksi 1. 4. 1952 lukien £ 80 tonnilta, mikä merkitsi noin 30 %:n alennusta aikaisempiin hintoihin. Samanaikaisesti Englanti rajoitti maahan tuotavan sahatavaran määrän murto-osaan vuoden 1951 määrästä ja lopetti viejille suoritettavat etumaksut. Tätä kirjoitettaessa on selluloosan noteeraus USA:ssa

alentunut n. 150—170 dollariin, ja Euroopan markkinoilla on selluloosan, paperin ja sahatavaran hinta pudonnut suunnilleen vuoden 1951 II neljänneksen tasolle eli siis tasolle, jota käytettiin perustana vientimaksuja määrättäessä. Eräistä lehtitiedoista päätellen ovat Skandinavian vientipidätykset, jotka esim. Ruotsissa ovat olleet jopa 30 % vientihinnoista, ärsyttäneet tuontimaita vasta-toimenpiteisiin.

Vaikka etenkin pyöreän puun ja kaivospuiden menekki ja hinnat ovat kestäneet paremmin, näyttää tätä kirjoitettaessa ilmeiseltä, että vientimme kuluvana vuonna tulee huomattavasti supistumaan. Metsätalouden tuotanto I neljänneksenä 1952 oli pienempi kuin vastaavana aikana viime vuonna. Marraskuusta 1951 lähtien ei metsäkauppoja ole sanottavasti suoritettu, ja raaka-ainehankintojen supistuminen tulee syyspuoleen varmaan kiristämään työllisyystilannettamme. Kun kuitenkin puunjalostustuotteet yhä ovat ns. niukkoja tavaroita maailmanmarkkinoilla, ei ole todennäköistä, että hintojen romahdus muodostuisi kovin suureksi ja pitkäaikaiseksi. Maailmanpoliittisen tilanteen muutokset ratkaisevat kuitenkin myös hintakehityksen.

Palkkatason kehitys.

Palkkatason nousua voidaan tarkastella esim. valtiovarainministeriön kansantalousosaston laskemien tapaturmavakuutettujen työläisten päiväansio-
indeksien avulla. Joskin mainitut päiväansioluvut antanevat liian alhaisen kuvan ansiotasosta — tapaturman uhreiksi joutuvat kokemuksen mukaan useimmiten kokemattomat, huolimattomat yms. henkilöt — kuvastanevat ne joka tapauksessa tason muutosta.

Päiväansiot eräillä aloilla. 1948 IV—VI = 100

	Joulukuu 1950	Joulukuu 1951	Nousu %	Maaliskuu 1952
Puu- ja paperiteollisuus ..	136	171	26	167
Metalliteollisuus	156	192	23	199
Muu teollisuus	156	190	22	192
Rakennustyöt	147	193	30	184

Yllä esitettyjen lukusarjojen mukaan olisivat teollisuustyöväen päiväansiot kohonneet vuonna 1951 noin 22—30 %. Huippusuhdanteen suosimassa puunjalostusteollisuudessa ja korkeapaineella työskennelleessä rakennusteollisuudessa olivat päiväansiot nousseet hieman enemmän kuin muilla aloilla. Vertailun vuoksi esitetään seuraavassa taulukossa erään suuryhtymän työläismiesten ja -naisten keskituntiansiot.

		Keskituntiansio	
		Miehet	Naiset
Joulukuu	1950	137: 90	96: 02
Tammikuu	1951	143: 23	102: 24
Kesäkuu	1951	161: 93	111: 17
Joulukuu	1951	170: 77	114: 48
Maaliskuu	1952	n. 165: —	n. 115: —

Sanotun yhtymän lukuja tarkasteltaessa on huomattava, että ne koskevat II paikkakuntaluokkaa. On muistettava lisäksi, että työnantajain suorittamat sosiaaliedut merkitsivät vuonna 1951 noin 30 markkaa työtuntia kohden eli 15—20 % palkan määrästä. Keskituntiansiot olivat ko. yhtymän miehillä nousseet vuoden 1951 aikana noin 27 %, naisilla taasen noin 15 %. Miesten korkeampi nousuprosentti johtunee siitä, että ns. A-korotuksen nostama perustaso on vasta vähitellen ruvennut vaikuttamaan urakka-ansioiden muodostukseen.

Edellisissä Selvityksissä arvioitiin ns. A-sopimuksen korottaneen teollisuustyöväen palkkatasoa noin 7—8 % vuoden 1951 I neljännekseen mennessä. Tämä arvio näyttääkin pitäneen suurin piirtein paikkansa, sillä huhtikuussa 1951 A-korotuksen vaikutuksia tutkimaan asetettu komitea totesi tutkimuksessaan teollisuustyöväen palkkatason nousseen 8.7 %. Kaikki alat huomioon ottaen arvioi komitea A-korotuksen merkinneen keskimäärin 10.5 % yleisen ansiotason nousua. Onko työväestön ansiotasossa palkkasulusta huolimatta tapahtunut 9—10 %:n liukuminen vielä A-sopimuksen aiheuttamaa, on mahdotonta määritellä, mutta olettaa ainakin voidaan, että ns. työkohtaisten palkkojen soveltaminen on käytännössä merkinnyt urakka-ansioiden muodostumista arvioitua suuremmiksi. Tärkeämpänä syynä on kuitenkin työtehon ilahduttava nousu, mikä suoranaisesti korottaa ansiotasoa. Palkkatason nousu lienee siis pääasiallisesti tapahtunut terveellä pohjalla ja työehtosopimusten sallimissa rajoissa.

Työnantajain Keskusliitto laatii tilastoa 18 vuotta täyttäneiden, täysin työkykyisten tehdastyöläisten keskituntiansioista koko maassa. Seuraava taulukko, joka on jatkoa edellisissä Selvityksissä esitetyille, osoittaa keskimääräisen tuntiansion muodostusta vuonna 1950 III:lla ja vuoden 1951 IV:llä neljänneksellä em. tilaston mukaan. (Palkkojen muodostuksen ollessa IV nelj. 1950 A-sopimuksen järjestelyvaiheessa on vertailukohdaksi otettu III nelj. 1950.)

Tilastoa tarkasteltaessa huomataan, että sekä ansiot että nousuprosentit melkoisesti vaihtelevat eri aloilla. Suurimmat olivat keskituntiansiot, kuten yleensä muinakin vuosina, porsliini- ja fajanssitehtaissa ja pienimmät rullatehtaissa. Keskituntiansioiden suuruus on kuitenkin riippuvainen monesta

Keskituntiansiot vuoden 1950 III ja 1951 IV neljänneksellä.

	Miehet			Naiset		
	1950 III	1951 IV	Nousu %	1950 III	1951 IV	Nousu %
Malminnosto ja rikastaminen	126: 74	150: 30	18.6	70: 19	86: 02	22.6
Raudan ja teräksen valmistus ja jalostus	131: 07	160: 51	22.5	90: 04	119: 21	32.4
Muiden metallien valmistus ja jalostus	131: 65	152: 60	15.9	88: 88	106: 81	20.2
Konepajat	133: 67	172: 94	29.4	92: 26	116: 58	26.4
Kalkkilouhimot ja rouhimot	140: 89	175: 37	24.5	77: 30	112: 65	45.7
Kalkkitehtaat	132: 47	159: 17	20.2	85: 65	104: 20	21.7
Sementtitehtaat	137: 86	181: 61	31.7	89: 14	123: 09	38.1
Porsliini- ja fajanssitehtaat..	148: 72	192: 11	29.2	100: 58	117: 74	17.1
Talous- ja pullolasitehtaat..	132: 13	164: 86	24.8	80: 30	99: 38	23.8
Ikkunalasitehtaat	122: 11	150: 58	23.3	73: 46	92: 60	26.1
Kumitavaratehtaat	115: 61	144: 60	25.1	89: 66	103: 78	15.7
Villatehtaat ¹	101: 21	128: 46	26.9	79: 48	103: 69	30.4
Puuvillatehtaat ¹	101: 96	131: 32	28.8	74: 99	96: 89	29.2
Pellavatehtaat ¹	100: 43	131: 81	31.2	74: 98	97: 44	30.0
Trikoo- ja silkkitehtaat ¹ ...	109: 13	139: 97	28.3	83: 71	106: 28	27.0
Puuhiomot ja kartonkitehtaat	116: 20	153: 17	31.8	92: 82	118: 77	28.0
Sulfiittiselluloosatehtaat	124: 36	168: 45	35.5	91: 86	120: 66	31.4
Sulfaattiselluloosatehtaat ...	128: 59	174: 10	35.4	96: 35	126: 43	31.2
Paperitehtaat	116: 74	156: 76	34.3	87: 09	111: 14	27.6
Puuvanuke- ja paperiteolli- suuden apuosastot	128: 32	168: 30	31.2	79: 66	103: 43	29.8
Sahat	122: 48	155: 02	26.6	81: 31	103: 74	27.6
Vaneritehtaat	109: 69	140: 57	28.2	83: 62	109: 82	31.3
Rullatehtaat	105: 50	130: 37	23.6	74: 74	95: 35	27.6
Talotehtaat, höyläämöt ja laatikkotehtaat	121: 15	142: 29	17.4	85: 53	103: 00	20.4
Sokeritehtaat	106: 97	140: 36	31.2	77: 56	103: 54	33.5
Keskimäärin	125: 94	162: 06	28.6	83: 46	107: 02	26.0

seikasta: työntekijäin työkyvystä, urakka- ja ylitöiden määrästä, tuotannon tehokkuudesta sekä paikkakuntien kalleusryhmityksestä.²

Palkkatilastojemme puutteellisuuden takia on vaikea saada tietoja esim. erinäisten ammattityöläisten ansiotasosta koko maassa. Koska kuitenkin palkkamääräykset, kalleus- ym. paikallisia eroavaisuuksia lukuun ottamatta, ovat samantapaiset, antanee seuraava taulukko ainakin keskimääräisen kuvan sanottujen ammattiryhmien palkkojen keskinäisestä suhteesta.

¹ III neljännes. Säännöllisellä työajalla. 18 v. nuoremmat sisältyvät tilastoon.

² Voimassa olevan kalleusryhmityksen mukaan on I ja IV luokan paikkakuntien välinen ero 15 %.

Helsingin kaupungin työläisten keskituntiansiot urakkatöissä joulukuussa 1951 ja maaliskuussa 1952.

	Jouluk. 1951	Maalisk. 1952
Kirvesmies	216: 45	206: 57
Porari	233: 25	236: 98
Aputyöläinen kivitöissä	215: 26	214: 98
Kadunlaskija	212: 68	--
Viemäriputken laskija	216: 05	216: 41
Sementtityömiehen	222: 92	192: 83
Muurari	249: 18	251: 15
Putkimies (vanh.)	260: 98	264: 76
» (nuor.)	222: 22	213: 94
Sähköasentaja (vanh.)	215: 49	220: 01
» (nuor.)	199: 20	194: 10
Seppä	199: 50	208: 40
Sepän apulainen	178: 28	200: 97
Viilari	214: 33	213: 61
Koneenkäyttäjät	209: 49	234: 65

Jos myös aikatyöt otetaan huomioon, saadaan keskituntiansioksi aika- ja urakkatöissä 187: 72 joulukuussa 1951 ja 187: 71 maaliskuussa 1952, joten palkkataso on pysynyt ilmeisen vakavana kuluvaan vuoteen aikana.

Joulukuusta 1950 joulukuuhun 1951 olivat keskituntiansiot nousseet keskimäärin 26 % eli jokseenkin saman verran kuin edellä esitettyjen tehdastyöläisten ansiot Keskusliiton mukaan koko maassa. Mielenkiintoista on, että kunnan työläistenkin palkkataso liukui maaliskuusta—syyskuussa 1951 linnarauhasta huolimatta noin 7 % ylöspäin ja maaliskuusta—joulukuussa noin 10 %. Jokseenkin saman suuruinen liukuminen todettiin aikaisemmin myös tehdastyöläisten ansioissa. Tämä lienee selitettävissä siten, että ylityöllisyyden ja noususuhtanteen aikana on ylityö- ja urakka-ansioilla luonnollinen taipumus nousta. Taloudellisen toiminnan hiljentyessä taas keskituntiansiot helposti hieman laskevat palkanormeista riippumatta.

Virkamiesten palkoissa ei maaliskuussa 1951 myönnetyn 8 %:n A-korotuksen jälkeen ole tapahtunut muutoksia. Siitä huolimatta, että ns. A-korotus ilmeisesti oli työväestöllä 3—4 % alun perin arvioitua korkeampi, ei hallitusvalta ole suostunut »vakauttamisen» nimessä mihinkään yleisiin tarkistuksiin. Kun työläisten ansioissa tapahtunut liukuminen vielä otetaan huomioon, on todettava, että virkamiesten palkkataso on jäänyt vuonna 1951 hieman entistä enemmän jälkeen.

Maatalouden palkkasuhteet vuonna 1951 ovat muodostuneet sen työehtosopimuksen mukaan, jonka Maataloustyönantajain Liitto sekä Maa- ja Sekatyöväen Liitto allekirjoittivat 2. 5. 1951. Tässä sopimuksessa sovittiin maataloustyöläisten palkkoihin maksettavaksi 8 %:n A-korotus ja 15 %:n indeksiliset maaliskuun alusta lukien. Tämän mukaan on II palkkaryhmän miespuolisen maataloustyöntekijän ohjepalkka alimmassa eli IV paikkakunta-

luokassa, johon enimmäkseen maataloustyöntekijät kuuluvat, mk 80:75 tunnilta ja naisilla vastaavasti mk 69:50. Jos taas työnantajan suorittamat vakuutus- ja lapsilisämaksut huomioidaan, saadaan tuntipalkaksi 89 mk. Kun maatalouden työaika kesällä on 9 tuntia, saadaan työntekijäin kesäpäiväpalkaksi omassa ruoassa mk 726:75 ja 625:50. Kun omaruokaisen maataloustyömiehen päiväpalkka elokuussa 1950 oli Sosiaalisen tutkimustoimiston tietojen mukaan 616:— ja naisen 518:—, ovat palkat vuoden kuluessa siis nousseet 17.8 ja 20.8 % ohjepalkkojen mukaan laskettuna. Tällöin ei siis ole otettu huomioon niitä hyvän miehen ym. lisiä, joita vallinneen työvoiman puutteen takia verraten yleisesti on maksettu. Kun maataloustyömiehen keskipäiväpalkka vuoden 1939 elokuussa Sosiaalisen tutkimustoimiston mukaan oli mk 36:01 ja naisen 23:23, saadaan miesten palkkaindeksiksi elokuussa 1951 2 018 ja naisten 2 693. Kun teollisuuden palkkataso vuoden 1951 IV neljänneksellä oli 19—23-kertainen, on siis maatalouden palkkatason nousu hieman suurempi sodan edelliseen aikaan verrattuna. Kustannustason nousu on toisaalta pakottanut vanhoillisen maataloudenkin kiirehtimään rationalisointia. Runsaiden metsätulojen turvin on mm. maatalouden koneellistaminen vuonna 1951 astunut pitkän askeleen eteenpäin. Vuonna 1951 käytti maatalous koneitten ja kaluston hankintaan 7.66 mrd eli 26.7 % maatalouden koko bruttoinvestoinneista.

Metsätöillä on avainasema maamme työllisyystilanteen ja pienviljelysväestön tulonmuodostuksen kannalta. Erään tutkimuksen mukaan osallistui v. 1950 metsä- ja uittotöihin noin 320 000 miestä keskimäärin 70 päivän ajan. Näistä oli vakinaisia metsätyöläisiä vain noin 30 000.

Metsätyöväestön palkkoja on valtiiovallan taholta tarkkailtu jo 1930-luvulta lähtien. Maa on jaettu 13 palkkausalueeseen, joille kullekin on vahvistettu urakka-päiväpalkka sekä uittotöissä tuntipalkanormit. Urakkatöissä on metsätöiden eri työmuodoille määritelty sellaiset yksikköpalkat, että niillä metsätöihin tottunut mies pääsee vahvistettuun päiväansioon. Vahvistetuista yksikköpalkoista mainittakoon, että esim. halkojen »virallinen» hakkuupalkka pinokuutiometriltä vaihteli eri palkkausalueilla 222—289 markkaan ja puoli-puhtaiden paperipuiden yksikköpalkat 310—385 markkaan pinokuutiometriltä. Sosiaalisen Aikakauskirjan mukaan oli hakkuumiesten keskimääräinen päiväansio koko maassa 1 018 mk syys—marraskuussa 1951, joten ansiot olivat noin 24-kertaiset vuoteen 1939 verrattuna.

Loppukatsaus.

Seuraavassa taulukossa on esitetty indeksilukuja ansioiden kehityksestä erällä aloilla vuodesta 1939 lähtien. Taulukkoa tarkasteltaessa on muistettava, että indeksiluvut kuvastavat vain keskimääräisen ansiotason kehittymistä. Yksityisten henkilöiden tulot voivat huomattavasti poiketa keskimäärästä. Työväestön palkkaindeksissä on niinkään otettu huomioon myös kalliin paikan

lisät, jotka eivät sisälly virkamiesten palkkoihin. Näistä eroavuuksista huolimatta taulukko antaa selvän kuvan yleisestä kehityssuunnasta ja jatkuvasta ansioiden tasoittumisesta, joka eniten on kohdannut ns. »henkisen» työn tekijän ryhmää. Kun elinkustannusindeksi v. 1951 kohosi n. 7 % ja työväestön palkkaindeksi n. 25 %, on ilmeistä, että työväestön reaalin ansiotaso edelleen on jonkin verran parantunut, vaikka elinkustannusindeksillä onkin tietyt rajoitukset »elintason» osoittajana.

Kansainväliset vertailut osoittavat, että palkkaindeksit devalvaation edellisestä ajasta, ts. vuoden 1949 alkupuoliskolta, lähtien ovat nousseet Suomessa elinkustannusindeksiin verrattuna enemmän kuin muissa maissa. Tämä ei tietenkään sano mitään itse palkkatasojen absoluuttisesta korkeudesta, joka muodostuu lähinnä kunkin maan luontaisten edellytysten mukaisesti, mutta osoittaa joka tapauksessa, että hyviä vientisuhdanteita on yritetty käyttää myös juoksevan kulutuksen kohottamiseen siitakin huolimatta, että esim. teollisuus v. 1951 kulutti bruttoinvestointeihin, ts. tuotannon laajentamiseen ja koneellistamiseen, yhteensä 59 mrd markkaa. Millainen on tuotantomme tehokkuus ja kilpailukyky, todetaan vasta maailmanmarkkinahintojen alentuessa.

Ansioiden kehitys vuodesta 1939
1939 = 100.

	1939	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952 ¹
Maataloudessa:								
Kesäpäiväläiset					IV nelj.	IV nelj.	IV nelj.	I nelj.
omassa ruoassa								
Miehet	100	705	931	1 252	1 303	1 711 ²	2 018 ²	2 018
Naiset	100	757	1 121	1 611	1 686	2 229 ²	2 693 ²	2 693
Teollisuudessa:								
Miehet	100	612	939	1 164	1 199	1 596	1 972	1 970
Naiset	100	717	1 144	1 362	1 427	1 869	2 321	2 320
Virkamiehet:								
Palkkaluokat								
28—38 (30—40)	100	255	472	519	545	866	1 008	1 008
21—27 (23—29)	100	288	499	549	572	877	1 022	1 022
11—20 (13—22)	100	359	610	671	705	1 061	1 236	1 236
1—10 (5—12)	100	415	685	754	785	1 165	1 356	1 356
		XII	XII	XII	XII	XII	XII	III
Elinkustannusindeksi	100	463	714	790	817	988	1 050	1 090
»							100	101

Lapsilisämaksujen perusteella voidaan päätellä, että kokonaispalkkasumma sosiaalisine lisineen, joka edustaa n. 60 % kansantulosta tuotantokustannushintaan, oli vuonna 1951 n. 330 mrd markkaa eli 30 % suurempi kuin

¹ arviolukuja.

² III nelj.

³ uusi, lokakuu 1951 = 100, ilman veroja ja lapsilisiä.

vuonna 1950. Kun otetaan huomioon, että useitten kulutustavarain hintataso lähinnä tuontihinnoista johtuen oli n. 20 % korkeampi kuin vuonna 1950, että yleisön talletukset lisääntyivät n. 40 mrd markkaa, ja muistetaan verotuksen progressiivisuus, voitaneen arvioida, ettei ainakaan virallisten indeksien osoittama palkkojen nousu vuonna 1951 lisännyt inflaatiopainetta edellisten vuosien tapaan.¹ Tällöin on tietenkin jätetty huomioon ottamatta, että ylityöllisyydestä johtuen eri aloilla on vielä v. 1951 maksettu »pimeitä palkkoja», jotka kiertävät verotuksen ja joiden kokonaisuutena on mahdotonta arvioida.

Linnarauhan luoma levollisuus palkkamarkkinoilla ehkäisi myös spekulatiivisiä hinnankorotuksia, joilla rauhattomina aikoina on aina ollut tietty osuutensa inflaatiokierteen kehittymiseen. Vaikka vakauttamisohjelma suureksi osaksi perustui poikkeuksellisiin vientisuhdanteisiin, jotka nyt ovat muuttumassa, ei voida kieltää, että vakauttamispyrkimyksillä on ollut suotuisia vaikutuksia talouselämämme tasapainoon. Millaiseksi tilanne muodostuu nykyisissä suhdanteissa, ei kuulu tämän kirjoituksen arvioitaviin. Ilmeistä kuitenkin on, että meilläkin on ruvettava entistä enemmän etsimään kansantalouden tuottavuuden noususta ohjetta talous- ja rahanarvopoliitikalle. Täystyöllisyys, ammatissa toimivan väestön lisäys, fyysillisten ponnistusten kasvu tai investointien rajoittaminen voivat vain tiettyyn rajaan saakka lisätä yksityisen henkilön kulutusmahdollisuutta. Kun tämä raja on saavutettu, jää reaaliansion ja kulutuksen nousu riippuvaksi etupäässä tuotannon määrästä työntekijää ja työtuntia kohti. Kun yleinen pyrkimys toisaalta on lyhentää työviikkoja ja pidentää lomia, tulee tuotannon tehokkuuden ongelma hyvinvoinnin nousun kannalta yhä ajankohtaisemmaksi etenkin sellaisina vuosina, joina poikkeuksellisen edulliset ulkomaankaupan vaihtosuhteet eivät ylimääräisesti paranna koko kansantalouden tuottavuutta.

30. 5. 1952.

¹ Kuluvan vuoden aikana on palkkatason nousu hidastunut, mikä on luonnollinen seuraus taloudellisen toiminnan hiljenemisestä.

Lea Honkanen:

SUOMEN PANKIN RAKENNUSKUSTANNUSINDEKSI.

Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi julkaistiin ensi kerran Taloudellisissa Selvityksissä 1942. Professori *Mikko Tamminen* selostaa siinä rakennuskustannusten kehitystä indeksin valossa vuoteen 1942 asti ja maisteri *Vieno Rajaoja* tekee selkoa indeksin teoreettisista perusteista ja rakenteesta; sitä paitsi julkaistiin liitteissä täydelliset indeksisarjat vuodesta 1922 lähtien, joskin sarjan ensimmäisillä luvuilla, vuosilta 1922—1926, on jossain määrin arviolukujen luonne. Kirjoituksissa tähdennetään, että indeksin punnusjärjestelmä olisi uusittava esimerkiksi 5—10 vuoden väliajoin. Sota ja vielä sen jälkeenkin jatkunut poikkeuksellinen aika rakennustoiminnan alalla tekivät kuitenkin käyttökelpoisten rakennusaikaisten kirjanpitojen saannin melko mahdottomaksi. Vasta syksyllä 1950. katsottiin tilanteen parantuneen niin paljon, että tarpeellisen aineiston kokoaminen tarkistuksen suorittamista varten voitiin aloittaa. Suomen Pankin johtokunnan silloin asettama komitea¹ sai tarkistus- ja uusimistyön valmiiksi kuluvan vuoden alussa.

Vilkkaina rakennusaikoina rakennuskustannusten muutokset kiinnostavat tietysti yksityisiäkin kansalaisia, kuten omakotitalojen ja yksityishuvilain rakentajia, maanviljelijöitä ym., puhumattakaan rakennusurakoitsijoista, jotka rakentavat toisten laskuun ja jotka rakentamisajan pitkistyessä lakkojen tai muiden syiden takia joutuvat kärsimään rahan arvon huononemisesta, elleivät ole voineet siihen etukäteen varautua. Kun on kysymyksessä juuri rahan arvon vaihteluista johtuneet kustannusten muutokset, on tapana käyttää niitä mitattaessa jotakin hintaindeksiä, rakennuskustannusten muutoksia tarkasteltaessa mieluummin rakennuskustannusindeksiä.

Suomen Pankin rakennuskustannusindeksiä ensi kerran suunniteltaessa päädyttiin siihen, että tarpeellisin olisi kaupunkien kivisten asuintalojen kustannusten kehitystä kuvaava indeksi. Käytännöllisistä syistä oli kuitenkin tyydyttävä vain Helsingin olosuhteisiin perustuvaan indeksiin, siitakin huolimatta, että täten jouduttiin yhä supistamaan sitä piiriä, jossa rakennuskustannusindeksin voidaan katsoa melko hyvin pitävän paikkansa.

Rakennuskustannusindeksiä tarvitaan paitsi rakennusaikaisia kustannusten muutoksia mittaamaan myös pitempiin ajanjaksoihin perustuvia tutkimuksia tehtäessä ja verrattaessa eri hintasarjoja toisiinsa. Kun indeksin näin ollen

¹ Komitean puheenjohtajana toimi fil.tri *K. O. Alho* ja jäseninä professorit *O. Gripenberg* ja *Mikko Tamminen* sekä rakennusneuvos *M. Muoniovaara*, sihteerinä tämän kirjoittaja.

tulee olla vertailukelpoinen sekä pitempien että lyhempien ajanjaksojen kuluessa, on parhaana ratkaisuna pidettävä *Ragnar Frischin* ehdottamaa menetelmää.¹ Sen talotyyppin, jonka kustannuksia eri ajankohtina lasketaan, tulee pysyä vakiona mukavuusstandardiin nähden eli asukkaiden tai omistajan nauttiman »mukavuuden» tulee pysyä samana. Kun indeksin lähtökohdaksi otetaan tämä vakio mukavuusstandardi, on indeksin tarkoituksena ilmaista, mitä tulee maksamaan eri ajankohtina tämän kiinteän mukavuusstandardin tuottaminen, kun käytetään sitä pohjasovitusta ja niitä teknillisiä menettelytapoja, jotka tekevät mahdolliseksi tämän mukavuuden aikaansaamisen halvimmalla kustannuksin.

Muutosten huomioon ottamisen pitäisi tapahtua jatkuvasti ja mieluummin vielä niin, että kulloinkin tehtävä muutos vastaisi mahdollisimman pientä osaa koko työselostuksesta. Kun on tehtävä radikaalisia muutoksia, ehdottaa Frisch, että lasketaan indeksi erikseen sekä entisen että uuden tavan mukaan ja nämä sitten punnitaan sopivalla tavalla kysymyksessä olevan ajankohdan indeksiksi. Teoriassahan tämä on tietysti oikea menettelytapa, mutta esimerkiksi meidän oloissamme on nykyisin saatavissa olevien tietojen perusteella vaikea määrittellä ajankohtaa, jolloin alettiin rakentaa nykyisin vallalla olevan rakennustavan mukaan, ja myös, kuinka paljon kunakin ajankohtana rakennetaan uuden ja kuinka paljon vanhan rakennustavan mukaan.

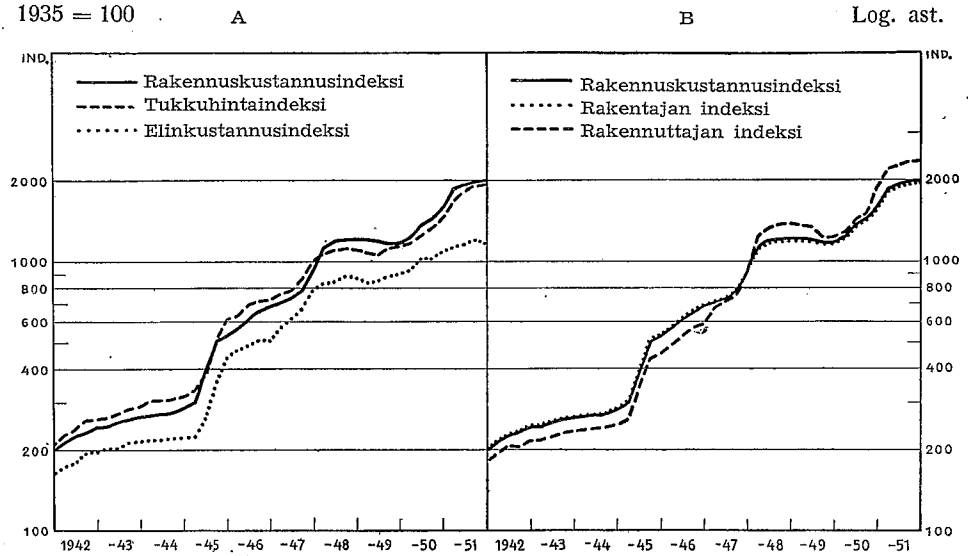
1. Rakennuskustannusten viimeaikainen kehitys.

Vaikka rakennuskustannusindeksi periaatteessa kuvaakin vain määrätyn tyyppisen rakennusryhmän kustannusten kehitystä, on rakennuskustannusten kehitystä kuitenkin yleensä tyydyttävä selvittelemään julkaistun rakennuskustannusindeksin avulla. Meillä ainoa saatavissa oleva rakennuskustannusindeksi on Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi, ja vaikka se perustuu-kin jo parikymmentä vuotta sitten rakennettuihin taloihin, on rakennuskustannusten kehitystä vielä viime kymmenen vuoden aikana tyydyttävä kuvaamaan sen avulla.

Havainnollisemmin kuin suorastaan indeksilukuja tarkkaillen voidaan rakennuskustannusten kehitystä seurata kuvioiden avulla. Kuvioon 1 A on piirretty Suomen Pankin rakennuskustannusindeksin rinnalle tukkuhintaindeksi ja elinkustannusindeksi (1935 = 100). Elinkustannusindeksiä kuvaava käyrä jäi jo heti perusvuoden jälkeen muiden indeksien alapuolelle, mutta kaksi muuta ovat jatkuvasti olleet vuorotellen toistensa yläpuolella, kunnes rakennuskustannusindeksi vuoden 1948 alusta lähtien on pysynyt ylinnä. Vuosina

¹ *Ragnar Frisch*, En byggekostnadsindeks grunnlagt på de faktiske byggeforhold til enhver tid, Statsøkonomisk tidsskrift, 57. årg. 1943 hefte 1—6, Oslo sekä *Stormbulletin*, Februar 1939, Oslo.

Kuvio 1. Rakennuskustannusindeksi ja sen pääryhmät verrattuna yleisiin hintaindeksihin.

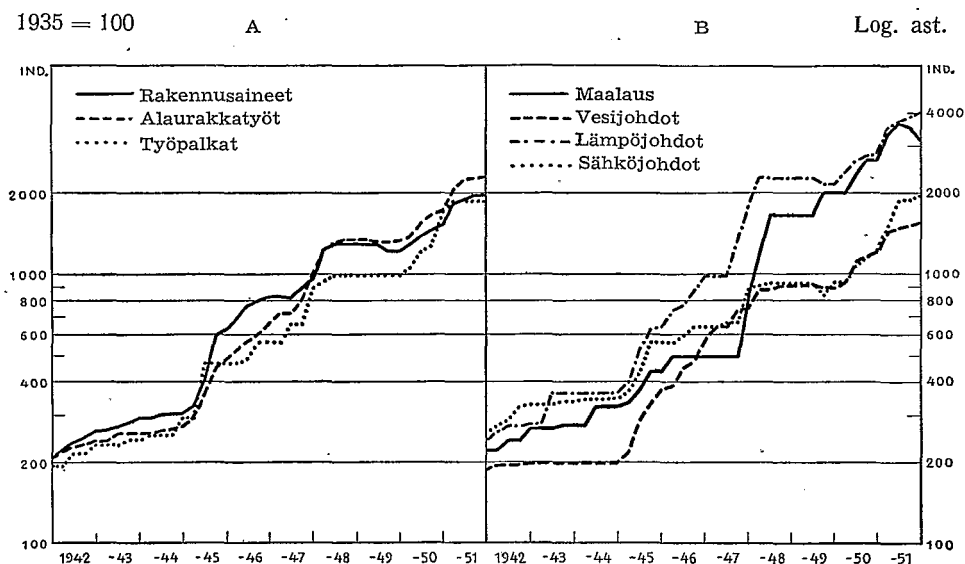
1942—1944 hintojen kehitys oli loivasti, mutta vuonna 1945 ja vielä parina seuraavanakin vuonna hyvin jyrkästi nousevaa. Vuonna 1948 hinnat pysyivät kuta kuinkin paikallaan, seuraavana vuonna vieläpä hiukan laskivatkin liikevaihtoveron alentamisen takia. Vuonna 1949 alkoi jälleen nousu, joka kuitenkin vuoden 1951 aikana jonkin verran heikkeni. Tärkeimpänä syynä tähän kehitykseen on tietenkin inflaatio ja sen erilainen jyrkkyys eri ajankohtina.

Kokonaisindeksin, rakentajan ja rakennuttajan indeksien kehitys vuosina 1942—1951 näkyy kuviosta 1 B. Rakentajan ja kokonaisindeksin kehitys eroaa toisistaan vain hyvin vähän, vaikka korkokantakin muuttuu.

Kuviosta 2 A nähdään kolmen eri kustannustekijän kehitys yllä mainittuina vuosina. Selvimmin niistä käyvät ilmi palkkojen kehitys ja liikevaihtoverolain muutokset. Vaikka palkkojen ja hintojen kehitystä onkin jatkuvasti selvitetty tämän julkaisun eri niteissä,¹ lienee paikallaan lyhyesti selostaa viime kymmenvuotiskautena rakennuskustannusindeksiä laskettaessa huomioon otetut aikapalkkojen muutokset. Rakennusalan palkkoja edustivat aluksi tariffipalkat (ylimmän ja alimman palkan aritmeettinen keskiarvo), jotka nousivat elinkustannusindeksin nousuja seuraten, kunnes vuoden 1945 toisella neljänneksellä siirryttiin ohjepalkkoihin, joiden katsottiin tulleen yleisesti voimaan myös rakennusosalalla. Vuotta myöhemmin — vuoden 1946 toisella neljänneksellä — palkat nousivat, koska oli otettava mukaan työnantajain työntekijöille suoraan

¹ Erik Törnqvist vuosina 1942—1947 (A: 1—3 ja 5—7) ja Kalevi Lagus vuosina 1948 ja 1949 sekä 1951 (A: 8 ja 9 sekä 12).

Kuvio 2. Rakennuskustannusindeksin tärkeimpiä alaryhmiä ja nimikkeitä.

maksama lapsilisä. Saman vuoden kolmannella neljänneksellä myönnettiin urakkaluontoisia töitä tekeville ja siis myös rakennustyöläisille yleensä 15 % korotusta, kun sen sijaan sekatöitä tuntipalkalla tekevät saivat tyytyä — ainakin indeksiä laskettaessa — aikapalkkoihin myönnettävään 8 %:n korotukseen. Toukokuun 1. päivästä lähtien rakennustyöläisetkin saivat lukea hyväkseen uuden korotuksen, 6:50 mk/t.

Inflaation yhä jatkuessa ja palkkavaatimusten samalla kasvaessa ryhdyttiin palkkoja korottamaan erilaatuisten »lisien» varjolla. Oli maksettava hyvän miehen lisää, likaisen työn lisää, kausiluontoisuuslisää jne. Milloin näistä lisistä mitään alettiin rakennustöissä maksaa, ei voitu selvittää, mutta vuoden 1947 viimeisellä neljänneksellä katsottiin tilanteen kehittyneen niin pitkälle, että indeksiä laskettaessa oli otettava huomioon jo mainitun lapsilisän ohella myös ns. kuoppalisä, lyhytaikaisuus-, kausiluontoisuus- ja likaisuuslisä. Teoreettisesti olisi tietysti ollut sopivinta ottaa kukin lisä huomioon heti, kun sen maksaminen kävi yleiseksi, mutta kun rakennusalalla tällöin maksettiin paljon »mustia» palkkoja eikä »lisiä» voitu näistä erottaa, oli korjattava kaikki yhdellä kertaa siitäkin huolimatta, että indeksiin tuli täten jyrkkä nousu.

Vuoden 1948 alkupuolella myönnettiin vielä pari indeksikorotusta, mutta sen jälkeen aikapalkat pysyivät muuttumatta aina vuoden 1950 alkuun, jolloin hyväksyttiin 7.5 %:n korotus peruspalkkoihin. Toukokuussa tuli lisäksi ns. F-sopimuksen mukainen 15 %:n korotus kokonaisansioon (vähintään 12 mk/t miehille ja 10 mk/t naisille). Vuoden alussa annettu 7.5 %:n korotus otettiin

huomioon ensimmäisen neljänneksen ja F-sopimus toisen neljänneksen indeksia laskettaessa. Elokuuhun mennessä elinkustannusindeksi oli jo taas nousut niin paljon, että se edellytti palkkojen nostamista 5 %, joka tuli siis indeksissä näkyviin III neljänneksellä. Vielä vuoden viimeiselläkin neljänneksellä aikapalkkoihin perustuva rakennustyöpalkkojen indeksi nousi huomattavasti, koska rakennusalan aikapalkat olivat jääneet niin paljon urakkapalkoista jälkeen, että niille myönnettiin ns. A-sopimuksen perusteella keskimäärin yli 30 %:n korotus.

Vuoden 1951 alussa uusi hallitus myönsi indeksikorotuksia, joita oli maksettava vieläpä takautuvastikin aina marraskuun puolivälistä lähtien. Kaikki nämä korotukset otettiin huomioon ensimmäisen neljänneksen indeksia laskettaessa, jolloin peruspalkkana siis oli F-sopimuksen mukainen palkka ja johon on lisäksi laskettu 15 % indeksikorotuksia. Tällaisena aikapalkat ovat edelleenkin, ja työpalkkojen indeksi osoittaa lukua 1 861 (1935 = 100). Vaikeata on sanoa, kuinka paljon tämä luku poikkeaa todellisuudessa maksetuista palkoista, koska luotettavan aineiston saanti on ollut mahdotonta jo senkin takia, että varsinkin rakennusosalalla on suuressa määrin siirrytty urakkapalkkoihin. Lyhyen ajan palkkaliikkeitä seurattaessa voidaan vain sanoa, että kun aikapalkat nousevat ja niiden mukana myös indeksi, niin urakkapalkkaiset tietysti yrittävät parhaansa asemansa parantamiseksi.

Rakennustarvikkeiden hintojen kehitystä kuvaavasta käyrästä (kuvio 2 A) näkyvät huomattavimmat liikevaihtoveroprosentin muutokset. Vuoden 1941 lopussa annetun liikevaihtoverolain mukaisena, 10+10 %, vero pysyi aina vuoden 1949 heinäkuun alkuun asti, jolloin vero alennettiin, 10+5 %:iin. Tämä alennus näkyy vasta III neljänneksen indeksissä, koska edellinen neljännes laskettiin jo kesäkuun puolivälin hintojen mukaan. Vuoden 1951 alusta lähtien liikevaihtoveroa on taas kannettu 20 %, siis melkein yhtä suurena kuin vuoden 1942 alusta lähtien. Aluksihan vero kannettiin sekä tukku- että vähittäiskaupan asteella, mutta viimeksi veroa korotettaessa sen kanto siirrettiin kokonaisuudessaan tukkukaupan portaassa tapahtuvaksi.

Tarkasteltaessa rakennustarvikeryhmässä tapahtuneita muutoksia taulu-liitteissä olevien numerotietojen valossa huomataan, että voimakkaimmin ovat nousseet puuaineet. Niiden indeksi on noussut melkein 30-kertaiseksi, kiviainesten ja metalliainesten 20-kertaiseksi sekä eristys- ja peiteainesten vain noin 11-kertaiseksi vuodesta 1935 lähtien. Tärkeimmistä yksityisistä nimikkeistä huomataan tiilien hinnan suuri nousu, kun taas sementin hinta on nousut paljon vähemmän.

Alaurakkain kehitykseen vaikuttavat sekä työpalkkain että rakennustarvikkeiden hinnoissa tapahtuneet muutokset. Alaurakkain kehitystä kuvaavaa käyrää (kuvio 2 A) seurattaessa huomataankin työpalkkojen korotusten ja liikevaihtoveron muutosten aiheuttamat liikkeet edellä mainittuina ajankohtina. Verrattaessa niiden kehitystä muihin kuvion esittämiin käyriin huomataan,

että alaurakkain kuvaaja on vuosina 1942—1944 ja taas vuosina 1946—1947 rakennustarvikkeiden ja työpalkkain kuvaajan välissä, kuten luonnolliselta tuntuukin. Vuonna 1945, jolloin sekä palkat että hinnat voimakkaasti nousivat, alaurakat näyttävät jääneen pahasti jälkeen, mutta vuoden 1947 lopusta lähtien niiden hinnat ovat taas nousseet kummankin mainitun ryhmän hintojen yläpuolelle. Tämä vahvistaa yleisesti vallalla olevaa käsitystä, että urakkapalkat ovat olleet aikapalkkoja korkeammat. Vuoden 1950 lopussa, jolloin aikapalkkoihin myönnettiin A-korotus, alaurakkain ja työpalkkain kehitystä kuvaavat käyrät yhtyvät, mutta vuonna 1951 ero on jälleen kasvanut.

Kuvioon 2 B on piirretty tärkeimmät eri alaurakkain kehitystä kuvaavat käyrät. Kuten näkyy, niiden kulku on pääpiirteittäin aikaisemmin selostettujen käyrien mukainen. Eri aloilla tapahtuneet palkkojen ja tarveaineiden muutokset vaikuttavat niitä kuvaaviin indeksilukuihin tietysti eri suuressa määrin, koska palkkojen ja tarvikkeiden suhde on kussakin tapauksessa erilainen.

Yleensä rakennuskustannusindeksin, sen eri ryhmien ja alanimikkeiden kehitys on esitettyjen taulukkoliitteiden ja kuvioiden mukaan pääpiirteissään samanlainen kuin maassa viime aikoina tapahtunut hintojen kehitys.

2. Indeksien uusiminen.

Suomen Pankin rakennuskustannusindeksiä uusittaessa päätettiin edelleen julkaista vain yksi indeksi, jonka perustana on helsinkiläinen kantavaseinäinen 4-kerroksinen kivitalo. Tarvittavien kirjanpitolalojen valinta tuotti aluksi eräitä vaikeuksia, mutta kun rakentajat saatiin vakuuttuneiksi siitä, että heidän antamiaan tietoja käsitellään täysin luottamuksellisesti, saatiin kirjanpitoja lopulta kymmenkunnasta helsinkiläisestä asuinrakennuksesta. Eri kustannuserien ryhmittely rakennuskustannusindeksin ryhmittelyn mukaiseksi kirjanpidoista saatavien tietojen perusteella oli myös monin paikoin vaikeata.

Tyyppitaloiksi painolaskelmia varten valittiin lopullisesti viisi kantavaseinäistä, hissitöntä 4-kerroksista helsinkiläistä asuinrakennusta, koska komitean käsityksen mukaan tämä rakennustyyppi näyttää lähivuosina olevan vallitseva. Niiden keskimääräinen tilavuus on 7 354 m³. Talot on rakennettu vuosina 1948—1950. Asuinhuoneistoissa on yleensä sähköhellat, kylpyhuoneet ja kuumavesiputket. Linoleumilattiat on vain parissa talossa, muissa maalatut lattiat. Ei kuitenkaan ollut syytä korjata kustannuksia näiltä kohdin, vaan tyydyttiin toteamaan, että painot perustuvat keskimääräiseen taloon, jossa joissakin huoneistoissa on linoleumilattiat, joissakin taas maalatut lattiat.

Rakennuskustannusten ryhmittely indeksissä ja *nimikkeistö* on kokonaisuudessaan julkaistuna liitteessä 2. Seuraavassa esitetään vain jako pää- ja alaryhmiin:

- A. Rakennustarvikkeet
 - a. Kiviaineet
 - b. Puuaineet
 - c. Metalliaineet
 - d. Eristeet ja päällysteet
- B. Sivu- ja alaurakat
- C. Työpalkat
 - a. Ammattityöt
 - b. Sekatyöt
- D. Työmaan yleiskulut
 - a. Työnjohto ja sosiaaliset menot
 - b. Muut kulut
- E. Asiantuntijapalkkiot
- F. Rakennuspääoman korot

Kaikkien niiden kulujen, joiden ilman muuta ei voi ajatella sisältyvän näihin mainittuihin ryhmiin ja joille ei omaa ryhmää voitu muodostaa, ajatellaan muuttuvan samassa suhteessa kuin varsinaisten rakentajan kulujen (kokonaisindeksi ilman asiantuntijapalkkioita ja rakennuspääoman korkoja, siis ryhmät A—D).

Indeksin *painot* (punnukset) tarkoittavat periaatteessa kunkin eri kustannustekijän suhteellista osuutta kokonaiskustannuksista, joita on merkitty luvulla 1 000. Laskentateknillisistä syistä on ryhmien A—D painojen summaksi valittu 900. Tällöin ryhmien E ja F painoa voidaan muuttaa heti, kun niitä ilmoittavissa prosenttiluvuissa tapahtuu muutoksia, mutta ensinmainittujen ryhmien punnusta ei tarvitse laskea uudelleen ennen kuin näiden kahden ryhmän (E ja F) painojen summa ylittää luvun 100. Ryhmissä A—D on punnukset määrätty siis suorastaan kirjanpitojen mukaan. Eräissä kohdin nämä selvästi erosivat ennakkokäsityksistä. Esimerkiksi työpalkkojen punnus jäi vielä edelleenkin alhaisemmaksi kuin oli odotettu, ja työmaan yleiskuluissa nimikkeen vakuutukset, vuosilomat ym. paino on vain 11—12 % työpalkoista, vaikka sen yleensä edellytetään nousevan noin 14—16 %:iin. Ero johtunee osaksi siitä, että vuosilomat on nähtävästi pidetty aikana, jolloin palkkataso on ollut rakennuskauden alhaisimpia, ja että sairauskorvauksia ei kirjanpitolajien rakenteilla ollessa ole tarvinnut maksaa yleisesti arvioitua määrää. Työpalkoistahan taas osa on alaurakkain ryhmässä ja osa työmaan yleiskulujen ryhmässä, ja kun työpalkkain sekä alaurakkain suhde vaihtelee eri rakennuksilla, on niiden kaikkien työpalkkojen todellista osuutta vaikea määrätä.

Hintojen kehitystä on indeksiä varten seurattava usealla eri tavalla. Ensinnä voidaan mainita ne nimikkeet, joiden hintaa seurataan määrätyn nimikkeeseen kuuluvan edustavan hyödykelajin avulla. Tällaisia ovat mm. rakennustarvikkeet kokonaisuudessaan. Niiden hinnat saadaan kunkin alan edustavilta

liikkeiltä, ja ne merkitsevät suurkuluttajille Helsingissä sovellettuja hintoja. Sivu- ja alaurakat sisältävät sekä tarveaineet että työpalkat. Nekin saadaan kunkin alan edustavilta liikkeiltä, jotka laskevat alaurakat joka kuukausi saman määrätyn talon alaurakoita silmällä pitäen. Työpalkkatiedot kerätään Helsingin kaupungilta ja kymmenkunnalta muulta helsinkiläiseltä suururakoitsijalta. Ne merkitsevät kunkin kuukauden puolivälissä yhden viikon (joka kuukausi saman viikon) aikana maksetuista palkoista laskettuja keskituntiansioita. Tällöin otetaan mukaan myös pohjarahat, jotka yleensä maksetaan takakäteen. Voi sattua, että jonakin kuukautena maksetaan paljon pohjarahoja, toisena kuukautena taas ei ollenkaan. Kun pohjarahojen tasaaminen kuitenkin tuottaisi melkoisia vaikeuksia ja johtaisi indeksin alituisen korjaamiseen, päätettiin käyttää keskituntiansioita sellaisinaan. Samoista liikkeistä saadaan myös tiedot työnjohtajia ja työmaiden konttorihenkilökuntaa edustavan rakennusmestarin kuukausipalkasta. Vakuutusten, vuosilomien ym. »hinta» määrätään prosentteina työpalkkaindeksistä, koska indeksia laskettaessa käytettävää muuta sopivaa tapaa ei ole. Asiantuntijapalkkiot seuraavat ryhmien A—D kustannusten kehitystä kulloinkin määrätyn prosentin mukaan. Rakennuspääoman korkojen »hinta» määräytyy korkoprosentin ja kokonaisindeksin mukaan. Kokonaiskustannuksia laskettaessa on niihin sisällytettävä myös korot, ja sen vuoksi korkoprosentin muuttuessa on hintaa laskettaessa käytettävä yhtälöitä. Aikaisemmin mainitun »punnusvaran» hinnan ajatellaan koko ajan muuttuvan samassa suhteessa, kuin ryhmien A—D kustannukset muuttuvat.

Indeksien laskukaavana käytetään jatkuvasti seuraavaa:

$$\log P_{ok} = \log P_{ok-1} + \sum c_k (\log p_k - \log p_{k-1}),$$

jossa P_{ok} = indeksi ajankohtana k verrattuna perusajankohtaan o

P_{ok-1} = » » $k-1$ » » o

p_k = tarvikkeen hinta ajankohtana k

p_{k-1} = » » » $k-1$

c_k = » paino (punnus) » k

Indeksien *perusvuodeksi* valittiin vuosi 1951. Tavallisesti on perusajanjaksoksi, johon painotusjärjestelmä perustuu, valittava aika, jolloin hintataso on mahdollisimman vakaa. Mainittu vuosi ei täysin vastaa vaatimuksia. Hintatason vakavuuden kannalta olisivat kirjanpitotalojen rakentamisaikoja ajatellen vuosi 1948 tai ehkä vielä vuosi 1949 olleet sopivampia, mutta kummaltakaan vuodelta ei saatu luotettavia hintatietoja kaikista uuteen indeksiin sisällytyvistä tarvikkeista ja palveluksista, varsinkin kunnollisten keskituntiansioiden saaminen oli ylivoimaista. Kun hintataso myös vuonna 1951, jolloin valitsi kuuden kuukauden ajan linnarauha, oli melko vakaa ja tältä vuodelta oli saatavissa kaikki tarvittavat tiedot sellaisina, että voitiin ajatella niitä

jatkuvastikin vertailun pohjaksi, katsottiin perusajanjaksoksi valitun vuoden riittävän hyvin täyttävän sille asetettavat vaatimukset.

Indeksi laskettiin kuukausittain vuoden 1951 alusta lähtien kunkin kuukauden puolivälissä vallitsevien hintojen mukaan.

3. Vanhan ja uuden indeksisarjan vertailua.

Suomen Pankin rakennuskustannusindeksin vanhassa ja uudessa sarjassa käytetty indeksikaava, painotusperiaate (muuttuvat punnukset) ja indeksin tarkoitus ovat samat. Indeksien jako eri kustannustekijäryhmiin on myös sama, mutta uudessa indeksissä ei enää ilmoiteta erikseen jakoa rakentajan ja rakennuttajan kustannuksiin, mutta sen sijaan lasketaan ja julkaistaan kokonaisindeksin lisäksi myös kokonaisindeksi ilman asiantuntijapalkkioita ja rakennuspääoman korkoja.

Huomionarvoisin ero indeksin perusteissa vanhaan verrattuna on painotusjärjestelmän pohjana olevien tyyppitalojen rakenteessa. Uudet tyyppitalot on selostettu edellä. Vanhan sarjan perustana olevat ovat vuosina 1931—1933 rakennettuja, helsinkiläisiä, tiiliseinäisiä rakennuksia, joissa on 5 à 6 kerrosta ja hissit. Asuinhuoneistoissa on kaasuhellat ja linoleumilattiat. Uudet taas ovat hissittömiä, sähköistettyjä ja vain pienessä osassa on linoleumilattiat.

Vanhan sarjan punnuksia laskettaessa kirjanpidoista saadut luvut korjattiin siten, että ne vastasivat vuoden 1935 hintatasoa olettaen, että kulutetut hyödykemäärät pysyivät muuttumatta hintojen muuttuessa. Uuden sarjan painoja laskettaessa tällaista korjausta ei tehty, koska hintojen muuttuessa myös käytetyt tarvikemäärät yleensä muuttuvat. Kun hinnat nousevat, yrittävät rakentajat korvata kallistuneet tarvikkeet halvemmilla, mikäli se on mahdollista ilman laadun huomattavaa huonontamista.

Nimikkeistössä tapahtuneet muutokset ovat yleensä rakennustavan, teknillisten uudistusten ja lainsäädännön aiheuttamia ja liittyvät punnusten tarkistamiseen. Eroavaisuudet näkyvät selvimmin liitteistä 2 ja 3. Rakennustarvikkeiden kohdalla on tärkeimpänä mainittava kevytbetonin mukaan otto. Punaisten muuritiilien osuus tietysti tällöin pieneni. Nimikkeestä ovet ja ikkunat erotettiin omaksi ryhmäkseen keittiökalusteet ja komerot, jotka vanhassa sarjassa sisältyivät mainittuun nimikkeeseen, koska niille ei silloin voitu saada omaa edustajaa. Sivu- ja alaurakoitten ryhmään otettiin lisää louhintaa. Kaasujohtojen ja kaasuhellojen osuus uusissa taloissa oli niin pieni, että indeksi »sähköistettiin» kokonaisuudessaan. Työpalkkojen ryhmässä yhdistettiin kivi-työ muuraus- ja rappaustyöhön, uudeksi nimikkeeksi otettiin pelti- ja kaide-työ. Sekatöiden osalta yhdistettiin tiilien ja laastin kanto. Työmaan yleiskulujen ryhmässä on aikapalkkaisia työnjohtajia ja työmaan konttorihenkilö-

kuntaa edustanut kaksi ryhmää, nimittäin työnjohtajat ja konttoristit. Koska näiden palkat kuitenkin yleensä seuraavat nykyisin voimassa olevia palkkasäännöksiä aikapalkkojen kohdalta, päätettiin ne toistaiseksi pitää yhtenä ryhmänä, jonka edustajana on rakennusmestarin palkka. Työnjohdon ja sosiaalisten kulujen toisena ryhmänä on niin ikään kahdesta nimikkeestä yhdistetty ryhmä: vakuutukset, vuosilomat ym. Tähän nimikkeeseen sisältyvät siis tapaturmavakuutukset, vuosilomat, lapsilisät, sairauskorvaukset ja itsenäisyyspäivän palkka. Punnus on laskettu kirjanpitojen mukaan, mutta edustajana käytetään määrätyn teoreettisesti lasketun prosenttiluvun avulla saatua osaa työpalkoista. Koska koneiden käyttö työmailla on yleistynyt ja rakennustyömaita koskevien säännösten mukaan jokaisella määrätyn suuruusluokan ylittävällä työmaalla täytyy olla mm. työmaaruokat, kunnolliset varastot työkalujen säilyttämistä varten ym., oli muiden kulujen ryhmään otettava näille oma edustajansa: työvälaineet, -koneet ja varastot. Sähkön ja veden kulutus työmailla osoittautui kirjanpitojen mukaan niin pieneksi, että niidenkin painot yhdistettiin ja edustajaksi valittiin sähkövirran tariffihinta. Lämmitysaineita edustaa myös vain yksi ryhmä, jonka hinta toistaiseksi lasketaan yhden poltto-koksitonnin ja yhden halkosylen hinnan summana.

Entisiin arkkitehtipalkkioihin yhdistettiin myös insinööri-palkkiot. Näin muodostetun asiantuntijapalkkionimikkeeseen hintaa määrättäessä tarvittavan prosentin suuruus on saatava asiantuntija-apua käyttäen, koska sitä ei enää voida määrätä suorastaan arkkitehtipalkkioprosentin määräämisperusteiden mukaan. Rakennuspääoman korkoja määrättäessä pidennettiin rakennusaikaa kahdella kuukaudella, joten se nyt on yksi vuosi ja korko siis lasketaan puolen vuoden osalta.

Näiden kahden eri sarjan eroavaisuuksia tarkasteltaessa kiintyy huomio vielä punnusten suuruuteen. Täydellisinä punnukset esitetään liitteissä. On kuitenkin muistettava, että useimpiin nimikkeisiin, kuten edellisestäkin käy ilmi, sisältyy muitakin kustannuseriä kuin juuri nimeltä mainittu, koska kaikille ei ole ollut tarkoituksenmukaista valita omaa nimikettä joko tarvikkeen tai palveluksen vähäpätöisyyden takia tai siitä syystä, että siitä on mahdollonta saada jatkuvasti vertailukelpoisia hintatietoja. Seuraavassa asetelmassa on eri kustannusryhmien osuudet laskettuna ryhmien A—D summasta, siis varsinaisista rakentajan (urakoitsijan) kuluista.

	1935 = 100	1951 = 100
A. Rakennustarvikkeet	44.4	36.2
B. Sivu- ja alaurakat	26.2	25.0
C. Työpalkat	22.4	27.2
D. Työmaan yleiskulut	7.0	11.6
	<hr/>	<hr/>
	100.0	100.0

Näitä prosenttilukuja laskettaessa on siis edellytetty, että rakentajan yleiskulut jakaantuvat eri ryhmien osalle niiden kustannusten määräämässä suh-

teessa, toisin sanoen: erittelemättömiä kustannuksia ei näitä ryhmiä laskettaessa ole otettu huomioon. Eniten muuttui työmaan yleiskulujen ryhmä, kuten oli odotettukin. Onhan mm. lapsilislaki tullut voimaan vanhan sarjan punnusten määräämisen jälkeen, ja lapsilisien osuus on kokonaista 4 % palkoista. Lapsilislain voimaan tullessa harkittiin kyllä punnuksen korjaamista ajan vaatimusten tasalle, mutta havaittiin, että ilman perusteellisia kirjanpitoja ei saatu tarpeeksi tietoja esim. siitä, mistä ryhmästä lapsilisien vaatima punnuksen lisäys poistetaan. Yllä olevasta asetelmasta näkyy, että myös työpalkkojen osuus on huomattavasti noussut, 22 %:sta 27 %:iin, alurakkain laskenut vähän, mutta että pääosan muiden ryhmien vaatimasta noususta on menettänyt rakennustarvikkeiden ryhmä, jonka osuus on alentunut 44 %:sta 36 %:iin.

Vanhan ja uuden, erilaisiin perusteisiin pohjautuvan indeksisarjan kehitystä ei voida seurata kuin vajaan vuoden aikana, koska täydellisiä hintatietoja molemmille sarjoille ei saada pitemmältä ajalta. Seuraavassa asetelmassa on laskettu kokonaisindeksin ja eri pääryhmien nousu vuoden 1951 maaliskuusta vuoden loppuun.

	1935 = 100	1951 = 100
	%	%
Kokonaisindeksi	6.8	7.1
A. Rakennustarvikkeet	8.6	8.2
B. Sivu- ja alurakat	10.0	9.5
C. Työpalkat	—	7.0
D. Työmaan yleiskulut	6.1	5.0
E. Asiantuntijapalkkiot	6.8	7.1
F. Korkokustannukset	6.8	7.1

Mikäli näin lyhyeen ajanjaksoon perustuvaan vertailuun voidaan luottaa, näkyy yllä olevista luvuista, että painotusjärjestelmän uusiminen on aiheuttanut indeksin nousun heikentymisen niitten ryhmien kohdalla, joissa hinnat määrätään entisiä perusteita käyttäen. Kokonaisindeksin nousu uudessa sarjassa on voimistunut vain vähän siitäkin huolimatta, että työpalkat uudessa keskituntiansioihin perustuvassa indeksissä ovat nousseet 7 % ja vanhassa ei lainkaan.

Kun tällä hetkellä tarkastellaan näitä kahta eri sarjaa ja verrataan niitä toisiinsa, näyttää indeksin uusiminen olleen tarpeen vaatima. Tämän hetken pulmakysymyksenä on vielä näiden eri sarjojen toisiinsa kytkeminen. Asia on kuitenkin hyvin monisärmäinen, koska indeksiä käytetään erilaisiin tarkoituksiin. Pitkän ajan tutkimuksissa olisi otettava huomioon erilaiset seikat ja lyhyen ajan käsittävässä sopimuksissa, esimerkiksi urakkasopimusten indeksiehtopykälää tulkittaessa, taas toiset. Koska uusi indeksi kuitenkin laskettiin jo koko vuodelta 1951, saataneen jo muutaman kuukauden, enintään ehkä vuoden kuluessa lyhyen ajan sopimusten kohdalla pulmat selviksi, kun jo kuluvana vuonna on sopimukset voitu tehdä uuteen indeksiin perustuen.

Pitkän ajan tutkimukset vaativat sitten omat olettamuksensa, joiden perusteella laskelmat ja johtopäätökset tehdään. Tässä yhteydessä ei näihin kysymyksiin ole kuitenkaan tilaisuutta lähemmin puuttua.

Uusi indeksi kuukausittain laskettuna on entistä paljon herkempi. Kun viime aikoina on selvästi esiintynyt rakennuskustannusten tasaantumista ja vakauttamisohjelmaan kuuluu rakennustoiminnan supistaminen, voidaan toivoa, että rakennuskustannusindeksi alkaa lähiaikoina muuttua vain kausivaihteluiden merkeissä. Kausivaihtelujen tutkimiseen ei indeksiä kuitenkaan voida käyttää pitkiin aikoihin. Kuluvan vuoden kuukausi-indeksejä ei voida verrata vastaaviin kuukausi-indekseihin viime vuonna (koskee pääasiallisesti kokonais- ja työpalkkaindeksiä), koska viime vuoden alkupuolella tapahtui palkankorotuksia, joita maksettiin myös takautuvasti. Nämä aiheuttivat mm. maaliskuun indeksin jyrkän kohoamisen.

Helsingin osalta seurataan jatkuvasti myös korkeiden runkorakenteisten hissitalojen kustannusten kehitystä, niistä saatujen tietojen perusteella laskettua indeksiä ei ole kuitenkaan syytä toistaiseksi julkaista, koska sen kehitys on aivan samansuuntainen kuin julkaistu, matalia taloja koskeva indeksi. Kustannusten taso on tietysti erilainen, mutta kustannusten suhteelliset muutokset ovat toistaiseksi pysyneet samansuuruisina punnusten erilaisuudesta huolimatta. Samaa voitaneen suurin piirtein sanoa eri paikkakunnilla sijaitsevien ja erilaatuisten rakennusten kustannusten muutoksista, vaikka tarkkoja tutkimuksia ei olekaan tehty eikä niitä vaadittavalla tarkkuudella voida toistaiseksi tehdäkään, koska rakennusaikaisten kirjanpitojen ja jatkuvien hintatietojen saanti Helsingin ulkopuolelta on osoittautunut erittäin hankalaksi ja epäluotettavaksi.

Kun Suomen Pankin rakennuskustannusindeksiä — ainoana saatavissa olevana — käytetään erilaisten urakkasopimusten indeksiehdon pohjana, olisi siis syytä muistaa, että indeksi näyttää kyllä suunnan, mihin ollaan menossa, mutta että se ei suinkaan ilmoita kaikenlaisten rakennusten kustannusten muutoksia sadasosien, vielä vähemmän tuhannesosien tarkkuudella.¹ Vaikka indeksiä jo ensi kertaa suunniteltaessa oltiinkin selvillä siitä, että sen tulisi sopia myös käytännön tarpeita tyydyttämään, oli pääpaino kuitenkin pantava taloudellisen tutkimustyön asettamien vaatimusten täyttämiseen, ja sellaisena sen antama kuva näyttää hyvin seuraavan muiden maassamme laskettujen indeksien kulkua.

¹ Sopimuksissa olisi sen vuoksi tarkkaan mainittava, millä tavalla indeksiä sovelletaan. Indekseistä ja indeksisopimuksista on selostus mm. kirjassa: *Gunnar Modeen*, Elinkustannusindeksi, Helsinki 1952. Siitä selviää mm., että maanvuokria, henkivakuutuksia, korvausobligaatioita ym. indeksiin sidottaessa ei suinkaan edellytetä niiden arvon muutoksia edes sadanneksien tarkkuudella, vaan yleensä tyydytään täysien kymmenien prosenttien ilmoittamiin suhteellisiin muutoksiin. Palkkoja indeksiin sidottaessa muutetaan niitäkin vasta, kun indeksi nousee 5 pistettä lokakuun 1951 tasosta (= 100) tai laskee kahteen eri otteeseen 5 pistettä.

LUOTTOVOLYYMIN KASVU JA JAKAANTUMINEN ELINKEINO- RYHMITÄIN VUONNA 1951.

Oheiset taulukot ja niiden perusteella tehdyt havainnot luottovolyymista ja sen jakaantumisesta elinkeinoryhmittäin vuoden 1951 viimeisenä päivänä pohjautuvat nyt neljännen kerran rahalaitosten piirissä toimitettuun luottotiedusteluun. Tiedustelu on suoritettu samoja periaatteita noudattaen kuin edellisinäkin vuosina.¹

1. Luottovolyymien kasvu.

Rahalaitosten luottovolyymi oli 31. 12. 1951 yhteensä 222.4 miljardia markkaa eli 30.0 % suurempi kuin vastaavana ajankohtana vuotta aikaisemmin. Vuoden 1951 aikana siten tapahtunut luottovolyymien lisäys, 51.3 miljardia markkaa, oli puolestaan 71.5 % edellisenä vuonna tapahtunutta 29.9 miljardin markan lisäystä suurempi. Kumpanakin vuonna on luottovolyymien kasvu ollut jonkin verran vähäisempää kuin tukkuhintaindeksin vastaava nousu. Kun ei ole selvyyttä luottovolyymien kiertonopeudesta, ei luottovolyymien kasvua osoittavia lukuja kuitenkaan voida suoraan verrata sen enempää hintaindeksissä kuin muissakaan taloudellisissa ilmiöissä tapahtuneisiin muutoksiin. Karkeasti ottaen voitaneen joka tapauksessa todeta, että luottovolyymien reaaliarvo tukkuhintaindeksin mukaan laskien oli vuoden 1951 lopussa noin puolet vuoden 1938 vastaavasta määrästä.

Rahoitustilanteen kehittymistä ajatellen luottovolyymien kasvua voitaneen tietyissä mielessä verrata — omarahoitukseen liittyvät mahdollisuudet huomioon ottaen — huoltotaseessa, so. bruttokansantuotteen ja tuonnin (sekä tavaroiden että palvelusten) yhteismäärässä tapahtuneeseen muutokseen. Huoltotaseen kokonaistarjonnan oltua vuonna 1950 noin 630 miljardia markkaa kohosi vastaava summa vuonna 1951 ennakoarvioiden mukaan n. 940 miljardin markan nimelliseen määrään. Rahassa laskettuna nousu oli siten jopa 50 %, mistä reaalista kasvua lienee ollut 10—15 %. Mainittu 50 %:n markkamääräinen kasvu kokonaistarjonnassa kuvastaa jossakin määrin yhteiskunnan rahoitustarpeen kasvua. Kun luottovolyymi kasvoi 30.0 %, lisääntyi omarahoitus ilmeisesti huomattavasti, mikä tuntuukin luonnolliselta erityisesti vienti- ja metsätulojen suurta kasvua silmällä pitäen. Sellaista käsitystä

¹ Luottotiedustelun periaatteet ja rajoitukset on seikkaperäisesti esitetty »Taloudellisissa Selvityksissä» vuonna 1949.

Taulukko 1.

Luottovolyymien jakaantuminen elinkeinoryhmittäin 31. 12. 1950 ja 31. 12. 1951.

	31. 12. 1950		31. 12. 1951		Luotto- volyymin kasvu		Kasvun osuus kokonais- kasvusta
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	%
1. Teollisuus	50 699	29.6	60 532	27.2	9 833	19.4	19.2
11. Metalliteollisuus	9 069	5.3	12 139	5.5	3 070	33.9	6.0
12. Kivi- ja saviteollisuus ...	2 509	1.4	3 309	1.5	800	31.9	1.6
13. Nahka-, kumi- ja tekstiili- teollisuus	5 527	3.2	9 501	4.3	3 974	71.9	7.8
14. Puu- ja paperiteollisuus ..	24 053	14.1	20 728	9.3	-3 325	-13.8	-6.5
15. Ravinto- ja nautintoaine- teollisuus	4 602	2.7	7 239	3.2	2 637	57.3	5.1
16. Muu teollisuus ja käsityö	4 939	2.9	7 616	3.4	2 677	54.2	5.2
2. Voima- ja sähkölaitokset	14 138	8.3	20 492	9.2	6 354	44.9	12.4
3. Rakennustoiminta	37 632	22.0	47 942	21.6	10 310	27.4	20.1
31. Rakennusaikainen luotto ..	4 458	2.6	5 685	2.6	1 227	27.5	2.4
32. Kiinnitys- ja asuntolainat	33 174	19.4	42 257	19.0	9 083	27.4	17.7
4. Kauppa- ja liikenne	29 989	17.5	44 771	20.1	14 782	49.3	28.8
41. Tukkukauppa	14 940	8.7	24 348	10.9	9 408	63.0	18.3
42. Vähittäiskauppa	10 895	6.4	15 097	6.8	4 202	38.6	8.2
43. Liikenne	4 154	2.4	5 326	2.4	1 172	28.2	2.3
5. Maatalous	18 457	10.8	23 288	10.5	4 831	26.2	9.4
6. Kunnat	11 407	6.7	14 256	6.4	2 849	25.0	5.6
61. Kaupunkikunnat	7 517	4.4	9 190	4.1	1 673	22.3	3.3
62. Maalaiskunnat	3 890	2.3	5 066	2.3	1 176	30.2	2.3
7. Henkilö- ja sekalaiset luotot ..	8 809	5.1	11 140	5.0	2 331	26.5	4.5
	Kaikkiaan 171 131	100.0	222 421	100.0	51 290	30.0	100.0

tukee myös se, että sijoitustoimintaan käytettiin vuonna 1951 kaikkiaan 230 miljardia markkaa — varastojen lisäämistäkin lukuun ottamatta — kun taas luoton lisäys oli 51 miljardia markkaa, joskaan kuten sanottu, viimeksi mainittu luku ei osoita uusien luottojen määrää.¹ Omarahoituksen kasvusta ja siitä huolimatta, että luottoakin lisättiin jopa 71.5 % enemmän kuin edellisenä vuonna, rahamarkkinat pysyivät kuitenkin jatkuvasti kireinä, mikä oli eräs piirre vuonna 1951 vallinneesta korkeasuhdanteesta.

Eri rahalaitosten luotonanto määräytyi tietysti lähinnä niiden saaman ottolainauksen mukaisesti. Rahalaitosten ottolainauksen lisäys oli 59.5 miljardia markkaa eli 41.3 %. Tästä lisäyksestä rahalaitokset käyttivät osan maksuvalmiutensa parantamiseen, mitä osoittaa mm. se, että liikepankkien

¹ Valtiovarainministeriön kansantalousosaston suorittaman sijoitustiedustelun tuloksia, joita on selostettu mm. Kansamme Talouden numerossa 14/1952, olisi tietysti ollut mielenkiintoista verrata vastaaviin luottotiedustelun tuloksiin yksityiskohdittain, mutta valitettavasti tiedustelujen ryhmittelyt ovat olleet siinä määrin erilaiset, että vertailu on tässä yhteydessä jätetty suorittamatta.

käteisvarat lisääntyivät vuoden 1951 aikana kokonaista 10 miljardia markkaa. Liikepankkien ottolainaus kasvoi 28.4 miljardia eli 46.5 %, josta varsinaisten talletusten osuus oli noin 10 miljardia markkaa. Niiden luotonanto lisääntyi 18.1 miljardia markkaa eli 26.4 %. Kun vastaavat luvut vuonna 1950 olivat 10.4 miljardia markkaa ja 18.0 %, ilmeni liikepankkien luotonannossa selvää voimistumista, vaikkakin niiden luotonannossa tapahtunut kasvu jäi pienemmäksi kuin luottovolyymin 30.0 %:n kokonaislisäys.

Markkamääräisesti seuraavaksi suurin luotonannon kasvu, 9.9 miljardia markkaa, oli säästöpankeilla, joiden kohdalla se merkitsi 29.0 %:n nousua. Niiden ottolainaus kasvoi samanaikaisesti 12.6 miljardia markkaa eli 32.0 %. Vuonna 1950 niiden antolainaus suureni 22.6 %, joten säästöpankitkin seurasivat hyvin mukana yleisessä luotonannon lisäämisessä, joskin ne jäivät jälkeen keskimääräisestä kasvusta.

Keskimääräistä kasvua enemmän, 37.0 %, saattoivat sen sijaan lisätä uotonantoansa osuuskassat, joiden osalle tuli kolmanneksi suurin antolainauksen nousu, 8.3 miljardia markkaa. Kun niiden luotonanto vuonna 1950 lisääntyi 38.0 %, on kasvun vauhti pysynyt entisellään. Ottolainauksen osalta niiden kasvu oli sama kuin liikepankeilla eli 46.5 %. — Huomiota herättää, että ne luotonantajat, Postisäästöpankki, Kansaneläkelaitos ja vakuutuslaitokset, jotka eivät ole varsinaisia luottolaitoksia, saattoivat lisätä luotonantoansa suhteellisesti kaikkein eniten. Postisäästöpankin luotonanto elinkeinölämälle kasvoi jopa 97.8 %, Kansaneläkelaitoksen luotonanto kasvoi 51.7 % ja vakuutuslaitosten luotonanto 41.9 %. Samalla niiden luotonanto, Kansaneläkelaitosta lukuun ottamatta, kasvoi suhteellisesti enemmän kuin vuonna 1950. Vakuutuslaitoksien mahdollisuuksien lisääntyminen luotonannossa on ollut suoranaista seurausta vakuutustoiminnan ja siten myös vakuutusmaksutulojen voimakkaasta noususta. Erityisesti palovakuutuksen osalta vakuutussummat nousevat hyvinkin kiinteästi inflaation mukana.

Luottovolyymin kasvu olisi ilmeisesti muodostunut huomattavasti toisenlaiseksi, kuin edellä esitetyt luvut osoittavat, ellei Suomen Pankki olisi vuoden keskivaiheilta lähtien entisestään tiukentanut liikepankkien rediskonttausoi-keuksia ja vähentänyt myös suoraan liike-elämälle antamaansa luottoa. Rediskonttausten määrä supistui vuoden 1950 lopussa olleesta 6.9 miljardin markan määrästä käytännöllisesti katsoen nollaan vuoden 1951 lopussa. Suoraan liike-elämälle myöntämänsä luottoa Suomen Pankki supisti noin 1 miljardilla markalla eli 7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Rahatilannetta kiristävästi vaikutti myöskin valtiontalouden menovoittoisuuden vähentyminen, mikä ilmeni mm. valtion keskuspankilta saaman lyhytaikaisen luoton jyrkkänä supistumisena. Samaan suuntaan vaikuttivat sitä paitsi vientituloista suoritettut suhdannepidätykset, joskin toisaalta on otettava huomioon, että viennin suhdannerahastoon esim. 31. 12. 1951 mennessä kertyneistä 12.9 miljardista markasta vientiteollisuus sai takaisin 4.7 miljardia markkaa vientiluottona.

Taulukko 2.

Yksityiselle sektorille annetun luoton kasvu vuosina 1950 ja 1951.

	1950		1951	
	mmk	%	mmk	%
Suomen Pankki.....	-2 313	-13.5	-1 032	-7.0
Kansaneläkelaitos	4 756	58.0	6 792	51.7
Liikepankit.....	10 443	18.0	18 067	26.4
Kiinnitysluottolaitokset	-10	-0.6	-131	-8.4
Postisäästöpankki	1 034	33.7	4 017	97.8
Säästöpankit	6 265	22.6	9 869	29.0
OKO ja osuuskassat	6 20	38.0	8 321	37.0
Vakuutuslaitokset	3 09	37.5	5 387	41.9
Yhteensä	29 884	21.2	51 290	30.0

2. Luottovolyymin jakaantuminen elinkeinoryhmittäin.

Tarkasteltaessa minkälaisia osuuksia eri elinkeinoryhmät saivat vuoden 1951 luotonannosta, tarjoaa luottotiedustelu (taulukko 1) mielenkiintoista numeroaineistoa. Elinkeinoryhmien rahoitusta kokonaisuudessaan ajateltaessa ei tällöin ole unohdettava omarahoituksen osuutta, kuten jo edellä on korostettu.

Erityistä huomiota on syytä kiinnittää siihen seikkaan, että teollisuuden osalle tullut luottomäärä on kasvanut suhteellisesti kaikkein vähiten. Sen saama luotto lisääntyi 9.8 miljardia markkaa eli 19.4 %, mikä oli huomattavasti alle keskimääräisen kasvun. Kysymyksen ollessa melko suurista summista teollisuuden osuus luottovolyymin kokonaiskasvusta oli kylläkin toiseksi suurin kaikista, kaupan jälkeen, eli 19.2 %. Sen osuus luottovolyymin kokonaismäärästä on myöskin jatkuvasti suurin. Mutta tämä osuus luottovolyymin kokonaismäärästä on vuosi vuodelta pienentynyt. Vuonna 1948 teollisuuden osuus oli 34.9 %, mutta vuonna 1949 osuus oli laskenut 33.5 %:iin, vuonna 1950 29.6 %:iin ja vuonna 1951 se oli enää 27.2 %. Syynä tähän kehitykseen on ollut ensi sijassa edellä viitattu omarahoituksen lisääntyminen, joka on näytellyt erityisen suurta osaa puunjalostusteollisuudessa nimenomaan vuoden 1951 loppupuolella, kun taas luottovolyymi muiden teollisuuksien kohdalta on jatkuvasti kasvanut, jopa yli keskimääräisen lisäyksen. Eräältä osalta puunjalostusteollisuuden saaman luottomäärän vähentyminen — kaikkiaan 3.3 miljardia markkaa eli 13.8 % — johtui siitä, että Suomen Pankin luotonanto juuri tällä kohden eniten supistui. Yleiseen luotonannon rajoittamiseen pyrkivän keskuspankkipolitiikan kannalta tämä seikka tietenkin oli melko luonnollinen.

Kuva teollisuuden luotonsaannista selvenee tämän lisäksi melkoisesti, kun kiinnitetään huomiota sen yksityiskohtiin. Tutkimuksessa eritellyistä kuudesta

teollisuusryhmästä sai nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuuden ryhmä suurimman luottomäärän, noin 4 miljardia markkaa, mikä merkitsi, että sen luottomäärä kasvoi kokonaista 71.9 % eli enemmän kuin minkään muun elinkeinoalan. Syy tähän on ilmeisesti se, että nimenomaan nahka- ja tekstiiliteollisuudessa on ollut melkoista menekkipulaa, joka on pakottanut varastoihin tuottamiseen luoton avulla. Metall- sekä kivi- ja saviteollisuus on saanut luoton lisäästä suhteellisesti saman verran kuin elinkeinoelämä keskimäärinkin. Ravinto- ja nautintoaineteollisuus on käyttänyt luottoa suhteellisesti enemmän, mikä todistane, että jo edellisinä vuosina ilmennyt laajentumispyrkimys tällä alalla on edelleen jatkunut. Teollisuuden osuuden jatkuva supistuminen koko luottovolyymiin verrattuna, josta edellä on ollut puhe, on siten yksipuolisesti johduttanut puu- ja paperiteollisuuden kohdalla tapahtuneesta luotonannon ja -tarpeen suoranaisestä supistumisesta.

Maan teollistumisen kannalta suotuisana piirteenä on mainittava v o i m a - j a s ä h k ö l a i t o s t e n jatkuvasti laajentunut osuus luottovolyymista. Vuonna 1948 niiden osuus oli 6.5 %, vuonna 1949 7.5 %, vuonna 1950 8.3 % ja vuonna 1951 9.2 %. Viimeksi mainittuna vuonna luoton kasvu voima- ja sähkölaitosten kohdalla oli huomattavasti yli keskimääräisen kasvun eli kokonaista 44.9 %, mikä on kaupan saaman luottomäärän kasvun jälkeen suhteelliselta suuruudeltaan toinen. Tällainen kehitys on luonnollinen seuraus toisaalta alati uhkaavasta voimapulasta ja toisaalta siitä yksimielisyydestä, jolla voimatalouden kehittämistä maassamme on ajettu sodanjälkeisinä vuosina. Kehitys ei sellaisenaankaan ole ollut tarpeita vastaava, mutta pahin vajuus on ilmeisesti täytetty.

R a k e n n u s t o i m i n t a oli vuoden 1951 talouspolitiikassa keskeisen huomion kohteena sen vuoksi, että paisuneiden vienti- ja metsätulojen vuoksi suuresti kiihtynyttä sijoitustoimintaa pidettiin inflaatiuhan pahimpana syynä, ja sijoitustoiminnassa rakennustoiminta tunnetusti edustaa pääosaa. Rakennustoiminnan rajoittamiseen päästiin käytännössä kuitenkin vasta vuoden loputtua. Rakennustuotannon volyyymi nousikin noin 23 milj. kuutiometriin eli hieman korkeammalle tasolle kuin edellisellä vuonna. Toisaalta rakennustoiminnan luottovolyymissa tapahtunut lisäys luottotiedustelun mukaan oli 27.4 %, minkä lisäksi on otettava huomioon, että valtion lainaustoiminta tällä alalla on ollut sangen huomattavaa. Arava jakoi rakennustoiminnalle asutuskeskuksiin noin 5 miljardia markkaa ja ASO puolestaan maaseudulle noin 3 miljardia markkaa. Kummassakaan tapauksessa ei tapahtunut oleellista lisääystä edelliseen vuoteen verrattuna, vaan ASO:n luotonanto pikemminkin hieman supistui. Mainittujen seikkojen ohella on syytä todeta, että tässä tiedustelussa maatalouden tilille viedyt erät monessa tapauksessa varmaan olisi ollut luettava rakennustoimintaan. Tässä suhteessa on kuitenkin noudatettu aikaisempien luottotiedustelujen menettelytapoja.

Erytystä huomiota herättää se seikka, että k a u p p a a j a l i i k e n -

nettä edustavan ryhmän luottovolyymi kasvoi jopa 49.3 % eli enemmän kuin minkään muun elinkeinoryhmän. Se perustunee lähinnä varastojen kasvuun sekä tuotannon että erityisesti tuonnin voimakkaasti lisääntyessä. Ryhmän osuus koko luottovolyymista oli vuonna 1948 18.8 %, vuonna 1949 19.0 %, vuonna 1950 17.5 % ja vuonna 1951 20.1 %. Luoton jakaantumista tukku- ja vähittäisportaan kesken esittävät luvut eivät ilmeisesti ole täysin varmoja, sillä luottoa on monessa tapauksessa myönnetty sellaisille suurliikkeille, jotka harjoittavat yhtäaikaista molempia liiketoimia suuressa mitassa. Liikenteen kohdalta asiat ovat selvemmat. Sen osuus luottovolyymista kokonaisuudessaan on kuitenkin ollut hyvin pieni, 2—3 %:n paikkeilla.

Kuten sanottu, maatalouden ryhmään on tässä tiedustelussa joutunut koko joukko sellaisia luottoja, jotka ehkä pikemminkin olisi ollut luettava rakennustoimintaan. Toisaalta on tietenkin niin, että navetta-ym. rakennukset kuuluvat läheisesti maatalouden harjoittamiseen. Tämän ryhmän kasvu 18.5 miljardista markasta 23.3 miljardiin markkaan on joka tapauksessa ollut alle keskimääräisen kasvun, nimittäin 26.2 %. Kun maatalouden luotto edellisenä vuonna kasvoi 36.5 %, on metsätulojen runsas lisääntyminen vuonna 1951 selvästikin vähentänyt luotontarvetta. Ryhmän osuus koko luottovolyymista on yleensä pysynyt samanlaisena ja se on ollut vuodesta 1948 lähtien 9.6 %, 9.6 %, 10.8 % ja 10.5 %. Mainittujen lukujen lisäksi on kuitenkin otettava huomioon maatalouden valtiolta — OKO:n, säästöpankkien ja Hypoteekkiyhdistyksen välityksellä — saama luotto, kuten edellisinäkin vuosina. Vuonna 1951 se oli 10.5 miljardia markkaa, vastaavan luvun oltua edellisenä vuonna 11.2 miljardia markkaa, joten tällä kohden on tapahtunut kasvun hidastumista.

Kuntien sijoitustoiminnan tiedetään parina viime vuonna olleen tavallista runsaampaa inflaatiuhan ja mm. oppivelvollisuuden vuoksi, mutta se on ilmeisesti tapahtunut suurelta osalta verotusta kiristämällä ja valtion avun turvin eikä niinkään paljon luottoa käyttäen. Kuntien saama luottovolyymi kasvoi vuonna 1951 25.0 % ja jäi siten jälkeen yleisestä kasvusta. Kuntien osuus on vuodesta 1948 lukien ollut lievästi kasvamaan päin, joskin tämä nousu vuonna 1951 taittui vähäiseksi laskuksi. Vuonna 1948 osuus oli 5.8 % ja seuraavina vuosina 6.0 %, 6.7 % ja 6.4 %. Jakaantuma maalais- ja kaupunkikuntien kesken on yleensä ollut tasaista, joskin maalaiskuntien hyväksi on tapahtunut pientä nousua.

3. Elinkeinoryhmien luottovolyymien jakaantuminen eri luottolaitosten osalle.

Siihen nähden, mistä lähteistä eri elinkeinoryhmät saivat luotontarpeensa ja sen kasvutarpeen tyydytetyksi, antavat taulukot 3 ja 4 yksityiskohtaista valaisua. Tässäkin suhteessa on tapahtunut joukko mielenkiintoisia muutok-

Taulukko 3. Eri elinkeinoryhmien saaman luoton kasvun jakaantuminen eri luottolaitosryhmien osalle vuonna 1951.

	1. Teollisuus		2. Voima- ja sähkölaitokset		3. Rakennustoiminta		4. Kauppa ja liikenne		5. Maatalous		6. Kunnat		7. Henkilö- ja sekalaiset luotot		8. Kaikkiaan (1-7)	
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%
Suomen Pankki	-1 711	-17.4	97	1.5	0	0.0	485	3.3	—	—	2	0.1	95	4.1	-1 032	-2.0
Kansaneläkelaitos ..	433	4.4	4 352	68.5	360	3.5	621	4.2	104	2.1	922	32.3	0	0.0	6 792	13.3
Liikepankit	7 604	77.4	494	7.8	847	8.2	7 889	53.4	-13	-0.3	151	5.3	1 095	47.0	18 067	35.2
Kiinnitysluottolait...	-65	-0.7	—	—	-61	-0.6	—	—	-2	-0.0	-3	-0.1	—	—	-131	-0.3
Postisäästöpankki ..	1 340	13.6	1 242	19.5	555	5.4	401	2.7	80	1.7	333	11.7	66	2.8	4 017	7.8
Säästöpankit	609	6.2	80	1.3	4 547	44.1	1 544	10.4	1 975	40.9	638	22.4	476	20.4	9 869	19.3
OKO ja osuuskassat	426	4.3	57	0.9	876	8.5	3 578	24.2	2 652	54.9	250	8.8	482	20.7	8 321	16.2
Vakuutuslaitokset ..	1 197	12.2	32	0.5	3 186	30.9	264	1.8	35	0.7	556	19.5	117	5.0	5 387	10.5
Yhteensä	9 833	100.0	6 354	100.0	10 310	100.0	14 782	100.0	4 831	100.0	2 849	100.0	2 331	100.0	51 290	100.0

Taulukko 4. Eri elinkeinoryhmien saaman luoton jakaantuminen eri luottolaitosryhmien osalle 31. 12. 1951.

	1. Teollisuus		2. Voima- ja sähkölaitokset		3. Rakennustoiminta		4. Kauppa ja liikenne		5. Maatalous		6. Kunnat		7. Henkilö- ja sekalaiset luotot		8. Kaikkiaan (1-7)	
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%
Suomen Pankki	9 263	15.3	1 617	7.9	1	0.0	2 803	6.3	—	—	11	0.1	97	0.9	13 792	6.2
Kansaneläkelaitos ..	2 112	3.5	12 579	61.4	784	1.6	1 027	2.3	107	0.5	3 138	22.0	3	0.0	19 750	8.9
Liikepankit	40 243	66.5	1 261	6.1	8 696	18.1	26 635	59.5	2 179	9.3	1 853	13.0	5 539	49.7	86 406	38.8
Kiinnitysluottolait. .	230	0.4	—	—	900	1.9	—	—	158	0.7	138	1.0	—	—	1 426	0.6
Postisäästöpankki ..	1 446	2.4	3 580	17.5	1 125	2.4	401	0.9	80	0.3	1 332	9.3	159	1.4	8 123	3.7
Säästöpankit	2 645	4.4	586	2.9	21 434	44.7	4 397	9.8	7 975	34.2	3 671	25.8	3 136	28.2	43 844	19.7
OKO ja osuuskassat	1 729	2.8	491	2.4	4 738	9.9	8 263	18.4	12 614	54.2	1 099	7.7	1 897	17.0	30 831	13.9
Vakuutuslaitokset ..	2 864	4.7	378	1.8	10 264	21.4	1 245	2.8	175	0.8	3 014	21.1	309	2.8	18 249	8.2
Yhteensä	60 532	100.0	20 492	100.0	47 942	100.0	44 771	100.0	23 288	100.0	14 256	100.0	11 140	100.0	222 421	100.0

sia, jotka osittain johtuvat keskuspankin omaksumasta tiukasta luottopoliitikasta, osittain eri rahalaitosten harjoittaman luotonannon uudenlaisesta suuntautumisesta sekä eri alojen luotontarpeiden muuttumisesta.

Teollisuuden kohdalta kiintyy huomio paitsi Suomen Pankin myös kiinnitysluottolaitosten osuuden supistumiseen. Muiden elinkeinohaarojen suhteen tällaista vastakkaista kehitystä ei olekaan tapahtunut. Kiinnitysluottolaitosten heikentynyt asema on tietävästi yhteydessä obligaatiomarkkinoiden nykyiseen hiljaisuuteen, samalla kun ulkomaiset pääomat ovat kulkeutuneet joko suoraan teollisuudelle tai valtion kautta. Suurin osa teollisuuden saamasta luoton lisäyksestä, 77.4 %, on tietenkin tullut liikepankkien taholta. Seuraavina ovat Postisäästöpankki, 13.6 %, ja vakuutuslaitokset, 12.2 %. Kun Postisäästöpankki ei ole aikaisemmin juuri sanottavastikaan rahoittanut teollisuutta, on se nyt tässä suhteessa ikäänkuin korvannut keskuspankin ja Kansaneläkelaitoksen osalta tapahtuneen luotonannon supistumisen. Kansaneläkelaitoksen osuus teollisuuden saaman luoton lisäyksestä oli vuonna 1951 vain 4.4 %, vastaavan luvun oltua edellisenä vuonna 33.2 %. Säästöpankit sen sijaan ovat lisänneet osuuttaan, kun taas osuuskassojen toimesta tapahtunut teollisuuden rahoitus on kasvussaan hidastunut.

Mainittujen muutosten jälkeen eri rahalaitosten osuus teollisuuden saamassa luottovolyymissa on luonnollisesti vastaavasti muuttunut. Vuodesta 1948 lähtien Suomen Pankin osuus teollisuuden luotonsaannista on ollut 29.0 %, 26.1 %, 21.6 % ja 15.3 %. Liikepankkien osalta vastaavat luvut ovat 61.9 %, 67.9 %, 64.4 % ja vuonna 1951 66.5 %.

Hieman lisäselvitystä teollisuuden luotonsaantiin eri rahalaitoksilta tarjoaa taulukko 5. Liikepankit esiintyvät kaikkien teollisuudenhaarojen osalta päärahoittajina. Toiseksi suurin osuus kaikkien kohdalla on Suomen Pankilla kivi- ja saviteollisuutta lukuun ottamatta. Metalliteollisuuden kohdalta on kolmanneksi tärkein luotonantaja Postisäästöpankki, kivi- ja saviteollisuuden kohdalta vakuutuslaitokset, nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuuden kohdalta säästöpankit, puu- ja paperiteollisuuden osalta vakuutuslaitokset, ravinto- ja nautintoaineteollisuuden osalta säästöpankit ja muun teollisuuden ja käsityön osalta Kansaneläkelaitos ja Postisäästöpankki yhtä suurella osuudella.

Voima- ja sähkölaitosten kiistattomasti suurin rahoittaja on ollut jatkuvasti Kansaneläkelaitos, jonka osuus niiden luotonsaannin kasvussa oli vuonna 1951 jopa 68.5 % ja koko luotonsaannissa 61.4 %. Toisella sijalla molemmissa suhteissa oli Postisäästöpankki, 19.5 % ja 17.5 %. Liikepankit ovat luottovolyymin kasvuun nähden kolmannella tilalla, mutta koko luotonsaantiin nähden kolmas tila on Suomen Pankilla.

Rakennustoiminnan perinnäisesti tärkeimpänä rahoittajana on edelleen säästöpankkien ryhmä. Niiden osuus luotonannon kasvussa tällä kohden oli 44.1 % ja rakennustoiminnan koko luottovolyymista 44.7 %. Toiselle sijalle tuli vakuutuslaitosten ryhmä, 30.9 % ja 21.4 %, liikepankkien 8.2 %

ja 18.1 %, jäädessä kolmannelle sijalle. Huomiota ansaitsee tässä yhteydessä se seikka, että osuuskassojen osuus rakennustoiminnan rahoituksessa näyttää tuntuvasti pienentyneen, joskin tällöin on muistettava, että huomattava osa osuuskassojen maataloudelle myöntämistä luotoista on käytetty rakennustoimintaan. Suurin osa rakennusaikaisesta luotosta tuli liikepankeilta, kun taas pitkäaikaiset lainat tulivat etupäässä säästöpankeilta.

K a u p a n j a l i i k e n t e e n perinteellisesti tärkein rahoittaja on edelleen liikepankkien ryhmä. Kaupan osalta on seuraavaksi suurin rahoittaja osuuskassojen ryhmä, kun taas liikenteen osalta toisella sijalla ovat säästöpankit.

M a a t a l o u d e n suhteen ovat päärahoittajia edelleen osuuskassat, jotka vastaavat yli puolesta tämän alan rahoituksesta. Kolmannes maatalouden saamista luotoista on tullut edelleen säästöpankeilta. Muusta osasta on vastannut lähinnä liikepankkien ryhmä, joskin sen osuus on hieman supistunut.

K u n t i e n saamista luotoista on edelleen noin neljännes peräisin säästöpankeilta. Lähes saman suuruisen osan ovat antaneet Kansaneläkelaitos ja vakuutuslaitosten ryhmä. Liikepankit ja Postisäästöpankki ovat sitten seuraavilla sijoilla. Jos otetaan maalais- ja kaupunkikunnat erikseen, kuva hieman muuttuu. Maalaiskuntien osalta on tällöin edelleen suurin rahoittaja säästöpankkien ryhmä, mutta toisella ja kolmannelle sijalla ovat vakuutuslaitokset ja osuuskassat. Kaupunkikuntien suurin luotonantaja on Kansaneläkelaitos, ja sitä seuraavat säästöpankit, vakuutuslaitokset, liikepankit ja Postisäästöpankki.

4. Eri luottolaitosten luotonanto luotonkäyttäjärhmittäin.

Tarkasteltaessa eri luottolaitosten toimintaa lainanantajina, on tarkoituksenmukaista ottaa huomioon myös toisille rahalaitoksille sekä valtiolle myönnettyt luotot. Tällöin voidaan todeta, että valtiolle tapahtuvan luotonannon supistuminen sekä rediskonttausten jyrkkä vähentyminen vuoden 1951 loppuun mennessä muuttivat huomattavalla tavalla **S u o m e n P a n k i n** luotonannon jakaantumista eri luotonkäyttäjärhmittäin. Mainitut seikathan merkitsevät, kuten taulukosta 6 käy ilmi, keskuspankin koko luotonannon supistumista lähes puoleen edellisen vuoden määrään, 41.9 miljardiin markkaan, verrattuna. Tuloksena tästä kehityksestä on ollut, että teollisuuden osuus keskuspankin luotonannossa on noussut 26.2 %:sta vuonna 1950 40.3 %:iin vuonna 1951, vaikka teollisuudenkin saama luottomäärä markkamääräisesti hieman aleni. Teollisuus on näin ollen nykyisin keskuspankin pääasiallinen luottoasiakas, joskin valtionkin osuus vielä oli lähes yhtä suuri, 39.0 %. Kun valtion vekselivelka keskuspankille on tunnetusti suurten vaihteluiden alaista, voivat mainitut suhdeluvut huomattavastikin muuttua. Teollisuuden ja val-

Taulukko 5. Eri luottolaitosten prosenttinen osuus eri elinkeinoryhmien alaryhmien luotonkäytöstä 31. 12. 1951.

	1. Teollisuus						3. Rakennus- toiminta		4. Kauppa ja liikenne			6. Kunnat	
	11. Metalliteollisuus	12. Kivi- ja saviteollisuus	13. Nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuus	14. Puu- ja paperiteollisuus	15. Ravinto- ja nautinto-aineiteollisuus	16. Muu teollisuus ja käsityö	31. Rakennus- aikainen luotto	32. Kiinnitys- ja asunto- lainat	41. Tukku- kauppa	42. Vähittäis- kauppa	43. Liikenne	61. Kaupunki- kunnat	62. Maalais- kunnat
Suomen Pankki	8.5	15.5	8.1	26.6	9.0	10.4	—	0.0	9.6	2.5	1.4	0.1	—
Kansaneläkelaitos ..	—	10.6	0.4	3.8	4.5	8.0	11.9	0.3	3.2	—	4.8	33.0	2.0
Liikepankit	80.6	44.7	84.5	55.0	69.2	59.8	43.4	14.7	71.7	39.3	60.8	14.9	9.5
Kiinnitysluottolait..	0.0	0.1	0.0	1.0	0.1	0.0	—	2.1	—	—	—	0.3	2.2
Postisäästöpankki ..	4.9	—	—	—	3.3	8.0	—	2.7	1.6	—	—	11.4	5.6
Säästöpankit	1.9	9.1	3.4	4.4	6.8	5.1	27.5	47.0	2.0	19.7	17.8	20.6	35.2
OKO ja osuuskassat	0.4	4.4	1.4	4.6	2.5	3.5	10.4	9.8	10.8	33.4	11.3	1.1	19.7
Vakuutuslaitokset ..	3.7	15.6	2.2	4.6	4.6	5.2	6.8	23.4	1.1	5.1	3.9	18.6	25.8
Yhteensä % mmk	100.0 12 139	100.0 3 309	100.0 9 501	100.0 20 728	100.0 7 239	100.0 7 616	100.0 5 685	100.0 42 257	100.0 24 348	100.0 15 097	100.0 5 326	100.0 9 190	100.0 5 066

Taulukko 6. Eri luotonkäyttäjryhmien osuus eri luottolaitosten luotonannosta 31. 12. 1951.

	Suomen Pankki		Kansaneläkelaitos		Liikepankit		Kiinnitys- luotto- laitokset		Postisäästö- pankki		Säästöpankit		OKO ja osuuskassat		Vakuutus- laitokset	
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%
1. Teollisuus	9 263	40.3	2 112	9.2	40 243	44.8	230	13.6	1 446	3.3	2 645	5.7	1 729	5.4	2 864	..
2. Voima- ja sähköl. .	1 617	7.1	12 579	54.5	1 261	1.4	—	—	3 580	8.3	586	1.3	491	1.5	378	..
3. Rakennustoiminta	1	0.0	784	3.4	8 696	9.7	900	53.1	1 125	2.6	21 434	46.1	4 738	14.7	10 264	..
4. Kauppa ja liikenne	2 803	12.2	1 027	4.4	26 635	29.7	—	—	401	0.9	4 397	9.5	8 263	25.6	1 245	..
5. Maatalous	—	—	107	0.5	2 179	2.4	158	9.3	80	0.2	7 975	17.1	12 614	39.0	175	..
6. Kunnat	11	0.0	3 138	13.6	1 853	2.1	138	8.1	1 332	3.1	3 671	7.9	1 099	3.4	3 014	..
7. Henkilö- ja sekal. l.	97	0.4	3	0.0	5 539	6.2	—	—	159	0.4	3 136	6.7	1 897	5.9	309	..
8. Luotto- ja vak.lait.	230	1.0	1 514	6.6	1 271	1.4	116	6.8	385	0.9	258	0.6	436	1.3	236	..
9. Valtio	8 955	39.0	1 811	7.8	2 091	2.3	154	9.1	34 630	80.3	12 374	5.1	1 048	3.2
Yhteensä	22 977	100.0	23 075	100.0	89 768	100.0	1 696	100.0	43 138	100.0	46 476	100.0	32 315	100.0	..	100.0

¹ ennakkoarvio

tion jälkeen on keskuspankin suurimpia luottoasiakkaita edelleen voimalaitosten ryhmä ja kauppa.

Kansaneläkelaitoksen luotonanto on pääasiallisesti suuntautunut, kuten edellä jo on todettu, voimalaitoksiin. Niiden osuus oli jatkuvasti yli puolet Kansaneläkelaitoksen koko luotonannosta. Kun valtion osuus sekä absoluuttisesti että suhteellisesti on samalla vähentynyt, on erityisesti rakennustoiminnan ja kaupan kohdalla havaittavissa lisäystä. Voimalaitosryhmän jälkeen ovat kunnat ja teollisuus kuitenkin edelleen Kansaneläkelaitoksen suurimpia luottoasiakkaita.

Liikepankkien luotonannossa on teollisuudella jo vakiintuneesti tärkein asema, sen osuus oli vuoden 1951 päättyessä 44.8 %. Kun vastaava luku vuodelta 1948 oli 46.5 %, vuodelta 1949 48.3 % ja vuodelta 1950 45.4 %, voidaan todeta, että teollisuuden rahoittaminen on liikepankkien toiminnassa merkitykseltään kuitenkin hieman supistunut. Vastaavasti on kaupan nauttima luottoa ilmeisesti ollut pakko lisätä — varastojen kasvuun liittyvien syiden vuoksi, joihin edellä on jo viitattu. Kauppaa ja liikennettä edustavien luotonsaajien osuus oli vuonna 1951 29.7 %, oltuaan edellisenä vuonna 26.1 %, vuonna 1949 24.7 % ja vuonna 1948 25.2 %.

Kiinnitysluottolaitosten luotonanto, joka kokonaisuudessaan väheni 8.4 %, pysyi jakaantumiseltaan suurin piirtein samanlaisena kuin vuonna 1950. Yli puolet luotonannosta on edelleen suuntautunut rakennustoimintaan. Teollisuuden osuus on hieman vähentynyt, samalla kun maatalouden, kuntien ja valtion osuudet ovat hieman kasvaneet.

Vaikka Postisäästöpankin luotonanto yksityiselle sektorille kasvoikin vuonna 1951 lähes kaksinkertaiseksi, eivät taulukossa 6 esitetyt luvut sen luotonannon jakaantumisesta ole paljoakaan muuttuneet vuoteen 1950 verrattuna, sillä valtionkin saama luotto, joka on taulukossa otettu mukaan, on kasvanut suurin piirtein samassa suhteessa. Suoraan valtiolle annetun luoton osuus Postisäästöpankin luotonannossa on kuitenkin jatkuvasti pienentynyt. Vuonna 1948 sen osuus oli 91.4 %, vuonna 1949 84.5 %, vuonna 1950 82.7 % ja vuonna 1951 80.3 %. Valtion osuuden näin vähentyessä on etenkin teollisuuden osuus kasvanut. Vuonna 1950 kasvoi vielä etenkin voimalaitosten osuus, mutta vuonna 1951 kasvu kohdistui erityisesti teollisuuden osalle, vaikkakin voimalaitokset edelleen jäivät toiseksi suurimmaksi luotonsaajaryhmäksi.

Säästöpankkien luotonanto on pysynyt rakenteeltaan jokseenkin muuttumattomana viime vuosina. Tärkein rahoituskohde on ollut rakennustoiminta, jonka osalle tuli viime vuonna 46.1 % kaikista luotoista. Seuraavilla sijoilla ovat olleet maatalous, kauppa ja liikenne, kunnat, henkilöluotot, teollisuus ja valtio.

Osuuskassojen Keskus Oyn ja osuuskassojen yhteinen luotonanto oli vuonna 1951 jakaantumiseltaan suurin piirtein samanlaista

kuin edellisenäkin vuonna, kun otetaan huomioon eräs korjaus vuodelta 1950 edellisissä »Selvityksissä» julkaistuun taulukkoon 6. Silloin suurimmaksi ryhmäksi, 40.5 %, merkitty luotonanto luotto- ja vakuutuslaitoksille oli melkein kokonaan OKO:n ja osuuskassojen keskinäisiä luottoasioita, jotka kuitenkin on syytä jättää tarkastelun ulkopuolelle tässä yhteydessä. Verrattaessa silloisia, uudelleen laskettuja prosenttimääriä vuoden 1951 lukuihin, voidaan todeta, että maatalouden saama luotto on supistunut 42.0 %:sta 39.0 %:iin, mikä ryhmä kuitenkin edelleen on suurin. Vuonna 1951 oli kolmanneksi suurin osuus, 14.7 %, rakennustoiminnalla, v. 1950 16.3 %. Maatalouden ja rakennustoiminnan välinen ryhmäero on tässä tapauksessa kuitenkin, kuten edellä jo on mainittu, hyvinkin epäselvä, sillä suuri osa maataloudelle merkityistä lainasummista on ilmeisesti käytetty rakentamiseen. Yli neljännes eli toiseksi suurin kokonaiserä, 25.6 %, osuuskassojen luotonannosta tuli joka tapauksessa kaupalle ja liikenteelle vastaavan luvun oltua vuonna 1950 19.8 %.¹

V a k u u t u s l a i t o s t e n luotonannosta ei valtion osalta tässä vaiheessa vielä ole ollut lukuja käytettävissä. Jakaantumista koskevaa vertailua edellä esitettyyn tapaan ei niiden kohdalta siten voida suorittaa. Todettakoon kuitenkin, että yksityiselle sektorille menevästä luotonannosta tuli suurin osa rakennustoiminnan hyväksi. Seuraavilla sijoilla olivat kunnat ja teollisuus.

Kokonaisuudessaan katsoen luottotoiminta näyttää jatkuvasti kulkevan normalisoitumista kohden. Luoton tarve oli kuitenkin edelleen monesta syystä normaalia suurempaa. Näitä syitä olivat ennen kaikkea tuotannon voimakas kasvaminen melkein kaikilla aloilla, poikkeuksellisen edulliset ulkomaankaupan suhdanteet sekä etenkin sijoitusten kohdalla varsinkin alkupuolella vuotta edelleen ilmennyt hintojen nousu. Kun käytettävissä olevien säästövarojen reaalin arvo luottotarpeisiin verrattuna oli vielä sangen vähäinen, johti taloudellisen toiminnan kiihtyminen automaattisesti luottomarkkinain vaikeaan kiristymiseen, vuoden loppupuolella vientitulojen erittäin runsaasta saannista johtunutta helpottumista lukuun ottamatta. Paluu tässä suhteessa normaaleihin oloihin — rahamarkkinain tasapainoon — vie varmaan vielä runsaasti aikaa.

¹ Täydennyksenä edellä mainittuun korjaukseen mainittakoon, että muiden luotonkäyttäjryhmien osuudet osuuskassojen luotonannossa olivat vuonna 1951 vastaavasti vuoteen 1950 verrattuna seuraavat: teollisuus 5.4 % ja 5.5 %, voima- ja sähkölaitokset 1.5 % ja 1.8 %, kunnat 3.4 % ja 3.6 %, henkilö- ja sekal. ryhmä 5.9 % ja 6.0 % sekä valtio 3.2 % ja 5.0 %.

Vuosi ja kuukausi	Tukkuhintaaindeksi ¹								Elinkustannus-		
	Yleis- indeksi	Tuotanto- hyödyk- keet	Kulutus- tavarat	Koti- maiset tavarat	Maa- talous- tuotteet	Metsä- talous- tuotteet	Teoli- suus- tuotteet	Tuonti- tavarat	Yleis- indeksi	Ra- vinto	Asun- to
1938	114	119	106	118	117	145	110	104	108	108	111
1939	120	125	111	122	118	150	115	114	110	112	117
1940	161	166	151	158	155	182	151	165	131	137	121
1941	197	204	184	192	190	224	182	207	155	162	125
1942	243	246	238	237	221	281	227	256	183	189	129
1943	276	281	268	267	250	328	253	295	207	211	131
1944	305	315	287	293	260	364	280	333	219	214	136
1945	438	441	432	432	420	545	399	443	307	334	142
1946	686	646	749	653	652	834	594	763	490	525	144
1947	825	775	904	793	1 010	1 063	636	904	636	769	152
1948	1 090	1 044	1 162	1 117	1 397	1 499	903	1 022	856	1 016	161
1949	1 098	1 086	1 112	1 099	1 136	1 431	980	1 092	871	1 047	201
1950	1 265	1 268	1 257	1 287	1 378	1 664	1 131	1 222	992	1 203	248
1951	1 809	1 988	1 499	1 886	1 617	3 103	1 561	1 646	1 156	1 284	360
1950											
I	1 147	1 129	1 170	1 143	1 280	1 409	1 013	1 155	907	1 108	221
II	1 148	1 134	1 165	1 142	1 264	1 409	1 017	1 161	914	1 113	221
III	1 163	1 154	1 170	1 154	1 285	1 410	1 030	1 182	926	1 127	221
IV	1 181	1 169	1 188	1 177	1 286	1 425	1 059	1 196	932	1 137	221
V	1 211	1 199	1 219	1 214	1 290	1 510	1 089	1 209	949	1 166	221
VI	1 248	1 222	1 282	1 268	1 394	1 558	1 130	1 211	1 020	1 263	262
VII	1 274	1 248	1 311	1 301	1 447	1 564	1 166	1 217	1 017	1 268	262
VIII	1 290	1 285	1 292	1 331	1 422	1 703	1 176	1 204	1 009	1 244	262
IX	1 325	1 338	1 304	1 372	1 459	1 844	1 185	1 225	1 023	1 243	262
X	1 371	1 399	1 321	1 420	1 464	1 970	1 220	1 265	1 048	1 263	262
XI	1 388	1 427	1 319	1 432	1 451	2 010	1 230	1 294	1 074	1 253	262
XII	1 439	1 497	1 340	1 485	1 498	2 151	1 256	1 342	1 087	1 252	293
1951											
I	1 596	1 671	1 467	1 632	1 561	2 237	1 451	1 520	1 119	1 269	323
II	1 637	1 721	1 492	1 678	1 610	2 320	1 483	1 551	1 124	1 271	323
III	1 693	1 814	1 484	1 742	1 593	2 543	1 520	1 588	1 130	1 271	323
IV	1 737	1 878	1 493	1 765	1 559	2 587	1 553	1 678	1 141	1 272	323
V	1 775	1 933	1 500	1 806	1 557	2 710	1 580	1 709	1 148	1 270	323
VI	1 820	2 011	1 488	1 874	1 572	3 004	1 590	1 703	1 157	1 272	351
VII	1 850	2 056	1 492	1 927	1 632	3 167	1 603	1 685	1 162	1 277	351
VIII	1 917	2 137	1 535	2 028	1 691	3 512	1 634	1 681	1 181	1 287	351
IX	1 915	2 147	1 512	2 026	1 607	3 605	1 627	1 679	1 201	1 285	400
X	1 907	2 142	1 498	2 021	1 574	3 719	1 590	1 663	1 170	1 284	417
XI	1 936	2 175	1 520	2 071	1 730	3 945	1 547	1 649	1 173	1 329	417
XII	1 928	2 170	1 508	2 058	1 721	3 888	1 548	1 650	1 166	1 320	417
1952											
I	1 913	2 120	1 554	2 037	1 787	3 638	1 576	1 649	1 208	1 370	417
II	1 849	2 025	1 543	1 956	1 782	3 275	1 568	1 619	1 202	1 362	417
III	1 849	2 023	1 548	1 960	1 797	3 275	1 568	1 613	1 199	1 364	417
IV	1 817	1 981	1 531	1 916	1 751	3 149	1 552	1 606	1 194	1 374	417
V	1 808	1 969	1 528	1 909	1 768	3 105	1 551	1 592	1 197	1 382	417

¹ Tilastollisen päätoimiston laskema virallinen indeksi.² Sosiaaliministeriön sosiaalisen tutkimustoimiston laskema virallinen indeksi.

1938—1952.

/100.

indeksi ²				Tuontihinnat (cif) ³					Vientihinnat (fob) ³		
Lämpö- ja valo	Vaa- tetus	Verot	Muut	Yleis- indeksi	Raaka- aineet	Koneet- yms.	Ravinto- ja nautin- toaineet	Muut kulutus- tavarat	Yleis- in- deksi	Puu- tava- rat	Paperi- teollisuus- tuotteet
137	105	90	105	113	115	121	111	101	131	142	126
141	105	94	107	115	117	131	109	103	128	145	113
194	126	96	127	182	202	168	170	143	161	184	133
227	169	106	150	247	267	231	236	223	190	212	160
291	214	127	181	333	379	279	338	271	244	242	241
332	250	164	205	420	457	346	486	324	304	291	312
378	281	182	229	457	468	360	560	400	323	312	328
560	339	271	293	709	729	798	713	447	452	443	459
907	532	791	445	896	888	883	947	846	799	864	732
1 015	586	942	502	950	941	898	1 030	912	1 175	1 213	1 044
1 369	858	1 604	717	1 036	1 080	957	1 019	998	1 383	1 375	1 394
1 508	977	1 875	822	1 105	1 117	1 134	1 089	1 043	1 336	1 495	1 160
1 530	1 169	1 937	924	1 403	1 358	1 395	1 590	1 257	1 500	1 645	1 340
2 395	1 652	2 270	1 142	1 946	2 133	1 585	1 955	1 594	2 801	2 478	3 394
1 438	1 023	1 857	836	1 246	1 253	1 195	1 250	1 201	1 271	1 532	1 074
1 436	1 044	1 857	846	1 276	1 281	1 201	1 335	1 207	1 272	1 540	1 117
1 436	1 075	1 857	853	1 297	1 294	1 173	1 416	1 204	1 287	1 529	1 165
1 448	1 076	1 862	858	1 318	1 289	1 173	1 494	1 181	1 326	1 529	1 216
1 463	1 085	1 862	869	1 341	1 322	1 243	1 574	1 192	1 389	1 551	1 254
1 498	1 136	1 862	923	1 387	1 325	1 315	1 658	1 192	1 463	1 590	1 290
1 514	1 155	1 919	958	1 409	1 337	1 354	1 675	1 198	1 528	1 617	1 336
1 538	1 173	1 919	958	1 468	1 377	1 421	1 675	1 226	1 569	1 634	1 379
1 564	1 236	1 919	983	1 492	1 385	1 592	1 679	1 275	1 582	1 657	1 417
1 620	1 296	1 996	995	1 479	1 375	1 494	1 648	1 312	1 585	1 680	1 442
1 677	1 349	2 466	1 002	1 479	1 375	1 494	1 648	1 351	1 613	1 705	1 513
1 716	1 384	2 466	1 011	1 535	1 459	1 484	1 680	1 411	1 708	1 707	1 712
1 955	1 565	2 317	1 061	1 592	1 603	1 428	1 747	1 462	1 857	1 711	1 993
2 075	1 598	2 317	1 097	1 681	1 782	1 348	1 810	1 505	2 019	1 737	2 271
2 105	1 623	2 317	1 106	1 785	1 963	1 345	1 860	1 532	2 184	1 777	2 529
2 175	1 664	2 317	1 122	1 845	2 088	1 403	1 922	1 552	2 325	1 926	2 733
2 242	1 680	2 317	1 144	1 899	2 158	1 460	1 995	1 590	2 423	2 179	2 895
2 252	1 684	2 317	1 148	1 984	2 233	1 460	2 043	1 621	2 534	2 353	3 105
2 287	1 692	2 317	1 154	2 046	2 264	1 576	2 043	1 623	2 702	2 437	3 418
2 477	1 740	2 317	1 163	2 046	2 264	1 671	2 035	1 636	2 899	2 509	3 796
2 773	1 737	2 317	1 167	2 046	2 233	1 698	2 030	1 636	3 089	2 618	4 068
2 796	1 687	2 130	1 185	2 029	2 174	1 777	1 988	1 634	3 283	2 718	4 187
2 807	1 587	2 130	1 177	1 974	2 108	1 775	1 986	1 622	3 450	2 756	4 205
2 801	1 569	2 130	1 178	1 966	2 070	1 775	1 986	1 606	3 484	2 756	4 205
2 807	1 570	2 487	1 197	1 928	2 043	1 704	2 000	1 572	3 484	2 660	4 160
2 744	1 565	2 487	1 195	1 878	2 025	1 572	2 042	1 521	3 446	2 531	4 093
2 745	1 537	2 487	1 197	1 855	2 024	1 457	2 061	1 453	3 307	2 531	3 868
2 731	1 476	2 487	1 196								
2 720	1 463	2 487	1 207								

³ Kuukausiluvut on laskettu Tullihallituksen tilastotoimiston laskemista kuukausi-indeksistä viiden kuukauden liukuvina punnittuina keskiarvoina. Keskiarvoja laskettaessa suuruudeltaan keskimääräinen on kerrottu kahdella, pienin ja suurin jätetty huomioon ottamatta sekä muut otettu selälaisinaan huomioon.

Nimike	Paino					
		I	II	III	IV	V
Kokonaisindeksi	1000	87	90	98	98	99
<i>A. Rakennustarvikkeet</i>	<i>325</i>	<i>87</i>	<i>90</i>	<i>97</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
a. Kiviaineet	156	85	87	98	100	100
1. Tiilet, savi-	6	80	83	104	104	104
2. » , kalkki-	27	86	86	103	103	103
3. Kevytbetoni	20	89	89	101	101	101
4. Sementti	30	82	91	91	94	94
5. Kalkkilaasti	20	81	81	100	100	100
6. Hiekka (seulottu betonihiekka)	8	93	93	93	101	101
7. Sepeli (N:o 2)	6	98	98	98	101	101
8. Väliseinätiilet (kevyttiilet 1.2)	16	78	80	104	104	104
9. Lattialaatat (Kupittaaan N:o 710)	5	94	94	94	94	94
10. Ikkunalasi (N:o 2 110 cm)	4	100	100	100	100	100
11. Porrasaskelmat ja sementtimosaikkityöt	7	83	83	94	98	98
12. Luonnonkiviloikat	3	85	101	101	101	101
13. Sementtivalutuotteet (kattotiilet » Ideal» 15.5 kpl/m ²)	4	81	81	81	103	103
b. Puuaineet	87	88	93	100	100	100
14. Järeä puutavara (veistetty parru 5" × 5")	6	93	98	98	101	101
15. Sahattu puutavara (muottilaudat 7/8")	25	86	97	97	97	97
16. Höylätty puutavara (lattialauta 1 1/4" × 4")	5	92	101	101	101	101
17. Ovet ja ikkunat (B1 vaneriovi)	26	89	93	102	102	102
18. Keittiökaluusteet ja komerot (irtokomero 60 cm × 60 cm × 270 cm + kenkäteline)	25	86	88	102	102	102
c. Metalliaineet	62	90	91	92	102	102
19. Rakennusteräs (betoniteräs 15 mm) ..	35	88	88	88	104	104
20. Naulat (lanka- 75 × 28 kirkas TES 58 -38)	5	84	84	95	95	95
21. Pelti (galv. pelti à 4.5 kg/m ²)	8	98	98	98	98	98
22. Heloitukset (norj. 5" uusi malli)	14	95	100	100	100	100
d. Eristeet ja päällysteet	20	93	93	100	100	100
23. Vedeneristeet (bitumihuopa N:o 0) ..	3	86	86	100	100	100
24. Lämmöneristeet	8	100	100	100	100	100
25. Linoleumi (Jaspé N:o 2)	9	90	90	100	100	100

nuskustannusindeksi.

100.

1951							Keski- määrä	1952					
VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		I	II	III	IV	V	VI
100	102	103	106	105	105	105	100	103	102	102	103	104	103
101	101	104	104	105	105	105	100	105	105	105	105	105	104
100	100	106	106	106	106	106	100	106	107	106	106	106	106
104	104	104	104	104	104	104	100	106	106	106	106	106	106
103	103	103	103	103	103	103	100	103	103	103	103	103	103
101	101	103	103	103	103	103	100	103	103	96	96	96	96
94	94	112	112	112	112	113	100	113	113	113	113	113	113
100	100	107	107	107	107	107	100	107	107	107	107	107	107
101	101	101	101	104	104	104	100	104	109	109	109	109	109
101	101	101	101	101	101	101	100	101	101	104	104	104	104
104	104	104	104	104	104	104	100	106	106	106	106	106	106
94	94	108	108	108	108	108	100	108	108	108	108	108	108
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	114
98	98	109	109	109	109	109	100	109	109	109	109	109	109
101	101	101	101	101	101	101	100	107	107	107	107	107	107
103	103	109	109	109	109	109	100	109	109	109	109	109	109
102	102	102	102	103	103	103	100	103	103	103	103	103	99
101	101	101	101	101	101	101	100	101	101	101	101	101	101
104	104	104	104	104	104	104	100	104	104	104	104	104	98
101	101	101	101	101	101	101	100	101	101	101	101	101	95
102	102	102	102	103	103	103	100	103	103	103	103	103	99
102	102	102	102	104	104	104	100	104	104	104	104	104	100
102	103	103	103	104	104	104	100	104	104	104	104	104	104
104	104	104	104	104	104	104	100	104	104	104	104	104	104
95	108	108	108	108	108	108	100	108	108	108	108	108	108
98	98	98	98	106	106	106	100	106	106	106	111	111	111
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
100	101	102	102	102	102	104	100	104	104	104	104	104	104
100	105	105	105	105	105	105	100	105	105	105	105	105	105
100	100	100	100	100	100	104	100	104	104	104	104	104	104
101	101	104	104	104	104	104	100	104	104	104	104	104	104

(jatkuu)

Nimike	Paino					
		I	II	III	IV	V
<i>B. Sivu- ja alaurakat</i>	225	87	93	95	100	102
26. Louhinta (avo-)	11	84	89	99	103	103
27. Vesijohdot ja viemärit	79	87	95	97	98	100
28. Lämpöjohdot ja ilmanvaihtolaitteet ..	54	82	93	96	97	101
29. Sähköjohdot	24	94	97	97	97	101
30. Heikkovirtajohdot	6	95	97	97	98	101
(31. Hissit)	—	—	—	—	—	—
32. Sähköliedet (3-levyiset)	14	98	100	100	100	100
33. Maalaus	37	87	87	87	109	109
<i>C. Työpalkat</i>	245	86	88	100	93	96
a. Ammattityöt	133	86	87	107	93	94
34. Puutyö	50	89	84	116	94	97
35. Muuraus- ja rappaus työ	50	85	87	95	88	89
36. Armeeraus-, betoni- ja eristystyö	20	84	86	127	99	96
37. Pelti- ja kaidetyö	13	82	108	98	98	103
b. Sekatyöt	112	84	88	91	93	97
38. Tiilien ja laastin kanto	10	96	88	101	94	102
39. Miesaputyö	74	83	86	89	93	96
40. Naisaputyö	28	85	94	93	94	97
<i>D. Työmaan yleiskulut</i>	105	90	91	100	98	99
a. Työnjohto ja sos. menot	49	90	91	99	95	96
41. Työnjohtajat ja konttorihenkilökunta.	21	96	96	97	97	96
42. Vakuutukset, vuosilomat ym.	28	86	88	100	93	96
b. Muut kulut	56	89	90	101	101	101
43. Kuljetukset	23	87	87	103	103	103
44. Työvälineet, -koneet ja varastot	22	93	93	101	101	101
45. Sähkövirta	4	100	100	100	100	100
46. Lämmitysaineet	7	80	89	97	97	97
<i>E. Asiantuntijapalkkiot</i>	32	87	90	98	98	99
<i>F. Rakennuspääoman korot</i>	*	87	90	98	98	99
Kokonaisindeksi ilman ryhmiä E ja F	**	87	90	98	98	99

1951 1952

* Rakennuspääoman korot 49 40

»Punnusvara» 19 28

** 919 v. 1951, 928 v. 1952.

nuskustannusindeksi (jatk.)

100

1951							Keski- määrä	1952					
VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		I	II	III	IV	V	VI
102	103	102	103	104	104	104	100	105	105	105	105	105	105
103	103	103	103	103	103	103	100	103	103	103	103	103	93
101	101	101	103	105	106	106	100	106	107	107	107	107	107
101	103	103	105	105	106	109	100	111	111	111	111	111	111
101	101	102	102	103	103	104	100	106	106	106	106	106	106
101	101	101	102	102	102	102	100	102	102	102	102	102	102
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
109	109	103	102	102	102	97	100	97	97	97	97	97	97
97	102	103	111	107	107	107	100	101	98	99	101	105	103
95	102	100	111	103	108	109	100	101	97	94	97	102	102
92	102	106	106	107	108	101	100	104	98	95	95	106	106
96	113	100	107	103	112	126	100	101	91	92	97	98	101
100	90	99	106	103	104	106	100	92	95	91	97	99	90
100	86	85	163	89	97	93	100	100	115	104	104	107	109
99	103	107	111	111	106	105	100	101	100	104	107	108	105
117	94	98	109	100	101	100	100	92	91	91	88	94	94
97	105	110	113	114	106	104	100	101	99	106	109	111	106
100	101	102	107	107	107	108	100	107	107	106	108	105	104
100	101	102	105	105	105	105	100	104	103	103	104	105	104
98	100	102	106	107	107	107	100	104	102	102	104	106	105
99	98	100	101	107	107	107	100	107	107	107	107	107	107
97	102	103	111	107	107	107	100	101	98	99	101	105	103
101	101	103	104	103	103	103	100	104	103	103	103	103	103
103	103	103	103	103	103	103	100	103	103	103	103	103	103
101	101	101	102	102	102	102	100	102	102	102	102	102	101
100	100	100	100	100	100	100	100	117	117	117	117	117	117
97	97	110	118	106	106	106	100	106	103	103	103	103	102
100	102	103	106	105	105	105	100	104	103	103	104	105	104
100	102	103	106	105	105	105	100	84	84	84	84	85	84
100	102	103	106	105	105	105	100	104	103	103	104	105	104

Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi vuosina 1922—1951.

1935 = 100

Table with columns for years (1922-1951) and rows for construction cost indices (Rakennuskustannusindeksi, I. Rakentajan indeksi, A. Rakennusaineet, a. Kiviaineet, b. Puuaineet, c. Metalliaineet, d. Eristys- ja peiteaineet, 1-28). Includes sub-headers for 'Kesk.' and 'Kmm.' for each year group.

